

ทุกชาย ล้วตุนตติ. ตํ กิสฺส เหตุ ?
 ทุกคหิตตตฺตา ภิกฺขเว ฌมฺมานนฺ"ติ^๑

แห่งธรรมนั้น. ธรรมเหล่านั้น อันโมฆบุรุษ
 เหล่านั้นเรียนแล้วไม่คิ ย่อมเป็นไปเพื่อความ
 ไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์สิ้นกาลนานแก่พวก
 เขา. ขอนั้นเพราะอะไรเป็นเหตุ ? ดูกร
 ภิกษุทั้งหลาย ขอนั้นเพราะธรรมทั้งหลาย
 อันโมฆบุรุษเหล่านั้นเรียนแล้วไม่คิ" ดังนี้.

ยา ปน สุกฺหิตา, สีสฺกฺขนฺธาติ-
 ปารีปุรีเยว อากงฺขมาเนน ปรียาปฺญา,
 น อุปารมฺภาติเหตุ, อัย นิสฺสรณฺตฺตา.
 ยํ สนฺธาย วุตฺตํ "เตสํ เต ฌมฺมา
 สุกฺหิตา ที่มฺรตฺตํ หิตาย สุขาย
 ล้วตุนตติ. ตํ กิสฺส เหตุ ? สุกฺหิตตตฺตา
 ภิกฺขเว ฌมฺมานนฺ"ติ^๒.

ส่วนปริยัติใด อันบุคคลเรียนดีแล้ว,
 คืองานงอยู่ซึ่งความบริบูรณ์แห่งคุณ มีศีลชั้นธ
 เป็นต้นนั้นแล เรียนแล้ว, ไม่ได้เรียน
 เพราะเหตุมีความโต้แย้งเป็นต้น, นี้ชื่อว่า
ปริยัติ มีความออกไปเป็นประโยชน์. ที่พระ-
 ผู้มีพระภาคทรงหมายตรัสไว้ว่า "ธรรม
 เหล่านั้น อันกุลบุตรเหล่านั้นเรียนดีแล้ว
 ย่อมเป็นไป เพื่อประโยชน์สุขสิ้นกาลนาน
 แก่กุลบุตรเหล่านั้น. ขอนั้นเพราะอะไร
 เป็นเหตุ ? ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขอนั้นเพราะ
 ธรรมทั้งหลาย อันกุลบุตรเหล่านั้นเรียน
 ดีแล้ว" ดังนี้.

^๑ ม. ม. ๑๒/๒๖๘.

^๒ ม. ม. ๑๒/๒๖๘.

คุณจวง นิตินการณฺประสม

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ยัม ปน ปริณฺหาตกุขฺนุโธ ปหีน-
 กิเลโส ภาวิตมคฺโค ปฏิวิทฺธาคุปฺโป
 สจฺฉิกตนิโรโธ ชีณาสโว เกวลํ
 ปเวณิपालนตฺถาย วุสาณฺรกุขณตฺถาย
 ปริยาปุณฺนาติ, อยัม ภคฺชคาริกปฺริยตฺตํ.

ส่วนพระชีณาสพ ผู้มีขันธอันกำหนด
 ฐแล้วมีกิเลสอันละแล้ว มีมรรคอันเจริญแล้ว
 มีธรรมอันไม่กำเริบแทงตลอดแล้ว มีนิโรธ
 อันกระทำให้แจ้งแล้ว ย่อมเรียนซึ่งปริยัติใด
 เพื่อต้องการแก้อันรักษาซึ่งประเพณี เพื่อ
 ต้องการแก้อันรักษาซึ่งวงศ์อย่างเดียวกัน, ปริยัติ
 นั้นชื่อว่า ปริยัติของภิกษุผู้เป็นคฺจฺขุนคลัง.

เอว เมว เตสุ ปิฏฺเฐสุ ติวฺโธ ปฺริยตฺตํ-
 เกโท เวทิตพฺโพ.

พึงทราบประเภทแห่งปริยัติ ๓ ประการใน
 ปิฎกเหล่านั้นดังกล่าวมา.

วินเย ปน สุปฺปฏิปนฺโน ภิกฺขุ
 สีสสมฺปทํ นิสฺสาย ติสฺโส วิชฺชา
 ปาปุณฺนาติ ตาสฺเยว จ ตตฺถ ปภท-
 วจนโต. สุตฺเตสุ สูปฺปฏิปนฺโน สฺมาธิสมฺปทํ
 นิสฺสาย ฉพฺภิณฺณา ปาปุณฺนาติ ตาสฺเยว
 จ ตตฺถ ปภทวจนโต. อภิชฺมุเม
 สูปฺปฏิปนฺโน ปณฺณาสมฺปทํ นิสฺสาย จตฺสฺโส
 ปฏิสมฺภิทา ปาปุณฺนาติ ตาสฺญจ ตตฺถเว

อนึ่ง ภิกษุผู้ปฏิบัติดีในพระวินัย อาศัย
 ความถึงพร้อมแห่งศีล ย่อมบรรลุซึ่งวิชา ๓
 ก็เพราะประเภทแห่งวิชา ๓ นั้นแล ท่าน
 กล่าวไว้ในพระวินัยนั้น. ภิกษุผู้ปฏิบัติดีใน
 พระสูตร อาศัยความถึงพร้อมแห่งสมาธิ
 ย่อมบรรลุซึ่งอภิญา ๖ ก็เพราะประเภท
 แห่งอภิญา ๖ นั้นแล ท่านกล่าวไว้ใน
 พระสูตรนั้น. ภิกษุผู้ปฏิบัติดีในพระอภิธรรม

ปภทวจนโต. เอวเมเตสุ สุปฺปิปนโน
ยถากุกเมน อิมํ วิชชาตตยฉฝภิญญา-
จตุปฏิสัมภิตาปภทํ สมฺปตฺตี ปาปฺณาติ.

อาศัยความถึงพร้อมแห่งปัญญา ย่อมบรรลุซึ่ง
ปฏิสัมภิตา ๔ ก็เพราะประเภทแห่งปฏิสัม-
ภิตา ๔ นั้นแล ท่านกล่าวไว้ในพระอภิธรรม
นั้น. ภิกษุผู้ปฏิบัติดีในปิฎก ๓ เหล่านั้น ย่อม
ได้บรรลุสมบัติอันต่างควยวิชา ๓ อภิญญา ๖
ปฏิสัมภิตา ๔ นี้ ตามลำดับด้วยประการฉะนี้.

วินเย ปน ทุပ္ปฏิปนโน อนุญญาตสุช-
สมฺผลสฺสอตฺตรณปาปุรณาทิสฺมฺผลสฺสสามณฺณโต
ปฏิกุชิตฺเตสุ อูปาทินนภผลสาทีสุ อนนฺวชฺช-
สณฺณี โหติ. วุตฺตญฺเหดํ "ตถาหํ ภควตา
ธมฺมํ เทสิทํ อาชานามิ, ยถา เยเม
อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา,
เต ปฏิสฺเสวโต นาลํ อนฺตรายายา"ติ^๑.
ตโต ทุสฺสีลภาวํ ปาปฺณาติ.

อนึ่ง ภิกษุผู้ปฏิบัติดีในพระวินัย ย่อม
มีความเข้าใจว่า หาโทษมิได้ในธรรมทั้ง-
หลายอันมีสัมผัสซึ่งอุปาทินนกรูป (คือกรรม-
ชรูปที่ถูกค้นหาและทูลชี้ชัดถือแล้ว) เป็นต้น อัน
พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามแล้ว โดยความเป็น
อาการเสมอกับควยสัมผัส ซึ่งวัตถุมีเครื่อง-
ลาดและผ้าห่ม เป็นต้น ซึ่งมีสัมผัสเป็นสุข อัน
พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต. แมชอนี้สมควย
คำที่พระอรหันตเจ้ากล่าวว่า "ธรรมอันกระทำซึ่ง
อันตรายนีไต่ อันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว
ควยประการใด เราย่อมรู้ทั่วถึงซึ่งธรรม

^๑ ฉ ปาวุรณาทีผลส .

^๒ วิ . มทาวีภงฺก . ๒ / ๔๓๔ .

คุณจวง นิตินการณประสม

สร้างคั่นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อักษรสาส์น บ. - พ. ๑ - ๖

อันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว ทวยประ-
การนั้น, ธรรมเหล่านั้น ไม่สามารถเพื่อ
กระทำอันตรายแก่บุคคลผู้เสพออยู่" ดังนี้ ภิกษุ
นั้นยอมถึงซึ่งความเป็นผู้ทุศีล เพราะความ
ปฏิบัติผิดนั้น.

สุตฺเต ทุปฺปฏิปนฺโน "จตุตฺตาโร เม
ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา
โลกสุมินฺ" ติอาทีสุ^๑ อธิปฺปายํ อชานนฺโต
ทุคฺคหิตํ คณฺหาตี. ยํ สนฺธาย วุตฺตํ
"อตุตฺตนา ทุคฺคหิตฺเตน อเมห เจว
อพฺภากิจฺจติ, อตุตฺตานญฺจ ขนฺติ, พหุญฺจ
อปฺปญฺญํ ปสฺวตี" ติ^๒ ตโต มิจฺฉาทิฏฺฐิตํ
ปาปณาตี.

ภิกษุปฏิบัติผิดในพระสูตร ไม่รู้อธิบายใน
พระบาลีมีอาทิว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล
๔ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลกดังนี้" ย่อมถือ
เอาผิด ที่พระผู้มีพระภาคทรงหมายตรัสไว้ว่า
"บุคคลมีธรรม อันตนถือเอาแล้วผิด ย่อม
กล่าวดูเราทั้งหลายทวย ย่อมชู้ตซึ่งตนทวย
ยอมไต่ประสบบาป มิใช่บุญมากทวย" ดังนี้
ภิกษุนั้นยอมถึงความเป็นผู้มีที่ลึผิด เพราะ
การถือผิดนั้น.

อภิธฺมฺเม ทุปฺปฏิปนฺโน ธมฺมจินฺตํ ภิกษุปฏิบัติผิด ในพระอภิธรรม กำลังเล่น
อติธาวนฺโต อจินฺเตยฺยานิปี จินฺเตตี, เลยการวิจัยธรรมไป ก็ยอมคิดถึงเรื่อง

^๑ องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๖, ๑๖๘.

^๒ ม. ม. ๑๒/๒๖๖.

ตโต จิตฺตวิกุเขปํ ปาปุณาติ. วุตฺตณฺเหหํ
"จตุตาริมาณี ภิกฺขเว อจินฺเตยฺยานิ
น จินฺเตตฺตพฺพานิ, ยานิ จินฺเตนฺโต
อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภาที อสฺสา"ติ."

ที่ไม่ควรคิด, ย่อมถึงความฟุ้งซ่านแห่งจิต
เพราะคิดเรื่องที่ไม่ควรคิดนั้น. ชื่อนี้ สมด้วย
พระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย
บุคคลไม่ควรคิดซึ่งเรื่องที่ไม่ควรคิด ๔ อย่าง
เหล่านี้, ซึ่งเมื่อคิดอยู่ พึงเป็นผู้มีส่วนแห่ง
ความเป็นบาแห่งความลำบากใจ".

เอว เมเตสุ ทุปฺปฏิปนฺโน ยถากุเมน
อิมิ ทุสฺสึลภาวมิจฺฉาทีฏฺจิตา จิตฺตวิกุเขป-
ปเกทํ วิปคฺติ ปาปุณาตีติ

ภิกษุผู้ปฏิบัติฝึกในปิฎก ๓ เหล่านี้ ย่อมถึง
ความวิบัติต่างด้วยความเป็นผู้ที่ล ความ
เป็นผู้ที่มีธุลีผิด และความฟุ้งซ่านแห่งจิตนี้
ตามลำดับด้วยประการฉะนี้

เอตฺตาวตา จ :

แมคานันว่า :

ปริยตฺติเกทํ สมฺปตฺติ
วิปคฺติญฺจาปิ ยํ ยหิ
ปาปุณาติ ยถา ภิกฺขุ
ตมฺปิ สพฺพํ วิภาวเยติ

ควรประกาศแมทุกอย่าง ที่ภิกษุจะพึง
ถึงความแตกต่างแห่งปริยติ สมบัติและ
วิบัติ

อยมฺปิ คาถา วุตฺตตฺถา โหติ.

ก็เป็นคาถามีอรรถอันข้าพเจ้ากล่าว
แล้วโดยลำดับแห่งคำเพียงเท่านั้น.

๑ อญ. จตฺก. ๒๑/๑๐๔.

เอวํ นานุปการโต ปิฎกานิ ฌตฺวา
เตสํ วเสณ สพฺพมเปตํ สงฺคยฺหมานํ
ศีลํ ปิฎกานิ โหนตฺตีติ.

บัณฑิตทราบซึ่งปิฎกทั้งหลาย โดยประการ
ต่าง ๆ อย่างนี้แล้ว เมื่อประมวลพระพุท-
พจน์นี้แม้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ค้วยอำนาจปิฎก
เหล่านั้น ก็เป็น ๓ ปิฎกตั้งนี้แล.

กถํ นิกายโต ปญฺจ นิกายาติ ?

ถามว่า เมื่อจัดเป็นนิกาย เป็น
๕ นิกายโตอย่างไร ?

สพฺพเมว เหนฺตํ ทีฆนิกายो มชฺฌิมนิกายो
สังฺยุตฺตนิกาโย อังคฺคตฺตรนิกายो ชุทฺทก-
นิกายोติ ปญฺจปฺปเกทํ โหติ.

กล่าว ความจริงพระพุทพจน์ทั้งหมดนี้
มี ๕ ประเภท คือ ทีฆนิกาย มชฌิมนิกาย
สังยุตตนิกายน อังคตตรนิกาย ชุททกนิกาย.

ตตฺถ กตโม ทีฆนิกาย ? ทิวคฺค-
สงฺคหानी พุรฺหมชาลาทีนํ จตฺตตฺตีส
สฺสุตฺตานี.

บรรดานิกายเหล่านั้น ทีฆนิกาย เป็นไหน ?
พระสูตร ๓๔ สูตร มีพรหมชาลสูตรเป็นต้น
สงเคราะห์เป็น ๓ วรรค ชื่อทีฆนิกาย.

จตฺตตฺตีสฺสว สฺสุตฺตนา
ทิวคฺคโค ยสฺส สงฺคโ
เอส ทีฆนิกายोติ
ปจฺจโม อนฺุโลมิโก.

นิกายที่มี ๓๔ สูตร สงเคราะห์เป็น
๓ วรรค นี้ชื่อทีฆนิกาย นับตามลำดับ
เป็นนิกายที่หนึ่ง.

กสฺมา ปเนส ทีฆนิกายोติ วุจฺจติ ?
ทีฆปฺปมาณานํ สฺสุตฺตานํ สมฺภูโต จ,

ก็เพราะเหตุไรนิกายนี้จึงเรียกว่า
ทีฆนิกาย ? เพราะประชุม, และเพราะเป็น

คุณศิริวรรณ เตียงธวัช

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

นิวาสโต จ. สมุหนิวาสา หิ นิกายโศติ ที่รวมอยู่แห่งสูตรทั้งหลาย ที่มีประมาณยาว.
 ปุจฺจนฺติ. นานํ ภิกฺขเว อณฺเฑ จริงฺอยู่ ที่ประชุมและที่อยู่ ท่านเรียกว่า
 เอกนิกายมฺปิ สมฺนุสฺสามิ เอวํ จิตฺตํ, นิกาย. ก็ในข้อที่นิกายศัพท์บอกที่ประชุม
 ยถียํ ภิกฺขเว ติรจฺจนคตา ปาณา? และที่อยู่นี้ มีอุทาหรณ์เป็นตัวอย่างทั้งทาง
 โปณิกนิกายโ โย จิกฺขลฺลิกนิกายโศติ^๒ ศาสนาและทางโลก มีอาทิอย่างนี้ว่า ดูกร
 เอวมาทีนํ เจตฺถ สาธกานํ สาสนโต จ ภิกฺษุทั้งหลาย เราไม่เล็งเห็นแม่ซึ่งหมูน
 โลกโต จ. เอวํ เสสานมฺปิ นิกาย- ลักหมูหนึ่งซึ่งงดงาม เหมือนหมูสัตว์เดรัจฉาน
 ภาเว จ วจนฺตฺโต เวทิตฺพุโ. นี้คือ หมูปลวก หมูสัตว์เล็ก ๆ เลย. ฟังทราบ
 ความหมายของคำ ในข้อที่นิกายทั้งหลาย
 แม่ที่เหลืองก็จัดเป็นนิกายอย่างนี้.

กตโม มชฺฉิมนิกาย ?
 มชฺฉิมปฺปมาณานํ ปญฺจทสฺวคฺคสงฺกทานํ
 มฺลปฺริยายสุตฺตาทินํ ทิยทฺตฺสทํ, เทว
 จ สุตฺตานิ.

มชฺฉิมนิกาย เป็นไฉน ? . พระสูตร
 ๑๕๒ สูตร มีมูลปริยายสูตร เป็นอาทิ
 สงฺเคราหํ เป็น ๑๕ วรรค เป็นสูตร
 มีประมาณปานกลาง ชื่อมชฺฉิมนิกาย.

ทิยทฺตฺสทฺตฺตฺตฺตนา
 เทว จ สุตฺตานิ ยตฺถ โส
 นิกายโ มชฺฉิมโ ปญฺจ-
 ทสฺวคฺคปฺริคฺคโ.

พระสูตร ๑๕๒ สูตร มีในนิกายใด
 นิกายนั้นชื่อมชฺฉิมนิกาย จัดเป็น ๑๕
 วรรค.

^๑ ส. ขนฺธ . ๑๗/๑๘๔ .

^๒ ปาณินนาม เก สกฺกตพฺยากรณ .

กตโม สังยุตตนิกาย ? เทวตา-
สังยุตฺตาทิวเสณ จิตานิ โอมฺตรณาทินิ^๑
สฺตฺต สฺตฺตสฺสหาสนิ, สฺตฺต จ สฺตฺตสฺสทานิ,
ทฺวาสมฺมุจฺจि เจว สฺตฺตทานิ.

สฺตฺต สฺตฺตสฺสหาสนิ
สฺตฺต สฺตฺตสฺสทานิ จ
ทฺวาสมฺมุจฺจิ เจว สฺตฺตทฺนฺตา
เอโส สฺยฺตฺตสฺงฺคโห.

กตโม อังกุตฺตรนิกาย ?
เอเกกอํงฺกาคิเรกวเสณ จิตานิ จิตฺต-
ปริยาทานาทินิ นว สฺตฺตสฺสหาสนิ,
ปญฺจ สฺตฺตสฺสทานิ สฺตฺตปญฺญาสญฺจ สฺตฺตทานิ.

นว สฺตฺตสฺสหาสนิ
ปญฺจ สฺตฺตสฺสทานิ จ
สฺตฺตปญฺญาส สฺตฺตทานิ
สํขุขฺยา อํงฺกุตฺตเร อัย.

สังยุตตนิกายเป็นไฉน ? พระสุตฺร
๑,๑๖๒ สฺตฺตร มีโอมฺตรณสุตฺรเป็นต้น จัดไว้
ด้วยอํานาจแห่งสังยุต มีเทวตาสังยุตเป็น
อาทิ ชื่อสังยุตตนิกาย.

พระสุตฺร ๑,๑๖๒ สฺตฺตร มีในนิกายใด
นิกายนั้นจัดเป็นสังยุตตนิกาย.

อังกุตฺตรนิกายเป็นไฉน ? พระสุตฺร
๙,๕๕๑ สฺตฺตร มีจิตฺตปริยาทานสุตฺรเป็นอาทิ
ซึ่งจัดไว้ด้วยอํานาจแห่งชอฺธธรรม ที่มากกว่า
กันขึ้นไปทีละชอ ชื่ออังกุตฺตรนิกาย.

ในอังกุตฺตรนิกาย มีจำนวนคํานี้ คือ
๙,๕๕๑ สฺตฺตร.

^๑ ส. โอมฺตรณสุตฺตาทินิ.

กตโม ขุททกนิกาย ? สกล
วินยปิฎก, อภิธมฺมปิฎก, ขุททก-
ปาฐธมฺมปทาทย จ ปุพฺเพ ทสฺสีตา
ปญฺจทสฺสปเกทา จเปตฺวา จตุตาโร
นิกายเย อวเสสํ พุทฺธวจนฺนติ.

จเปตฺวา จตุโรเปเต
นิกายเย ที่มอาทิเก
ตทณฺณํ พุทฺธวจนํ
นิกายโย ขุทฺทโก มโตติ.

เอวํ นิกายวเสน ปญฺจ นิกายา โทหนฺติ.

กถํ อํกุวเสน นวํคานีตี ?
สพฺพเมว ีทํ "สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ
กาธา อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ
อพฺภูตธมฺมํ เวทลฺลนฺ"ตี นวปฺปเกทํ โหติ.

ขุททกนิกายเป็นไฉน ? เวนํ ๔
นิกายนี้เสีย พระพุทธพจน์ที่เหลือคือพระวินัย
ปิฎก, พระอภิธรรมปิฎกทั้งสิ้น, และบาลี ๑๕
ประเภท แสดงแล้วในหนหลัง มีขุททกปาฐะ
และธรรมบทเป็นต้น ชื่อขุททกนิกายแล.

เวนํนิกายทั้ง ๔ มีที่มนิกายเป็นต้น
เหล่านี้พระพุทธวจนะอื่นจากนั้นบัณฑิต
เรียกว่า ขุททกนิกาย. เมื่อว่าด้วย
นิกายมี ๕ นิกายด้วยประการฉะนี้.

เมื่อว่าด้วยองค์พระพุทธพจน์ทั้งปวง
มีองค์ ๘ อยางไร ? จริงอยู่ พระพุทธพจน์
ทั้งหมดนี้มี ๘ ประเภทคือ

๑. สุตตะ	๒. เคยยะ
๓. เวยยาकरणะ	๔. กาธา
๕. อุทาน	๖. อิติวุตตกะ
๗. ชาตก	๘. อพฺภูตธรรม
๙. เวทลลนะ "	

คุณไพบยก แซ่ฮึง, เนี้ย สุภรณ์ไพบูลย์, แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท์
และนิตยา ธรรมสันติ สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ อุกโตวิภังค-นิตฺเตสกุขนุชก- ใน ๘ ประเภทนั้น อุกโตวิภังค นิตเทศ-
 ปรีวารธา, สุตฺตนิปาเต เมงฺคลสุตฺต-รตน- ชั้นธกะ ปรีวาร, แลสุตฺต มิมงคลสุตฺต
 สุตฺต-นาลกสุตฺต-ตฺวฏฺฐสุตฺตาทินิ^๑ อณฺณมฺปิ รตนสุตฺต นาลกสุตฺต ตฺวฏฺฐสุตฺต เป็นอาทิ
 จ สุตฺตุนฺตนาเมกํ ตถาคตฺวจัน "สุตฺตุน"ติ ในสุตฺตนิปาต แลพระพุทฺธพจนฺทมิมชื่อวา
 เวทิตพฺพ. พระสุตฺต แมอนพึงทราบวาเป็น "สุตฺตตะ".

สพฺพมฺปิ สคากกํ สุตฺตํ "เคยฺย"ติ พระสุตฺตที่ประกอบทวยคากาทั้งหมด พึง
 เวทิตพฺพ, วิเสเสน สํยุตฺตนิกาเย ทราบวาเป็น "เคยฺย". สคากกวรรคแม
 สกโลปิ สคากกวคฺโค^๒. ทั้งสิ้น ในสํยุตฺตนิกาเย พึงทราบวาเป็น
 เคยฺยโดยพิเศษ.

สกลมฺปิ อภิธมฺมปิฏกํ, นิคฺคาถกสุตฺตํ, พระอภิธมฺมปิฏกแมทั้งสิ้น, พระสุตฺตที่ไม่มี
 ยญฺจ อณฺณมฺปิ อญฺจหิ อญฺเคหิ อสงฺคหิตํ คากา, แลพระพุทฺธพจนฺ แมอนที่ไม่ได
 พุทฺธวจัน, ตํ "เวยฺยากรณฺ"ติ สงฺเคราะหทวยองค ๘, พึงทราบวาเป็น
 เวทิตพฺพ. "เวยฺยากรณะ".

ธมฺมปทํ, เถรคากา, เถรีคากา, สุตฺต- ธรรมปท, เถรคากา, เถรีคากา, แล
 นิปาเต โนสุตฺตนาเมกาว สุตฺตนิคคากา จ คากาลวน ซึ่งไม่มี ชื่อวา สุตฺต ในสุตฺตนิปาต
 "คากา"ติ เวทิตพฺพา. พึงทราบวาเป็น "คากา".

^๑ ฉ. ตฺวฏฺฐสุตฺตานิ.

^๒ ฉ. สคากาวคฺโค.

โสมนัสสวณมยิกคาถาปฏิสังยุตตะ ทวารวาลีตี
 สุตตะนุตา "อุทานน"^๑ติ เวทิตพพา.

พระสูตร ๘๒ สูตร ซึ่งปฏิสังยุตด้วยคาถาอัน
 สำเร็จด้วยโสมนัสสวณ ฟังทราบวา "เป็น
อุทาน".

"วุตตะ เหตุ ภควตา"^๒ติอาทินยปุปวตตะ
 ทสุตตะรสตสุตตะนุตา "อิติวุตตะกน"^๓ติ
 เวทิตพพา.

พระสูตร ๑๑๐ สูตร ที่เป็นไปโดยนัยมีอาทิ
 วา "วุตตะ เหตุ ภควตา" (จริงอยู่ พระผู้มี
 พระภาคตรัสคำรัสนี้ไว้) ฟังทราบวา "เป็น
อิติวุตตะกะ".

อปณณกชาตกาทีนิ ปณณาสาธิกานิ ปญจ
 ชาตกสทานิ "ชาตกน"^๓ติ เวทิตพพานิ.

ชาตก ๕๕๐ มีอปณณกชาตกเป็นต้น ฟังทราบ
 วา "เป็นชาตก".

"จตุตทาโรเม ภิกขเว อจฺฉริยา
 อพฺพุตฺถมฺมา อานนฺเต"^๒ติอาทินยปุปวตตะ
 สพุเพปิ อจฺฉริยาพฺพุตฺถมฺมปฏิสังยุตตะ
 สุตตะนุตา "อพฺพุตฺถมฺมน"^๓ติ เวทิตพพา.

พระสูตรที่ประกอบด้วยอจฺฉริยาอพฺพุตฺถมฺมเม
 ทั้ทั้งหมดที่เป็นไป โดยนัยมีอาทิว่า "ดูกรภิกษุ
 ทั้หลาย อพฺพุตฺถมฺมที่น้าอัศจรรย์ ๔ ประการ
 นี้มีอยู่ในอานนท" ฟังทราบวา "เป็นอพฺพุต-
ถมฺม".

^๓
 จุลลเวทลลมหา เวทลลสมฺมาทิฏฺฐิสสุก-
 ปญฺหสงฺขารภาชนิยมหาปณณมสุตตะาทโย

พระสูตรที่ผู้ใดทั้ความรู ใดทั้ความพอใจ
 แลวตั้งปัญหาถาม แม้ทั้หมด มีจุลล-

^๑ ขุ. อิติ. ๒๕/๒๔๗.

^๒ ที. มหา. ๑๐/๑๖๘, อง. จตุกก. ๒๑/๑๗๘.

^๓ ฉ. จุฬเวทลล...

คุณใบหยก แซ่อึ้ง, เนีย สุภรณ์ไพบูลย์, แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท์
 และนิตยา ธรรมสันติ สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สพเพปิ เวทณฺจ ตฺถุสฺสึญฺจ ลทฺธา ลทฺธา เวทลลสูตร มหาเวทลลสูตร สัมมาทิสฺสึสูตร
 ปุจฺฉิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตา "เวทลลน"ติ เวทิตพฺพา. สักกปัญฺหสูตร สังขารภาชนียสูตร และมหา-
 ปุณฺณมสูตรเป็นต้น พึงทราบว่่า "เป็น
เวทลลละ".

เอวเมตํ อํกุคโต นว อํกานี.

พระพุทฺธพจนฺ์ เมื่อบว่่าโดยองค์ มีองค์ ๙ ทวย.
 ประการฉะนี้แล.

กถํ ฅมฺมกฺขนฺธโต จตุรราสีตี
 ฅมฺมกฺขนฺธสทฺสฺสานีตี ?

ถามว่่า เมื่อบว่่าโดยพระธรรมชั้น
 มี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นเป็นไฉน ?

สพฺพเมว ทิทฺทํ พุทฺธวจนฺ์ :

แกว่่า จริงอยู่ พระพุทฺธพจนฺ์แมทงหมคณฺ์นแล
 มีประภท ๘๔,๐๐๐ ทวยอํนำจพระธรรม-
 ชั้น ที่พระอนนทเถระกําหนดแสดงไว
 อย่างนี้ว่่า :

"ทวราสีตี^๑ พุทฺธโต คณฺ์ท
 เทว สทฺสฺสานี ภิกฺขุโต
 จตุรราสีตี สทฺสฺสานี

"ธรรมที่ปรากฏแกข่าพเจ้่า มี
 ๘๔,๐๐๐ คีอ เร็ยนจกพระพุทฺธเจ้่า
 ๘๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น เร็ยนจก
 พระภิกษุ ๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น".

เย เม ฅมฺมา ปวตฺตฺติโน"^๒
 เอวํ ปริทีปิตฅมฺมกฺขนฺธวเสน
 จตุรราสีตีสทฺสฺสปปภทํ โทตี.

^๑ ส.ทวราสีตี.

^๒ ข. เถรคากา.๒๖/๔๐๖.

คุณโยทยก แซ่อึ้ง, เน็ย สุภรณ์ไพบูลย์,แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท์
 และนิตยา ธรรมสันติ สร้างคณฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทฺธบูชา

ตตถ เอกานุสนธิกํ สุตตํ เอโก
 ฌมฺมกฺขนฺโธ. ยํ อเนกานุสนธิกํ,
 ตตถ อนุสนธิวเสณ ฌมฺมกฺขนฺธคณฺนา.
 คำถาพนุเชสุ ปญฺหาปฺจจฺฉํ เอโก
 ฌมฺมกฺขนฺโธ, วิสุตฺตชฺชนํ เอโก ฌมฺมกฺ-
 ขนฺโธ. อภิชฺชเม เอกเมกํ ติกฺกทฺถภาชนํ,
 เอกเมกญฺจ จิตฺตวาทภาชนํ เอโก
 ฌมฺมกฺขนฺโธ. วินเย อตฺถิ วตฺถุ,
 อตฺถิ มาติกา, อตฺถิ ปทภาชนียํ, อตฺถิ
 อาปตฺติ, อตฺถิ อนาปตฺติ, อตฺถิ
 อนฺตรราปตฺติ, อตฺถิ ติกฺกจฺเจโท. อตฺถิ
 อเตกฺกฺจฺโฉ, อตฺถิ สเตกฺกฺจฺโฉ. ตตถ
 เอเกโก โภจฺจาโส เอกเมโก
 ฌมฺมกฺขนฺโธติ เวทิตฺตพฺโพ.

เอวํ ฌมฺมกฺขนฺธโต จตุราสีติ
 ฌมฺมกฺขนฺธสฺสหาสิ.

เอวเมตํ สพฺพมฺปิ พุทฺธวจฺฉํ
 ปญฺจสติกสงฺคีติกา เล สงฺกายนฺเตน

บรรดาพระธรรมชั้นเหล่านี้ พระสูตรที่มี
 อนุสนธิหนึ่ง (ที่เชื่อมต่อกัน) จัดเป็น
 พระธรรมชั้นหนึ่ง. ในพระสูตรที่มีอนุสนธิ
 มาก, นับจำนวนพระธรรมชั้น ด้วยอำนาจ
 อนุสนธิ. ในบทประพันธ์เป็นคาถา คำถา
 ปัญญาจัดเป็นพระธรรมชั้นหนึ่ง, คำแก้ปัญห
 จัดเป็นพระธรรมชั้นหนึ่ง. ในพระอภิธรรม
 การจำแนกเป็นติกะ และทุกะแต่ละหมวด,
 และการจำแนกวาระจิต แต่ละดวงจัดเป็น
 พระธรรมชั้นหนึ่ง. ในพระวินัยมีวัฏฏ,
 มีมาติกา, มีปทภาชนีย, มีอาบัติ, มีอนาบัติ
 มีอันตราบัติ, มีตีกจฺเจทะ (การกำหนดติกะ).
 มีอเตกจฺฉา, มีสเตกจฺฉา. ในวัฏฏเป็นต้นนั้น
 แต่ละส่วน พึงทราบว่าเป็นพระธรรมชั้น
 แต่ละพระธรรมชั้น.

เมื่อว่าโดยพระธรรมชั้นมี ๘๔,๐๐๐ พระ-
 ธรรมชั้น ด้วยประการฉะนี้.

พระพุทฺธพจนเมตํทั้งหมดกัจฉากวามานัน
 อันคณะพระอรหันต์ผู้ชำนาญ มีพระมหากัสสป

คุณใบหยก แซ่อึ้ง, เนี้ย สุภรณ์ไพบูลย์, แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท
 และนิตยา ธรรมสันติ สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ฉบับจุฬาลงกรณ์ ป. - ท. ๑ - ๗

สงฺคีติปริโยสาเน จสฺส "อิทํ
 มหาภสฺสปตฺตเถเรน ทสฺพลสฺส สาสนํ
 ปญฺจวสฺสสทสฺสปปริมาณกาลํ ปวตฺตณสมตฺถํ
 กตฺตุน"ติ สญฺชาตปฺปโมทา สาธุการํ วิกิ
 ททมานา อัย มหาปจวี อุตฺกปริยตฺตํ
 กตฺวา อเนกปฺปการํ กมุปี สงฺกมุปี
 สมฺปกมุปี สมฺปเวธิ, อเนกานิ จ
 อจฺจริยานิ ปาตุรเหสุ.

เอวํ สงฺคีเต ปเนตฺถ อัย
 อภิธมฺโม ปิฎฺกโต อภิธมฺมปิฎฺกํ, นิกายโต
 ขุทฺทกนิกาโย, องฺกโต เวยฺยาकरणํ,
 ธมฺมกฺขนฺธโต กติปฺยานิ ธมฺมกฺขนฺธ-
 สทสฺसानิ โหติ.

ตํ ธารยฺนเตสุ ภิกฺขุสุ ปุพฺเพ
 เอโก ภิกฺขุ สพฺพสามยิกปริสาย นิสิตฺตฺวา
 อภิธมฺมโต สุตฺตํ อahrtิตฺวา ธมฺมํ
 กถนฺโต "รูปกฺขนฺธ อพฺยากโต,
 จตฺตารโ ขนฺธา ลียา กุสลลา ลียา

ก็ในเวลาจบการสังคายนาพระ-
 พุทธพจน์นั้น มหาปฐพีนี้เกิดความปราโมทย์
 เหมือนจะให้สาธุการว่า "พระศาสนาของ
 พระทศพลนี้ อันพระมหากัสสปเถระทำให้
 สามารถจะเป็นไปได้ถึงกาล ประมาณ
 ๕,๐๐๐ ปี" สะเทือนสะท้านวันไหวจนถึง
 น้ำรองแผ่นดินหลายครั้ง, และได้เกิดสิ่ง
 อัจฉริยะหลายประการ.

ก็เมื่อพระพุทธพจน์นี้ ได้รับการสัง-
 คายนาอย่างนี้แล้ว พระอภิธรรมเมื่อว่าโดย
 ปิฎก จัดเป็นพระอภิธรรมปิฎก, ว่าโดย
 นิกายจัดเป็นขุทฺทกนิกาย, ว่าโดยองค์
 จัดเป็นเวยฺยาकरण, ว่าโดยพระธรรมชั้น
 มีจำนวนหลายพัน (คือ ๔๒,๐๐๐ พระธรรม-
 ชั้น).

บรรดาภิกษุ ที่ทรงพระอภิธรรมนั้น
 ในกาลก่อนมีภิกษุรูปหนึ่ง นั่งในที่ประชุมของ
 ภิกษุผู้เรียนนิกายทั้ง ๕ เมื่อจะนำสูตร
 จากพระอภิธรรมมากล่าวธรรม ไต่กล่าว
 ธรรมกล่าว "รูปชั้นเป็นอภัยกถ, ชั้น ๕

คุณโฆทยก แซ่ฮึง, เนี้ย สุภรณ์ไพบุลย์, แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท
 และนิตยา ธรรมสันติ สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อภฺจฺจสาดิน ป. - ๗. ๑ - ๘

อกุสลา ลียา อพฺยาคตา. ทส่ายตนา^๑
 อพฺยาคตา, เทว อายตนา^๒ ลียา
 กุสลา ลียา อกุสลา ลียา อพฺยาคตา.
 โสฬส ธาตุโย อพฺยาคตา, เทว
 ธาตุโย ลียา กุสลา ลียา อกุสลา ลียา
 อพฺยาคตา. สมุทฺยสจฺจํ อกุสลํ, มคฺคสจฺจํ
 กุสลํ, นิโรธสจฺจํ อพฺยาคตํ, ทุกฺขสจฺจํ
 ลียา กุสลํ ลียา อกุสลํ ลียา อพฺยาคตํ.
 ทลีนฺทฺริยา อพฺยาคตา, โทมนสฺสฺลีนฺทฺริยํ
 อกุสลํ, อนนฺญาตณฺณสฺสามิตินฺทฺริยํ กุสลํ,
 จตฺตาริ อินฺทฺริยานิ ลียา กุสลา ลียา
 อพฺยาคตา, ฉ อินฺทฺริยานิ ลียา กุสลา
 ลียา อกุสลา ลียา อพฺยาคตา"ติ
 ฐมฺมกถํ กถเอสิ.

เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยากฤตก็มี
 อายุตนะ ๑๐ เป็นอัพยากฤต, อายุตนะ ๒
 เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยากฤต
 ก็มี. ธาตุ ๑๖ เป็นอัพยากฤต, ธาตุ ๒
 เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยากฤต
 ก็มี. สมุทฺยสจฺจํเป็นอกุศล, มรรคสจฺจํเป็น
 กุศล, นิโรธสจฺจํเป็นอัพยากฤต, ทุกฺขสจฺจํ
 เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยากฤต
 ก็มี. อินทรีย ๑๐ เป็นอัพยากฤต, โทมนสฺ-
 สฺลีนฺทฺริยเป็นอกุศล, อนนฺญาตณฺณสฺสามิตินทรีย
 เป็นกุศล, อินทรีย ๔ เป็นกุศลก็มี เป็น
 อัพยากฤตก็มี, อินทรีย ๖ เป็นกุศลก็มี เป็น
 อกุศลก็มี เป็นอัพยากฤตก็มี".

ตสฺมี จาเน เอโก ภิกฺขุ นิลินฺโน
 ฐมฺมกถิกํ "ฐมฺมกถิกํ ทวํ ลีเนรํ
 ปริกฺขิปนฺโต วิย ทิมสฺสฺตํ ออาหารสิ, กิ

ภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งนั่งอยู่ในที่นั้นได้ถาม
 พระธรรมกถิกว่า "ท่านพระธรรมกถิก ท่าน
 ชักสูตรมาเสี้ยยาว เหมือนจะเอามาลอม

^๑ ฉ.ทส่ายตนา.

^๒ ฉ.อายตนา.

คุณใบหยก แซ่อึ้ง, เนย์ สุภรณ์ไพบูลย์, แสงจันทร์ ประดิษฐ์มานนท์
 และนิตยา ธรรมสันติ สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สุตฺตํ นามะตฺนุ"ติ อาท. "อภิชฺมมสุตฺตํ ภูเขาสีเนรุ, สุตฺตํนี้ชื่ออะไร"? พระธรรม-
นาม อาวุโส"ติ. กถิก ติอบว่า "ชื่อพระอภิธรรมสูตรชื่คุณ".

อภิชฺมมสุตฺตํ กสฺมา. อาทฺรสิ, ก็ ภิกษุรูปนั้นถามว่า ทำไมท่านจึงนำพระอภิ-
ธมฺมํ พุทฺธภาสิทํ สุตฺตํ อาทฺรตุํ น ธรรมสูตรมาแล้ว, จะนำสูตรอื่นที่พระพุทธ-
วภูมฺมํทีติ ? เจาตรัสไว้มาไมควรหรือ ?

อภิชฺมโม เกน ภาสิโตติ ? พระธรรมกถิกถามว่า พระอภิธรรม ใคร
กล่าวไว้ละ ?

น เอโส พุทฺธภาสิโตติ. ภิกษุรูปนั้นกล่าวว่า พระอภิธรรมนี้ ไม่ใช่
พระพุทธเจ้าตรัสไว้.

ก็ ปน เต อาวุโส. วินยปิฎกํ พระธรรมกถิกถามว่า ก็คุณเรียนพระวินัย-
อุคฺคหิตนฺติ ? ปิฎกหรือเปล่า ?

น อุคฺคหิตํ อาวุโสติ. พระภิกษุรูปนั้นตอบว่า ไม่ได้เรียนครับ.

อวินยธาริตาย มณฺเฑ ตฺวํ อชานนฺโต พระธรรมกถิกกล่าวว่า เห็นจะเป็นเพราะ
เอวํ วทสีตี. คุณไม่ได้ทรงพระวินัย เมื่อคุณไม่รู้ จึงได้พูด
อย่างนี้.

^๑ ฉ.ว.เทสิตี.

วินยมตฺตเมว อาวุโส อุกฺคหิตฺตํ.

ภิกษุรูปนั้นกล่าวว่า ผมเรียนเพียงแต่พระวินัยเท่านั้นครับ.

ตมฺปิ เต ทุกฺคหิตํ, ปรีสปริยนฺเต
 นิสีหิตฺวา นิตฺทายนฺเตน อุกฺคหิตํ ภวิสฺสตี,
 ตุมฺหาทีเส หิ ปพฺพาเชนฺโต วา
 อุปสมฺปาเทนฺโต วา สาคีสารโหติ.
 ก็การณา ? วินยมตฺตสฺสปี ทุกฺคหิตฺตฺตา.
 วุตฺตญฺเฑหฺตํ ตตฺถ วินยเ "อนาปตฺติ น
 วิวณฺเณตฺกามาโม "อิงฺฆ ตาว อาวุโส
 สุตฺตนฺตํ วา คากาโย วา อภิชฺมมํ
 วา ปรียาปฺณสฺสํ, ปจฺฉาปิ วินยํ
 ปรียาปฺณสฺสสึ"ติ^๑ ภณฺตี.

พระธรรมกถึกกล่าวว่า แม่พระวินัยนั้นท่านก็เรียนผิด ๆ, คงจำนั่งเรียนหลับที่ท้ายสุดบริษัท, ก็พระอุปัชฌาย์ที่บรรพชา หรืออุปสมบทให้คนอย่างคุณ เป็นคนทวนได้. เพราะเหตุไร ? เพราะแม่แต่เพียงพระวินัยก็เรียนผิด ๆ. สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในพระวินัยนั้นว่า "ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะทำหนีพูดตามเหตุว่า 'นิมนต์ท่านเรียนพระสูตร พระคากา หรือพระอภิธรรมไปก่อนเถิด, ภายหลังจึงค่อยเรียนพระวินัยก็ได้ไม่เป็นอาบัติ' ดังนี้.

'สฺตฺตนฺเต โอกาสํ การาเปตฺวา
 อภิชฺมมํ วา วินยํ วา ปจฺฉตี, อภิชฺมเม
 โอกาสํ การาเปตฺวา สฺตฺตนฺตํ วา

ภิกษุนั้นกล่าวว่า 'พระธรรมกถึกขอโอกาสในพระสูตร แต่ถามพระอภิธรรมหรือพระวินัย, ขอโอกาสในพระอภิธรรม แต่ถามพระสูตร

^๑ วิ.มหา.๒/๔๕๔.

วินัย วา ปุจฺจติ, วินเย โโอกาสํ หรือพระวินัย ขอโอกาสในพระวินัย แต่ถาม
 ภาราเปตฺวา สุตฺตํ วา อภิธมฺมํ พระสูตรหรือพระอภิธรรม" ดังนี้.
 วา ปุจฺจตี"ติ.^๑

ทฺวํ ปน เอตฺตกมฺปิ น ชานาสีติ. พระธรรมกถีกกล่าวว่า ก็แม่เพียงเท่านั้น
 เอตฺตเกนาปิ ปรวาที นิคฺคหิตฺโต โหติ. ท่านก็ยังไม่รู้. แม่เหตุเพียงเท่านั้นก็เป็นอัน
 ขมปรวาทิไคแลว.

มหาโคสิงคสุตฺตํ ปน อิตฺตปิ
 พุทฺธภาสิตภาวการณโต พลวตรํ^๒, ตฺตร
 หิ ธมฺมเสนาปติ สาริปุตฺตเตโร
 อญฺญมญฺญํ ปุจฺจิตฺตปญฺญจ วิสฺสชฺชชฺญจ
 อาโร เจตุํ สตฺถุ สนฺตึกํ คนฺตฺวา
มหาโมคคัลลานตเถรสฺส วิสฺสชฺชชฺนํ
 อาโร เจนฺโต "อิธาวุโส สาริปุตฺต เทว
 ภิกฺขุ อภิธมฺมกํ กถเณตี, เต
 อญฺญมญฺญํ ปญฺหํ ปุจฺจนฺตี, อญฺญมญฺญสฺส
 ปญฺหํ ปญฺญา วิสฺสชฺชเชนฺตี, โน จ

ก็มหาโคสิงคสูตร สำคัญแม่กว่าพระ-
 วินัยนี้ เพราะเหตุที่เป็นพุทธภาษิต, จริงอยู่
 ในมหาโคสิงคสูตรนั้น พระธรรมเสนาบดี
สาริปุตฺตเถระไปเฝ้าพระศาสดา เพื่อกราบ
 ทูลปัญหาที่ถามซึ่งกันและกัน และคำแก้ เมื่อ
 จะกราบทูลคำแก้ของพระมหาโมคคัลลาน -
เถระ ไต่กราบทูลว่า พระมหาโมคคัลลาน-
 เถระกล่าวว่า "ท่านสาริปุตฺต ภิกษุ ๒ รูป ใน
 พระศาสนานี้กล่าวถึงพระอภิธรรมกัน, ท่าน
 ถามปัญหากัน, ท่านถูกถามปัญหาก็ช่วยกันแก้,

^๑ วิ.ภิกฺขุณี.๓/๒๕๕.
^๒ ฉ.อิตฺตปิ พลวตรํ.

* อัญญาสาธิต ป. - พ. ๑ - ๙

วิสัวาเทนตี^๑, ฌมมิกา^๒ จ เนลั ไมกระทบกระทั่งกัน และธรรมกถาของท่าน
 กถาปวัตตินี โหติ. เอวรูเปน โข ก็เป็นไปโดยธรรม. ท่านสารีบุตร ปาโค-
 อาวุโส สารีบุตร ภิกขุณา โคลิงคสาถวัน ลิงคสาถวัน ฟังงคามเพราะภิกษุเห็น
 โสเภยยา"ติ^๓ อาท. ปานนี้แล".

สตถา "อาภิมมิกา นาม มม สาสเน พระศาสดาไมตรัสว่า "ขึ้นชื่อว่า พระที่
 ปริพาหิรา"ติ อวตฺวา สุวณฺณาลิงคสทิสั ทรงพระอภิธรรม เป็นผู้อยู่นอกพระศาสนา
 คีว อุนฺนาเมตฺวา ปุณฺณจฺนทสฺสสิริกั ของเรา" แต่พระองค์ทรงยกพระค่อขึ้นดู
 มหามุขั ปุเรตฺวา พุรหุมนโฆลั นิจ- กลองทอง พระพักตร์เบิกบานเหมือนจันทร์
 ฉาเรนฺโต "สาธฺ สาธฺ สารีบุตร"ติ วันเพ็ญมีรัศมี ทรงเปล่งพระสุรเสียงเพียง
 มหาโมคคัลลานตฺเถรสฺส สาธฺกาโร ทตฺวา คังเสียงพรหม ทรงประทานสาธฺการไปถึง
 "ยถา ตั โมคคัลลาโนว สมนฺมา พระมหาโมคคัลลานเถระว่า "ถูกแล้ว ๆ
 พุยากรมาโน พุยากรเรยฺย, โมคคัลลาโน สารีบุตร" แล้วตรัสว่า "มหาโมคคัลลานะ
 หิ สารีบุตร ฌมฺมกถิกโก"ติ^๔ อาท. เมื่อจะพยากรณ์โดยถูกต้อง ก็จงฟังพยากรณ์
 เป็นพระธรรมกถิก".

^๑ โป. สัสสาเทนตี.

^๒ ฉ. ฌมมี.

^๓ ม.ม. ๑๒/๔๐๑.

^๔ ม.ม. ๑๒/๔๐๗.

อาภิธมฺมิกา ภิกฺขุเยว ทิ กิร ธมฺมกถิกา
 นาม, อวเสสา ธมฺมกถิ^๑ กถเนตฺตาปิ
 น ธมฺมกถิกา. กสฺมา ? เต ทิ
 ธมฺมกถิ^๑ กถเนตฺตา กมฺมุนฺตรํ วิปากนฺตรํ
 รูปารูปปริจฺเจทํ ธมฺมุนฺตรํ อาโลเพตฺวา
 กถเนตฺติ, อาภิธมฺมิกา ปน ธมฺมุนฺตรํ
 น อาโลเพตฺติ. ตสฺมา อาภิธมฺมิโก
 ภิกฺขุ ธมฺมํ กถेतฺว มา วา,
 ตํ ปุจฺฉิตกาเล ปน ปญฺหํ กถเสสฺสตีติ
 อยเมว เอกนฺตธมฺมกถิโก นาม โหติ.

อิทํ สนฺธาย สตฺถา สาธุการํ ทตฺวา
 "สุกถิตํ โมคฺคัลลาเนนา"ติ อาม.

อภิธมฺมํ ปฏิพาเหฺนโต อิมสฺมि
 ชินจกฺเก ปหารํ เทติ, สัพพญฺญตฺตญาณํ

พูดกันมาว่า ภิกษุที่ทรงพระอภิธรรมเท่านั้น
 จัดเป็นพระธรรมกถิก, นอกจากนั้นแม้จะ
 แสดงธรรม ก็ไม่จัดเป็นพระธรรมกถิก.
 เพราะเหตุไร ? เพราะท่านเหล่านั้นเมื่อ
 แสดงธรรมก็จะแสดงลำดับกรรมลำดับวิปาก
 การกำหนดรูปและอรูปให้ลำดับธรรมสืบสน,
 แต่พระที่ทรงพระอภิธรรม ไม่ทำให้ลำดับ
 ธรรมสืบสน. ดังนั้นภิกษุผู้ทรงพระอภิธรรม
 จะแสดงธรรมหรือไม่ก็ตาม, แต่ในเวลาถูก
 ถามธรรมนั้นก็จักแก้ปัญหาคได้ เพราะฉะนั้น
 ภิกษุนี้แหละชื่อว่า เป็นพระธรรมกถิกแท้จริง.

พระศาสดาทรงประทานสาธุการแล้วตรัสว่า
 "โมคคัลลานะกล่าวถูกแล้ว" ทรงหมายเอา
 ขอความที่ว่า พระที่ทรงพระอภิธรรมนี้
 เท่านั้นเป็นพระธรรมกถิกแท้.

ผู้คัดค้านพระอภิธรรม ชื่อว่า บอน
 ทำลายชินจกฺกนี้, คัดค้านสัพพญฺญตฺตญาณ,

^๑ ก. ธมฺม.

ปฏิพาหตี, สตฺถุ เวสารชฺชฌาณั. หมินเวสารชฺชฌาณของพระศาสดา, ทำให้
 ปฏินิวตฺเตติ, โสตุกามั ปริสั วิสัวา เทติ, บริษัทที่ประสงค์จะฟังเข้าใจคลาดเคลื่อน,
 อริยมคฺเค อาวณั พนฺชติ. อฎฺจารสฺสุ กอเครื่องกางกั้นอริยมรรค. ย่อมปรากฏ
 เมทกรวตฺถุสุ เอเกกสมั สนฺทิสฺสติ, ในเมทกรวตฺถุ ๑๘ ประการ อยางใดอยาง-
 อุกฺเขปนียกมฺมนียสกมฺมตชฺชนียกมฺมารโห หนึ่ง, ควรล้งอกเขปนียกรรม นียสกรรม
 โหติ, ตั ตั กมฺม กตฺวา อุกฺโยเชตพฺโพ และตชฺชนียกรรม, ลงโทษนั้น ๆ แล้วควร
 "คจฺฉ วิมาสาโท หุตฺวา ชีวิสฺสตี"ติ. ส่งไปเสียด้วยบอกว่า "ไปเถอะ จักได้
 ขอทานกิน".

อถาปิ เอว วเทยฺย "สเจ
 อภิชฺโม พุทฺธภาสิโต, ยถา อเนเกสุ
 สุตฺตสฺสเสสุ "เอกั สมัยั ภควา
 ราชคเห วิหริตี"ติอาทินา นเยน
 นิทานั สชฺชิต्तั, เอว อสฺสาปิ นิทานั
 สชฺชิต्तั ภเวยฺยา"ติ.

โส "ชาตกสฺุตตนิปาตธมฺมปทาทีนั เอวรुบิ
 นิทานั นคฺถิ, น เจตานี น
 พุทฺธภาสิตานี"ติ ปฏิกฺขิปีตฺวา อุตฺตรปี

แม่หากผู้นั้น จะฟังกล่าวอย่างนี้ว่า
 "ถ้าพระอภิชฺธรรมเป็นพุทฺธภาสิต, แม้นิทาน
 ของพระอภิชฺธรรมนั้นก็ควรจัดเข้าด้วยเหมือน
 ทานจัดนิทานไว้ในพระสฺุตตตั้งหลายพัน โดย
 นัยมีอาทิวา "สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาค
 ประทับอยู่ที่เมืองราชคฤห์" ดังนี้.

ฟังคานผู้นั้นว่า "ชาตก สุตตนิปาตและ
 ธรรมบทเป็นต้น ไม่มีนิทานแบบนี้, ชาตก
 เป็นต้นเหล่านี้ ไม่เป็นพุทฺธภาสิต ก็ห้ามได้"

๑ ฉ. อุกฺเขปนียกมฺมตชฺชนียกมฺมารโห.

เอวี่ วุตตพุโท "ปญชิต อภิธมฺโม
 นาเมส สัพพัญญุพุธานันเขว วิสโย, น
 อญฺเฆสํ วิสโย. พุธานญฺหิ โอกุกนฺติ
 ปากฎา, อภิชาติ ปากฎา, อภิสฺมฺโพธิ
 ปากฎา, ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตณํ ปากฎํ,
 ยมกปาฎิหาริยํ ปากฎํ, ติวากุกโม^๑
 ปากฎุ, เทวโลเก เทสิตภาโว
 ปากฎุ, เทโวโรหนํ ปากฎุ.

ยถา นาม จกฺกวตฺติริณฺโณ หตฺถิริตฺนํ
 วา อสฺสฺรตฺนํ วา เถเนตฺวา ยานเก
 โยเชตฺวา วิจฺรณํ นาม อญฺจานํ
 อการณํ, จกฺกรตฺนํ วา ปน เถเนตฺวา
 ปลาลสฺสเก โอลมฺพิตฺวา วิจฺรณํ นาม
 อญฺจานํ อการณํ, โยชนปฺปมาณํ
 โอกาสนสมตฺถํ มณฺธิรตฺนํ วา ปน

แล้วควรบอกให้ยิ่งขึ้นไปอย่างนี้ว่า "ท่าน
 นักปราชญ์ ธรรมดาพระอภิธรรมนี้ เป็นวิสัย
 ของพระสัพพัญญุพุทธเจ้าเท่านั้น, หาใช่เป็น
 วิสัยของผู้อื่นไม่. เพราะการก้าวลงสู่
 พระกรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ปรากฏ
 พระอภิชาติก็ปรากฏ, อภิสัมโพธิก็ปรากฏ,
 ธรรมจกักปวัตตณะก็ปรากฏ, ยมกปาฎิหาริย
 ก็ปรากฏ, การเสด็จไปยังไตรทิพย์ก็ปรากฏ,
 ความที่พระองค์ทรงแสดงธรรมในเทวโลกก็
 ปรากฏ, การเสด็จลงจากเทวโลกก็ปรากฏ.

ขึ้นชื่อว่า การลักข้างแก้วหรือมาแก้วของ
 พระเจ้าจักรพรรดิ แล้วเทียมรถเทียมไป
 มีโซ่ฐานะ มีโซ่เหตุ, หรือการลักจักรแก้ว
 แล้วห้อยไว้ในเกวียนบรรทุกฟาง ขึ้นไป
 มีโซ่ฐานะ มีโซ่เหตุ, หรือการลักแก้วมณี
 ซึ่งสามารถส่องแสงสว่างไปได้ ประมาณ
 โยชนหนึ่ง แล้วใส่ไว้ในตระกร้า ใส่ฝ้าย

^๑ ฉ. ติวากุกโม. ม. ทิวากุกโม.

เถเนตฺวา กปฺปาสปฺจฉิยํ ปกฺขิปีตฺวา ไช้สอย มีไช้ฐานะ มีไช้เหตุ. เพราะ-
 วพฺยุชนํ นาม อฏฺฏจันํ อการณํ. เหตุไร ? เพราะเป็นของที่ควรแก่พระราช
 กสมฺมา ? ราชารหมณฺชตตาย. ขอนี้ฉันใด.

เอวเมว อภิธมฺโม นาม น อญฺเณสํ ธรรมคาพระอภิธรรม ก็ฉันนั้นเหมือนกัน
 วิสโย, สัพพญฺญพฺพุธานํเยว วิสโย, หาไช้วิสัยของผู้อื่นไม่, เป็นวิสัยเฉพาะ
 เตสํ วเสน เทลิตพฺพเทสนา. พระสัพพัญญูพุทธเจ้าเท่านั้น, เป็นเทศนาที่
 พฺพุธานญฺหิ โอกฺกนฺติ ปากฺกา ๑เป๑ จะพึงแสดง ด้วยอำนาจของพระสัพพัญญู-
 เทโวโรหณํ ปากฺกํ, อภิธมฺมสฺส พุทธเจ้าเท่านั้น. เพราะการกล่าวถึงพระ-
 นิทานกิจจํ นาม นตฺถิ ปณฺธิตา"ติ. ธรรมของพระพุทเจ้าทั้งหลาย ก็ปรากฏ
 ๑ล๑ การเสด็จลงจากเทวโลกก็ปรากฏ,
 ขึ้นชื่อว่ากิจ ด้วยนิทานแห่งพระอภิธรรม
 ไม่มีนะท่านนักปราชญ์".

น หิ สกฺกา เอวํ วุตฺเต ปรวาทินา ก็เมื่อกล่าวอย่างนี้แล ประวาที่ก็ไม่สามารถ
 สหมฺมิมํ อุตฺทาหรณํ อุตฺทาหริตฺตํ. จะยกอุทาหรณ์ที่ถูกต้องมาได้.

มณฺฑลารามวาสี ติสฺสภูตฺตเถโร^๑ ส่วน พระติสสภูตตเถระ ผู้อยู่ใน
 ปน "มหาโพธินิทาน เอส อภิธมฺโม มณฺฑลาราม ไถนํ ปเทสวิหารสูตร นี้

^๑ ฉ. ติสสภูตตเถโร.

นามา"ติ ทสเสตุ" "เยน สุวาทํ ภิกขเว
 วิหารเณ ปจมาภิสสมุพฺพุโธ วิหารามิ,
 ทสฺส ปเทเสน วิหารลินุ"ติ^๑ อิมํ
ปเทสวิหารสฺสคตนต์ อหริตฺวา กเถสิ.

ทสฺวิโธ หิ ปเทโส นาม "ชนฺธปเทโส
 อายตฺนปเทโส ธาตุปเทโส สจฺจปเทโส
 อินฺทฺริยปเทโส ปจฺจยาการปเทโส
 สติปฏฺฐานปเทโส ฌานปเทโส นาม-
 ปเทโส ธมฺมปเทโส"ติ.

เตสุ สตุถา มหาโพธิมณฺเฑ ปญฺจกฺขนฺธ
 นิปฺปเทเสน^๒ ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ เตมาสํ
 เวทนาภฺขณฺธวเสเนว วิหารสิ.

มากล่าวว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานั้น
 ตรัสรู้ครั้งแรก ย่อมอยู่ด้วยธรรมเป็นเครื่อง
 อยู่ใด, เราก็ออยู่แล้ว ด้วยส่วนแห่งธรรมเป็น
 เครื่องอยู่นั้น" ดังนี้ เพื่อจะแสดงว่า "ชั้น
 ชื่อว่าพระอภิธรรมนี้มีมหาโพธิ์เป็นนิทาน".

จริงอยู่ ชั้นชื่อว่า ปเทส(ส่วน)มี ๑๐ อย่าง
 คือ "๑. ชั้นธปเทส ๒. อายตฺนปเทส
 ๓. ธาตุปเทส ๔. สจฺจปเทส ๕. อินฺทฺริย-
 ปเทส ๖. ปจฺจยาการปเทส ๗. สติปฏฺฐาน-
 ปเทส ๘. ฌานปเทส ๙. นามปเทส
 ๑๐. ธมฺมปเทส".

ในปเทส ๑๐ อย่างนั้น พระศาสดาทรงแทง
 ตลอดบัญญัติที่ควงไม้มหาโพธิ์ โดยสิ้นเชิง
 แล้ว, ประทับอยู่ ด้วยอำนาจเวทนาขันธ์
 เพียงอย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้.

^๑ ส.มหา. ๑๔/๑๖.

^๒ ก. นิปฺปเทสโต.

ทฺวาทสายนานิ อฏฺฐารสํ ธาตุโย
 นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ เตมาสํ
 ธมฺมมายตเน เวทनावเสณ, ธมฺมธาคฺคฺยญจ
 เวทनावเสเนว วิहाสิ.

จตุตฺตาริ สจฺจจานิ นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ,
 อิมํ เตมาสํ ทฺกฺขสจฺเจ เวทनावเสเนว
 วิहाสิ.

พาวีสตฺตินทฺตฺริยานิ นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ,
 อิมํ เตมาสํ เวทนาปญฺจเก^๑ อินฺทฺริย-
 วเสเนว วิहाสิ.

ทฺวาทสปทิกํ ปจฺจยาการวฏฺฏํ นิปฺปเทเสณ
 ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ เตมาสํ ผสฺสปจฺจยา
 เวทनावเสเนว วิहाสิ.

จตุตฺตาริ สติปฏฺฐาเน นิปฺปเทเสณ
 ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ เตมาสํ เวทนา-
 สติปฏฺฐานวเสเนว วิहाสิ.

ทรงแห่งตลอดอายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ โดย
 สิ้นเชิงแล้ว, ประทับอยู่ด้วยอำนาจเวทนา
 ในธัมมายตนะ, และด้วยอำนาจเวทนาใน
 ธัมมธาคคฺยเพียงอย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้:

ทรงแห่งตลอดสัจจะ ๔ โดยสิ้นเชิงแล้ว,
 ประทับอยู่ด้วยอำนาจเวทนาในทุกสัจเพียง
 อย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้.

ทรงแห่งตลอดอินทรีย์ ๒๒ โดยสิ้นเชิงแล้ว,
 ประทับอยู่ด้วยอำนาจอินทรีย์ในหมวดหาแห่ง
 เวทนาเพียงอย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้.

ทรงแห่งตลอดสายโซ่แห่งปัจจัยการ ๑๒ บท
 โดยสิ้นเชิงแล้ว, ประทับอยู่ด้วยอำนาจ
 เวทนา มีผัสสะเป็นปัจจัยเพียงอย่างเดียว
 ตลอดไตรมาสนี้.

ทรงแห่งตลอดสติปัฏฐาน ๔ โดยสิ้นเชิงแล้ว,
 ประทับอยู่ด้วยอำนาจเวทนาสติปัฏฐานเพียง
 อย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้.

^๑ ฉ. เวทนาปญฺจกอินฺทฺริยวเสณ.

จตุตถาริ ฆานานิ นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ,
อิมํ เตมาลํ ฆานงฺเกสุ เวทनावเสเนว
วิहाสิ.

ทรงแหงตลอดกณาน ๔ โดยสิ้นเชิงแล้ว,
ประทับอยู่ควยอำนาจเวทนาในองคณานทั้ง-
หลายเพียงอย่างเดียวตลอดไตรมาสนี้.

นามํ นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ เตมาลํ
ตตฺถ เวทनावเสเนว วิहाสิ.

ทรงแหงตลอดนามโดยสิ้นเชิงแล้ว, ประทับ
อยู่ควยอำนาจเวทนาในนามนั้นเพียงอย่าง-
เดียวตลอดไตรมาสนี้.

ธมฺเม นิปฺปเทเสณ ปฏิวิชฺฌิ, อิมํ
เตมาลํ เวทนาตฺติกวเสเนว วิहाสิตี
เอวํ เถโร ปเทสฺวิหารสฺสุตฺตนฺตวเสณ
อภิธมฺมสฺส นิทานํ กเถสิ.

ทรงแหงตลอดธรรมทั้งหลายโดยสิ้นเชิงแล้ว
ประทับอยู่ควยอำนาจเวทนาติกะเพียงอย่าง
เดียวตลอดไตรมาสนี้ พระเถระกล่าวนิทาน
แห่งพระอภิธรรม ควยอำนาจปเทสฺวิหาร-
สูตร ทั้งพรรณนามาฉะนี้.

คามวาสิ สฺสมฺมเทวตฺเถโร^๑ ปน
เหตุจาโลหปาสาทเท ธมฺมํ ปรีวตฺเตนโต
"อัยํ ปรวาตี พาทา ปคฺคยฺห อรณฺญเ
กนฺทนฺโต วีย, อสฺกฺชิ กํ อญฺญํ กโรนฺโต
วีย จ อภิธมฺเม นิทานสฺส อตฺตภาวมฺปิ
น ชานาตี"ตี วตฺวา นิทานํ กเถนฺโต

ส่วน พระสฺสมฺมเทวเถระ ฝ่าย
คามวาสิเมื่อจะเปลี่ยนแปลงธรรมณภายไต
โลหปราสาท กล่าวว่า "ปรวาตีบุคคลนี้ทำที่
ประคองแขนทั้งสองคร่ำครวญอยู่ในป่า, และ
ทำที่ประหนึ่งว่าจะสร้างคฤหาสน์ที่ไม่มีพยาน ย่อม
ไม่ทราบ แม้นิทานว่ามีอยู่ในพระอภิธรรม"

^๑ ฉ. สมนเทวตฺเถโร.

เอวมาท "เอกั สมัย ภควา เทเวสุ
 วิหริติ ตาวทีเสสุ ปาโรจตุตถกมุเล
 ปณทุกมุพลีลาโย. ตตฺร โข ภควา
 เทวานัน ตาวทีसानัน อภิธมฺมกถัน กเถสิ
 กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา
 ธมฺมา"ติ.

อญฺเณสุ ปน สุตฺเตสุ เอกเมว
 นิทานัน, อภิธมฺเม เทว นิทานานิ
 อธิคมฺนิทานญจ เทสนานิทานญจาคิ.
 ตตฺถ อธิคมฺนิทานัน ทีปงฺกรทสฺพลโต
 ปญฺญา ยาว มหาโพธิปลฺลงฺกา เวทิตพฺพ.
เทสนานิทานัน ยาว ธมฺมจกฺกปฺวตฺตนา.

เอว อุกฺขนิทานสมฺปนฺนสฺส ปนสฺส
 อภิธมฺมสฺส นิทานโกสฺลลตฺถัน อิทํ ตาว
 ปญฺหากมฺม เวทิตพฺพ

เมื่อจะกล่าวถึงนิทาน จึงกล่าวอย่างนี้ว่า
 "สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าทุ-
 กัมพลลีลาอาสนัน ณ โคนต้นปาริฉัตตกะ ใน
 หมู่เทวดาชั้นดาวดึงส์. ครั้นนั้นแล พระผู้มี
 พระภาค ได้ตรัสพระอภิธรรมกถาแก่พวก
 เทวดาชั้นดาวดึงส์ว่า กุสลา ธมฺมา อกุสลา
 ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา เป็นต้น".

ส่วนในพระสูตรอย่างอื่น ก็มีนิทาน
 อย่างเดียวกันนั่นเอง. ในพระอภิธรรม
นิทานมี ๒ อย่าง คือ อธิคมฺนิทาน ๑
 เทสนานิทาน ๑. ในนิทาน ๒ อย่างนั้น
อธิคมฺนิทาน ฟังทราบนับตั้งแต่พระทศพลทรง
 พระนามว่า ทีปงฺกร มาจนถึงมหาโพธิบัลลังก์
เทสนานิทาน ฟังทราบมาจนถึงประกาศ
 พระธรรมจักร.

เพื่อความเป็นผู้ฉลาดในนิทาน แห่งพระอภิ-
 ธรรมนั้น ที่สมบูรณ์ด้วยนิทานทั้ง ๒ ดังที่
 พรรณนามาฉะนั้น อันดับแรก ฟังทราบการตั้ง
 คำถาม ดังต่อไปนี้

เชิดพงศ์-ปติน โสภณ และบุตร (ชนิทร, สรรพชัญ, ชุตินา)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

"อัย อภิธมฺโม นาม เกน ปภาวิโต, กตฺถ ปรีปาจิโต, กตฺถ อธิคโต, กทา อธิคโต, เกน อธิคโต, กตฺถ วิจิโต, กทา วิจิโต, เกน วิจิโต, กตฺถ เทสิโต, กตฺถ สุตตฺถาย เทสิโต, กิมตฺถ เทสิโต, เกหิ ปฏิคฺคหิตโต, เก ลิกฺขนฺติ, เก ลิกฺขิตฺติลิกฺขา, เก ธาเรนฺติ, กตฺถ วจันฺ, เกนาภฺภู"ติ.

"ชื่อว่า พระอภิธรรมนี้ อันอะไรให้เจริญ สัมบูรณ์ในที่ไหน ? บรรลุแล้วในที่ไหน ? บรรลุในกาลไร ? ใครบรรลุ ? วิจัยแล้ว ในที่ไหน ? วิจัยแล้วในกาลไร ? ใครวิจัย ? แสดง ณ ที่ไหน ? แสดงเพื่อประโยชน์ แก่ใคร ? แสดงเพื่ออะไร ? พวกไหนรับไว้ ? พวกไหนศึกษา ? พวกไหนศึกษาสำเร็จแล้ว ? พวกไหนทรงจำไว้ ? เป็นคำของใคร ? ใครนำมา" ?

ตตฺริทํ วิสฺสชฺชนํ :

ในปัญหานั้น มีวิสัชนา ดังต่อไปนี้ :

เกน ปภาวิโตติ โพรธิมฺนีหารสฺสทฺธาย ปภาวิโต. กตฺถ ปรีปาจิโตติ อหฺตฺตมฺกฺเกสุ ชาตกตฺเตสุ.

คำถามที่ว่า อันอะไรให้เจริญ มีคำแก้ว่า อันสรุทธา ที่ประกอบด้วยอภินิหาร แห่งพระปัญญา เครื่องตรัสรู้ให้เจริญ. คำถามที่ว่า สัมบูรณ์ในที่ไหน มีคำแก้ว่า ในชาติกทั้ง ๕๕๐ เรื่อง.

กตฺถ อธิคโตติ โพรธิมฺเล. กทา อธิคโตติ วิสาขปฺญณฺมาลยํ^๑ เกน

คำถามที่ว่า บรรลุแล้วที่ไหน มีคำแก้ว่า บรรลุที่ดวงไม้โพธิ์. คำถามที่ว่า บรรลุใน

^๑ ฉ. วิสาขปญฺณมาลยํ.

อธิกโตติ สัพพัญญุพุทฺธเณ.

กาลไร มีคำแก้ว่า บรรลุในวันวิสาขบูชา. คำถามที่ว่า ใครบรรลุ มีคำแก้ว่า พระสัพพัญญุพุทฺธเจ้าทรงบรรลุ.

กตถ วิจิโตติ โภธิมณฺเฑ.

กทา

คำถามที่ว่า วิจยแล้วในที่ไหน มีคำแก้ว่า

วิจิโตติ รตนฆรสถฺตา เห.

เกน

ทรงวิจยแล้วที่ควงไม้โพธิ์. คำถามที่ว่า

วิจิโตติ สัพพัญญุพุทฺธเณ.

วิจยแล้วในกาลไร มีคำแก้ว่า ทรงวิจยในสัปดาหที่ประทับที่รัตนฆรเจดีย์. คำถามที่ว่า ใครวิจย มีคำแก้ว่า พระสัพพัญญุพุทฺธเจ้าทรงวิจย.

กตถ เทสิโตติ เทเวสุ ตาวตีเสสุ.

คำถามที่ว่า แสดง ณ ที่ไหน มีคำแก้ว่า

กสฺสคฺคทาย เทสิโตติ เทเวตานิ อคฺคทาย.

ทรงแสดงในหมู่เทวดาชั้นดาวดึงส์. คำถาม

กิมตถ เทสิโตติ จตุโรฆนิตฺถรณตถ.

ที่ว่า แสดงเพื่อประโยชน์แก่ใคร มีคำแก้ว่า

นิตฺถรณตถ.^๑

เพื่อประโยชน์แก่พวกเทวดา. คำถามที่ว่า

แสดงเพื่ออะไร มีคำแก้ว่า เพื่อจะถอน

ออกจากโอฆะ ๔.

^๑ ฉ . จตุโรฆนิตฺถรณตถ .

เกหิ ปฏิคฺคหิตฺติ เทเวหิ. เก
ลิกฺขนฺตี เสกฺขา จ ปุณฺณชฺชนกฺลฺยาณกา
 จ. เก ลิกฺขิตลิกฺขาติ อรหนฺโต
 ชีณาสฺวา. เก ธฺาเรณฺตี เยลฺล
 วตฺตฺนฺตี, เต ธฺาเรณฺตี. กสฺส วจฺนฺนฺตี
 ภควโต วจฺนํ อรหฺโต สฺมมาสมฺพุทฺธสฺส.
เกนาภโม อัจฉริยปรมฺปราย.

คำถามที่ว่า พวกไหนรับไว้ มีคำตอบว่า
 พวกเทวดารับไว้. คำถามที่ว่า พวกไหน
ศึกษา มีคำตอบว่า พวกพระเสขะ และพวก
 กัลยาณปุณฺณ ศึกษา. คำถามที่ว่า พวกไหน
ศึกษาสำเร็จแล้ว มีคำตอบว่า พวกพระ-
 อรหันตชีณาสศึกษาสำเร็จแล้ว. คำถามที่
 ว่าจะ พวกไหนทรงจำไว้ มีคำตอบว่า เป็นไป
 อยู่แก่ชนเหล่าใด, ชนเหล่านั้นก็ทรงจำไว้.
 คำถามที่ว่า เป็นคำของใคร มีคำตอบว่า
 เป็นพระคำรัส ของพระผู้มีพระภาคอรหันต-
 สัมมาสัมพุทธเจ้า. คำถามที่ว่า ใครนำมา
 มีคำตอบว่า อันอาจารย์นำสืบต่อ ๆ กันมา.

อโยหิ สาริปุทฺตฺตฺเตโร ภาทฺทชิ
 โสภิตฺโต ปิยชาลี ปิยปาโล ปิยทสฺสี
 โกลิยปุทฺโต ลิกฺคโว สนฺเทโห
 โมคฺคฺลิตฺตฺโต ทิสฺสทฺตฺโต^๑ ฌมฺมิโย
 ทาสโก โสณโก เรวโตติ. เอวมาทีหิ

จริงอยู่ พระอภิธรรมนี้ อันพระเถระ
 ทั้งหลายมีอาทิอย่างนี้คือ พระสาริปุตรเถระ
 พระภัททชิ พระโสภิตะ พระปิยชาลี
 พระปิยปาละ พระปิยทสสี พระโกลิยบุตร
 พระลิกควะ พระสันเทหะ พระโมคคัลลบุตร

^๑ ฉ. สุทฺตฺโต.

เชิดพงศ์-ปติน โสภณ และบุตร (ชวินทร, สรรพชัย, ชุตินา)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ฉบับสาธิต บ.พ.๑-๕

ยาว ตติยสังคีติกาลา อากโฏ,

พระตีสสัทตะ พระธัมมียะ พระทาสกะ
พระโสณกะ พระเรวตะ นำมาจนถึงคราว
สังคายนาครั้งที่ ๓,

ตโต อุฑฺธ เตสํเยว สิสฺसानุสิสฺเสหิตี
เอวํ ตาว ชมฺพุทฺธิปตเล อัจฉริยปรมฺปราย
อากโฏ.

ถัดจากนั้นมา กิษยานุศิษย์ของพระเถระ
เหล่านั้น ก็นำสืบต่อกันมา รวมความว่า
พระอภิธรรมอันอาจารย์นำสืบต่อ ๆ กันมา
ในพื้นที่ชมพูทวีป อย่างนี้ก่อน.

อิมํ ปน ทิปํ

ต่อแต่นั้นมาพระมหาเถระผู้ประเสริฐเหล่านี้
คือ

ตโต มหินฺโท อิกฺกุฏฺฐิโย
อุตฺตฺติโย สมฺพลโถ ตถา
.....^๑
ภทฺทนาโม จ ปญฺธิโต
เอเต นาคา มหาปญฺญา
ชมฺพุทฺธิปา อิชาคตาดิ^๒

พระมหินท์ พระอิกฺกุฏฺฐิยะ พระอุตฺตฺติยะ
พระสัมพละ พระภทฺทนามะ ผู้เป็น
บัณฑิต, พระเถระผู้ประเสริฐ มีปัญญา
มากเหล่านี้ มาในทวีปนี้จากชมพูทวีป.
ได้นำ(พระอภิธรรม)มายังลังกาทวีปนี้.

อิเมหิ มหานาเคหิ อากโฏ,

^๑ ฉ. ปญฺธิโต ภทฺทนาโม จ เอเต
นาคา มหาปญฺญา.

^๒ วิ. ป. ๘/๓,๔ (ชมฺพุทฺธิปา อิชาคตาดิ).

ตโต อุทฺธึ เตสํเยว ลีสฺสํสาณูลีสฺส-
สงฺฆาตาย อัจฉริยปรหมฺปราย ยาวชฺช-
คณกาลา อามโฏ.

ถัดจากนั้นมา อันปรีมฺปราชารยฺ คือศิษยานุ-
ศิษย์ของท่านเหล่านั้นแล นำสืบต่อกันมาจน
กระทั่งถึงสมัยปัจจุบันนี้.

สุเมธกถา

สุเมธกถา

เอวํ อามภูสฺส ปนสฺส ยนฺตํ
ทีปังกรทสฺสพลโต ปญฺจาย ยาว
มหาโพธิปลฺลงฺกา อธิคมฺนิทานํ, ยาว
ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนา เทสนานิทานญฺจ
วุตฺตํ, ตสฺส อวิภาวตฺถํ อยมนุပ္พุพิกถา
เวทิตพฺพา.

พระอภิธรรม ซึ่งนำมาโดยอาการ
ตั้งพรรณนามานี้ ท่านกล่าวอธิคมนิทาน
นับตั้งแต่พระทศพลทรงพระนามว่า ทีปังกร
มาจนถึงมหาโพธิบัลลังก์ และเทศนานิทาน
มาจนถึงประกาศพระธรรมจักรกัปปวัตตสูตร
เพื่อจะประกาศนิทานทั้ง ๒ นั้น ฟังทราบ
อนุပ္พุพิกถาตั้งต่อไปนี้ :

อิโต กิร กปฺปสฺตสฺสทสฺสํสาธิกานํ
จตุณฺณํ อสงฺฺเขยฺยยานํ มตฺถเก อมรวตฺตี
นาม นครํ อโหสิ, ตตฺถ สุเมธ
นาม พุราหมโณ ปญฺิวสฺติ อุกฺโขต สฺชวาโต
มาติโต จ ปิตฺติโต . จ สํสฺสฺสทคฺคหฺนิโก
ยาว สตฺตมา กุลปรีวญฺญา อุกฺโขติโต

เล่ากันมาว่า ในที่สุด สือสงฺไชย
กับอีกแสนกัปปแต่กัปปกัปปนี้ ไคมีนฺคร ชื่อว่า
อมรวตฺตี, พุราหมณฺ นามว่า สุเมธ ซึ่งเกิด
บริสุทฺธิ์ที่ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายมารดา ๑
ฝ่ายบิดา ๑ เกิดจากกรรมอันบริสุทฺธิ์ถึง ๗
ชั่วตระกูลไม่มีใครคัดค้าน ไม่มีใครรังเกียจ

อภฺยาสานํ ม.-ท.๑-๔

คุณวิศาล วงศ์ปิยะขจร

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนุปภุญโจ ซาติวา เทน อภิรุโป ทสฺสนีโย
ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย
สมนฺนาคโต.

โส อณฺเฑ กมฺมํ อกฺตฺวา พุราหฺมณ-
สิปฺปเมว อุกฺคณฺหิ. ตสฺส ทหฺรกา เลเยว
มาตาปิตโร กาลมกํสุ. อตฺสฺส
ราสิวณฺโโก^๑ อมฺจุโจ อายโปตฺถกํ
อาหริตฺวา สฺวณฺณรชตฺมณฺิมุตฺตาทิภริเต^๒
คพฺเภ วิวริตฺวา "เอตฺตกนฺเต กุมาร
มาตุ สฺนตฺกํ, เอตฺตกํ ปิตุ สฺนตฺกํ,
เอตฺตกํ อยฺยกอยฺยิกานนฺ"^๓ ยาว
สฺตฺตมา กุลปรีวณฺณา ธนํ อาจิกฺขิตฺวา
"เอตํ ปฏฺิปปชฺชาหิ"^๓ อาท.

ด้วยเรื่องชาติ มีรูปงาม น่าดู น่าชม
ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามอย่าง
ยิ่ง อาศัยอยู่ ณ อมรวตฺนครนั้น.

พราหฺมณฺั้น ไม่ทำกรงานอย่างอื่น ใดแต่
เรียนกิลปะสำหรับพราหฺมณฺ์อย่างเดียว. ใน
กาลที่พราหฺมณฺ์นั้นยังเด็กอยู่นั้นแล มารดา
บิดา ก็ทำกาลกิรียา. ที่นั้น อำมาตย์ชื่อว่า
ราสิวณฺกะ (ผู้จัดการผลประโยชน์) นำบัญชี
รายไต่มาให้พราหฺมณฺ์นั้น แล้วเปิดคลังที่เต็ม
ด้วยทอง เงิน แก้วมณี และมุกดาเป็นต้นแล้ว
บอกทรัพย์กระทั่งถึง ๗ ชั่วตระกูลว่า "ดูกร-
กุมาร ทรัพย์ของมารดาและบิดาของเธอ
เท่านั้น ของตาและยายเท่านั้น" แล้วพูดว่า
"เธอจงครอบครองทรัพย์นี้".

^๑ ฉ. ราสิวณฺโโก.

^๒ ฉ. มุตฺตาทิปฺริเต.

^๓ ฉ. เอตฺตกา อยฺยกปฺยฺยกานํ สฺนตฺกา ;
สี. อยฺยกเปยฺยกานํ.

คุณสยาม สาริวงศ์

ถวาย เป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่หัว

สุเมธปณฺธิโต จินฺเตสิ "อิมํ ฌนํ สุเมธผู้เป็นบัณฑิต คิดว่า "บิดาและปู่เป็นต้น
 สํหริตฺวา มยฺหํ ปิตุปีตตามหาทโย ปรโลกํ ของเรา อุตสาหรวบรวมทรัพย์นี้ไว้แล้ว
 คจฺจนฺตวา เอกํ กหาปณฺมปิ คเหตุวา เมื่อจะไปยังปรโลก ก็ไม่ได้ถือเอาแม่
 น คตา, มยา ปน คเหตุวา คมนการณํ กหาณะหนึ่งไป แต่เราชอบที่จะทำเหตุ
 กาคุํ วมุฏฺฐิตี"ติ, โส รณฺโณ อาโรเจตฺวา แห่งการที่จะถือเอาไปได้" ดังนั้นแล้ว จึง
 นคเร เภรี จาราเปตฺวา มหาชนสฺส กราบทูลแก่พระราชาก็กลองป่าวประกาศ
 ทานํ ทตฺวา ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิ. ในนครให้ทานแก่มหาชน แล้วบวชเป็นดาบส.
 อิมสฺมี ปน จาเน สุเมธกถา กเถตพฺพา. ควรกล่าวสุเมธกถาในที่นี้. สมจริง ดังที่
วุดฺตเถหฺตํ พุทฺธวํเส^๑ ท่านกล่าวไว้ใน พุทธวงศ์ ดังนี้ว่า

กปุเป^๒ จ สตสฺสเส
 จตุโร จ อสงฺขิเย^๓
 อมรํ นาม นครํ
 ทสฺสเนยฺยํ มโนรมํ.
 ทสฺหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ
 อนนฺปานสฺมายุตฺตํ
 ทตฺถิสฺสทฺทํ อสฺสสฺสทฺทํ
 เภริสฺงฺขรณานิ จ.

ในสี่สงฆ์กับอีกแสนกับ มีนครหนึ่ง
 ชื่อว่า อมรวดี เป็นเมืองที่น่าอัศจรรย์
 นารีนเรใจ มีข้าน้ำอุดมสมบูรณ์
 ไม่วางจากเสียง ๑๐ ประการ คือ
 เสียงช้าง ๑ เสียงม้า ๑ เสียง
 กลอง ๑ เสียงสังข์ ๑ เสียงรถ ๑
 เสียงพิณ ๑ เสียงตะโพน ๑ เสียง
 กังสดาล ๑ เสียงบัมเตาะว ๑ เสียง

^๑ ข. พุทฺธ. ๓๓/๔๑๖. ^๒ ก. กปุเปว.
^๓ ก. อสงฺเขยฺเย.

คุณสยาม สาริวงศ์

ถวาย เป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อนุชิตานัน บ.-ท.๑-๕

(วิณามุทิงุคสททญจ
तालसुत्तं तदेव १)

ขาทถ ปิวถ เจว
อนุนปาเนน โฆลิต्तံ.

นกริ สพุพงคสมุปนุ
สพุพกมุมุปากต^๒
สตุตฺรตนสมุปนุ
นानาชนสมากุล.

สมิทุทเทวนคร^๓
อาวาสึ ปุณณกมุมิน

นคเร อมรวติยา
สุเมโธ นาม พุราหุมนโธ.
อเนกโกฏิสนุญโย
ปหุตฺตธนธญญา
อชุณายโก^๔ มนุตฺโร
ติณฺณ เวทานปารค.

คนเรียกกันมาบริโภคข้าว นำ ว่า
พวกท่านจงกินเถิด จงดื่มเถิด ๑.

เมืองนั้นสมบูรณ์ด้วยฝั่งเมืองทุกประ-
การ เข้าถึงการงาน นำปรารถนา
ทุกอย่าง สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๑ ประ-
การ ขวักไขว้ไปด้วยชนนานาชาติ.
เป็นเมืองที่มั่งคั่งดี เป็นตั้งเทพนคร
เป็นที่อยู่ของคนมีบุญ

ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์นามว่า
สุเมธ ในอมรวดีนคร ส่งสมุทรรพีโว
หลายโกฏิ มีทรัพย์สมบัติมากมาย
เป็นคนคงแก่เรียน ทรงจำมนต์ไว้ได้
เรียนจบไตรเพท ถึงความยอดเยี่ยม
ในตำราทายลักษณะ และในคัมภีร์

^๑ ก. (.....)

เอตฺถนฺตเร จิตปาโง ทิสฺสตี.

^๒ ก. สพุพกามมุปากต.

^๓ ก. เทวนคร. ^๔ ฉ. อชุณายโก.

คุณสยาม สาริวงค์

ถวาย เป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ลกขณ อิติหาเส จ
 สทุมเม^๑ ปารมิงคโต
 รโหคโต นิสิติตวา
 เอว^๒ จินุเตสหิ^๓ ตทา

ทุกโข ปุนพุกโว นาม
 สรียรส^๓ ปเภทน^๓
 สมุโหมมรณ^๓ ทุกข^๓
 ชราย อภิมทท^๓.

ชาติธมโม ชราธมโม
 พยาธิธมโม จห^๔ ตทา
 อสร^๔ อมต^๔ เขม^๔
 ปรีเยลีสสามิ นิพพตี.

ชื่ออิตีหาเส และขนบธรรมเนียม ใน
 ครั้งนั้น นั่งอยู่ในที่ลับ ได้คิดอย่างนี้ว่า

การเกิดในภพใหม่เป็นทุกข์ ความที่
 สรีระร่างกายแตกทำลายไป ก็เป็น
 ทุกข์ ความหลงตายก็เป็นทุกข์ ความ
 ที่ชีวิตถูกชราย่ำยีก็เป็นทุกข์.

ก็ในกาลนั้น เรามีความเกิดเป็น
 ธรรมดา มีความแก่เป็นธรรมดา
 มีความเป็นไข้เป็นธรรมดา จัก
 แสวงหาพระนิพพาน ซึ่งไม่แก่ไม่ตาย
 เป็นแดนเกษม.

^๑ ก. สทุมเม.

^๒ ฉ. จินุเตสหิ.

^๓ ฉ. สรียรส จ เกทน.

^๔ ฉ. สห.

^๑ อิตีหาเส คือ คัมภีร์ว่าด้วยพงศาวดารที่
 ประพันธ์ไว้ในกาลก่อน ๆ.

คุณสยาม สาริวงศ์

ถวาย เป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ยบุญนิมฺ ๑ ปุติกายํ
 นานากุณปปริตํ
 ฉหฺตยิตฺวาน กจฺเจยฺยํ
 อนเปกฺโข อนตฺถิโก.

อตฺถิ เหติ โส มคฺโค
 น โส สกฺกา น เหตุเย
 ปริเยสฺสํสามิ ตํ มคฺคํ
 ภวโต ปริมุตฺติยา.

ยถาปิ ทุกฺเข วิชฺชนฺเต
 สฺขํ นามปิ วิชฺชติ
 เอวํ ภเว วิชฺชมาเน
 วิภโวปิ^๑ อิจฺฉิตฺตพฺโภ.

ยถาปิ อฺญฺเห วิชฺชนฺเต
 อปรํ วิชฺชติ สิตลํ
 เอวํ ทิวิตฺตคฺคิ วิชฺชนฺเต
 นิพฺพานํ อิจฺฉิตฺตพฺภํ.

ถ้ากระไรหนอ เราไม่พึงหวังใ้ ไม่
 ๑ ต้องการ(ทรัพย์สมบัติ) ละทิ้งกายอัน
 เปื่อยเน่านี้ ซึ่งเต็มไปด้วยซากศพ
 ต่าง ๆ ไปเสียเถิด.

ทางนั้นไม่อาจจะไม่มีหามีได้ ทางนั้น
 มีอยู่ และจักมีแน่นอน เราจักแสวง-
 หาทางนั้นเพื่อความหลุดพ้นไปจากภพ.

เมื่อมีความเจริญ แม้ความเสื่อม
 ก็จำต้องปรารธนา อุปมาเหมือนเมื่อ
 มีทุกข์ แม้เชื่อว่าสุขก็ยอมมีได้.

เมื่อมีไฟ ๓ อย่าง (ราคะ โทสะ
 โมหะ) นิพพาน (เครื่องดับไฟ)
 ก็จำต้องปรารธนา อุปมาเหมือนเมื่อ
 มีร้อน ก็ยอมมีเย็นแก่.

^๑ ก. วิภโว.

ยถาปิ ปาเป วิชฺชนฺเต
 กลฺยาณมฺปิ วิชฺชตี
 เอวเมว ชาตี วิชฺชนฺเต
 อชาตี^๑ อิจฺฉิตฺตพฺพกา.

ยถา กฺุณฺคโต ปุริโส
 ตพากํ ทิสฺวาน ปุริตํ
 น คเวสตี ตํ ตพากํ
 น โทโส ตพากสฺส โส.
 เอวํ กิเลสฺมลโธเว
 วิชฺชนฺเต อมตฺนตเพ
 น คเวสตี ตํ ตพากํ
 น โทโส อมตฺนตเพ.

ยถา อรีหิ ปริรฺกฺโธ
 วิชฺชนฺเต คมนฺ ปเถ^๒
 น ปลายตี โส ปุริโส
 น โทโส อญฺชสฺส โส.

เมื่อมีความเกิด ก็จำต้องปรารถนา
 ความไม่เกิด อุปมาเหมือนแม่เมื่อมี
 ความช้ำ ถึงความดีก็ยอมมีได้.

เมื่อมีน้ำสำหรับล้างมลทิน คือกิเลส
 อยู่ในสระคืออมตะ บุคคลไม่แสวงหา
 สระนั้น จะโทษสระคืออมตะใดไฉน
 อุปมาเหมือนบุรุษผู้ตกหลุมกูด เห็น
 สระซึ่งมีน้ำขังอยู่เต็มแล้ว ไม่แสวงหา
 สระนั้น จะโทษสระใดไฉน.

เมื่อหนทางอันปลอดภัยไปรงมีอยู่ บุคคล
 ผู้ถูกกิเลสล้อมไว้แล้ว ไม่แสวงหา
 หนทางนั้น จะโทษหนทางอันปลอดภัย-
 ไปรงใดไฉน อุปมาเหมือนบุรุษ ผู้ถูก

^๑ ฉ. อชาตีปัจฉิตฺตพฺพกํ.

^๒ ฉ. คมนนฺปเถ.

เอวํ กิเลสปริรุตฺโต
 วิชฺชมาเน ลีเว ปถ
 น คเวสตี ตํ มคคํ
 น โทโส ลีวมณฺชเส.

ยถาปิ พยาธิโก^๑ ปฺริโส
 วิชฺชมาเน ติกิจฺจนเก
 น ติกิจฺจนเปตี ตํ พยาธิ
 น โทโส โส ติกิจฺจนเก
 เอวํ กิเลสพฺยาธิหิ
 ทุกฺขิโต ปฺริปีหิโต
 น คเวสตี ตํ อจฺจริยํ
 น โทโส โส วินายเก.

ยถาปิ กุณฺบิ ปฺริโส
 กณฺเจ พนฺธ^๒ ชิกฺขุณฺณิยํ
 โมจยิตฺวาน คจฺเจยฺย
 ลุขี เสรี สยฺวตี

พวกข้าศึกกลมไวยอบคาน เมื่อหนทาง
 สำหรับจะหนีไปได้มีอยู่ ย่อมไม่หนี
 เอาตัวรอด จะโทษหนทางใดไฉน.

บุคคลผู้ระทมทุกข์ถูกพยาธิ คือ กิเลส
 บีบคั้น ไม่แสวงหาอาจารย์ จะโทษ
 อาจารย์ผู้แนะนำนั้นใดไฉน อุปมา
 เหมือนบุรุษผู้เจ็บป่วย เมื่อหมอผู้รักษา
 มีอยู่ ไม่โทษหมอรักษาพยาธินั้น จะโทษ
 หมอผู้เยียวยานั้นใดไฉน.

เราไม่ควรหวังใจ ไม่ควรต้องการ
 (ทรัพย์สมบัติ) ที่งายอันเปื่อยเน่านี้
 ซึ่งเป็นที่สังสมซากศพต่าง ๆ ไปเสีย
 เล็ด อุปมาเหมือนบุรุษแก่ซากศพที่หน้า

^๑ ฉ. พยาธิโต.

^๒ ฉ. พนฺธ.

พลเรือโทชื่น สนมแจ้ง

อุทิศกุศลให้คุณพ่อสว่าง-คุณแม่ทองดี สนมแจ้ง

คณเวิม ๑ ปุติกาย
 นานากุณปสณจย
 ฉหุทธิตวาน กจฺเจยย
 อนเปกฺโข อนตฺถิโก.

สะอิกสะเอียน ซึ่งผูกไว้ที่คอได้แล้ว
 พึงไปอยู่เป็นสุขเสรี ตามลำพังตน
 ฉะนั้น.

ยถา อุจฺจารภูจฺจานมฺหิ
 กรีสี นรนาโรโย
 ฉหุทธิตวาน กจฺฉนฺติ
 อนเปกฺขา อนตฺถิกา
 เอวเมวาทํ อิมํ กายํ
 นานากุณปปุริตํ
 ฉหุทธิตวาน กจฺฉิสฺสํ
 วจฺจํ กตฺวา ยถา กุณฺฏิ.

เราจะทิ้งกายนี้ ซึ่งเต็มด้วยซากศพ
 ต่าง ๆ ไปเสีย เหมือนถ้ายูจจาระ
 ลงในส้วมเสร็จแล้วออกไป อุปมา
 เหมือนบุรุษและสตรี ถ้ายูจจาระลง
 ในส้วมแล้ว ไม่หวังใย ไม่ต้องการ
 ไปเสียฉะนั้น.

ยถาปิ ชชฺชรั นาวํ
 ปลุกฺคํ อุตฺทกาหิณิ^๑
 สามิกา ฉหุทธิตวาน^๒
 อนเปกฺขา อนตฺถิกา

เราก็กทิ้งกายนี้ ซึ่งมีช่อง ๘ ช่อง
 อันไหลเยิ้มอยู่เป็นนิจไปเสีย กุจเจ้า-
 ของทั้งหลาย ทั้งเรือที่เกาคร่ำคร่า
 ฉะนั้น ขอนี้มีอุปมาเหมือนพวกเจ้า-

^๑ ฉ. อุทกาหิณี.

^๒ ฉ. สามิ ฉหุทธิตฺวา กจฺฉนฺติ.

เอวเมวาทิ อิมิ กายิ
 นวจฺฉิทฺทํ ชฺวสุสฺวํ
 ฉทฺทยิตฺวาน กจฺฉิสฺสํ
 ชิณฺณนาวัว สามิกา.

ยถาปิ ปุริโส โจเรหิ
 กจฺฉนฺโต ภณฺทมาทีย
 ภณฺทจฺเจทภยํ ทิสฺวา
 ฉทฺทยิตฺวาน กจฺฉติ
 เอวเมว อัย กายเ
 มหาโจรสโม วีย
 ปหายิมิ คมิสฺสามิ
 กุสลฺเจตนา ภยา.

เอวาทิ จินฺตยิตฺวาน
 เนกโกภฺวิสฺสํ ธนํ
 นาถานาถานํ ทตฺวาน
 หิมวณฺตํ อูปาคมิ.

ของเรือ ทั้งเรือที่เกาครำคร่า
 ชำรุดทรุดโทรมที่รื้อ ไม่มีความเชื่อ-
 โย ไม่ต้องการไปเสีย ฉะนั้น.

เราจักละกายนี้ ซึ่งเปรียบด้วยมหา-
 โจรไปเสีย เพราะกลัวจะชิงตัดกุศล
 อุปมาเหมือนบุรุษถือห่อสิ่งของ เดิน
 ไปกับพวกโจรทั้งโจรไปเสีย เพราะ
 เห็นภัย คือ โจรจะชิงสิ่งของฉะนั้น.

ครั้นเราก็คืออย่างนี้แล้ว ได้ให้ทรัพย์
 ตั้งหลายร้อยโกฏิแก่คน ทั้งที่มีใช้
 อนาคต ทั้งที่เป็นอนาคต แล้วเข้าไป
 ยังป่าหิมวันต์.

คุณรัตนา ยังโหมต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หิมวัตตสุต อวิทุเร
 ธรรมโก^๑ นาม ปพฺพโต
 อสุสโม สุกโต มยฺหํ
 ปณฺณสาลา สุมาปิตา.

ในที่ไม่สู้ไกลป่าหิมวันต์ มีภูเขาคือว่า
 ธรรมิกอยู่เราสร้างอาศรมไว้อย่างดี
 บรรณศาลาก็สร้างไว้อย่างดี.

จงฺกมฺนตฺตถ มาเปลี
 ปญฺจโทสวิวชฺชิตํ
 อฏฺฐคฺคณฺสฺมฺ เปตํ
 อภิญญาพลมาหรี.

เราสร้างที่เดินจงกรม ซึ่งเว้นจาก
 โทษ ๕ อย่าง ประกอบด้วยคุณ
 ๘ อย่าง โดยที่จะนำกำลังอภิญญามา
 ได้.

สาฎกํ ปชฺหี ตตฺถ
 นวโทสฺมุปากตํ
 วากจිරํ นิวาเสสี
 ทฺวาทสฺคฺคณฺมุปากตํ.

เราละผ้าสาฎก อันประกอบด้วยโทษ
 ๘ อย่าง นุ่งผ้าคากรองอันประกอบ
 ด้วยคุณ ๑๒ อย่าง.

อฏฺฐโทสฺสฺมาภิญฺญํ
 ปชฺหี ปณฺณสาลกํ
 อูปาคมํ รุกฺขมฺมูลํ
 คุณฺเฬหิ^๒ ทสฺหุปากตํ.

เราละบรรณศาลา อันอาศัยด้วย
 โทษ ๘ อย่าง เข้าไปยังโคนไม้อัน
 ประกอบด้วยคุณ ๑๐ อย่าง.

^๑ ส. ธรรมโก.

^๒ ฉ. คุณเ.

วาปีตํ โวปีตํ ฌณฺญํ
 ปชหี นีรวเสสโต
 อเนกคุณสมฺปนฺนํ
 ปวตฺตผลมาทียี.

ตตฺถ ปธานํ ปทหี
 นิสฺชชฎฺฐานจกฺกเม
 อพฺภนฺตรมฺหิ สตฺตทาเห
 อภิญญาพล ปาปฺณินฺติ?

ตตฺถ อัสสโม สุกฺโต มยฺหํ,
ปณฺณสาลา สุมาปิตา อิมาย ปาฬียา
 สฺมุเมธปณฺธิเตน "ปพฺพชิสฺสสามี"ติ
 นิกฺขมนฺเตน อสฺสมปณฺณสาลาจกฺกมา
 สหตฺถา มาปิตา วีย วุตฺตทา,

อัย ปเนตฺถ อตฺถโถ :

มหาสฺตฺโต^๑หิ "หิมวณฺตํ อชฺชโณคา เหตุวา
 อชฺช ฌมฺมิกํ ปพฺพตํ ปวิสฺสสามี"ติ.

เราละข้าวเปลือกที่เขาหว่านปลูกไว้
 โดยสิ้นเชิงแล้ว มาถือเอาผลไม้มตาม
 แต่จะหาได้ ซึ่งสมบุรณ์ด้วยคุณมีใช้น้อย

เราได้ตั้งความเพียรในการนั่ง การ
 ยืนและการจงกรม อยู่ในที่นั้นภายใน
 หนึ่งสัปดาห์ ก็ได้บรรลุกำลังแห่ง
 อภิญญา (คือสมาบัติ ๘ และอภิญญา ๕).

ด้วยบาลีนี้ว่า อัสสโม สุกฺโต มยฺหํ
ปณฺณสาลา สุมาปิตา ทั้งนี้ ในคาถานั้น
 สฺมุเมธบัณฑิตผู้ออกไปอยู่ ด้วยคิดว่า "เราจัก
 บวช" กล่าวถึงอาศรมบรรณศาลา ที่จงกรม
 ประหนึ่งว่าสร้างด้วยมือเอง,

แต่ในบาลีนี้มีเนื้อความตั้งต่อไปนี้ :

ก็พระมหาสัตว์คิดว่า "เราจักย่างเข้าสู่
 ป่าหิมวันต์ เข้าไปยังธรรมิกบรรพตในวันนี้".

^๑ ส. อภิญญาพลปาปฺณินฺติ. พุทฺธวํเส ๔๑๘ ปีฎฺเจ ปสฺสิตพฺพ.

^๒ ฉ. มหาสฺตฺตตฺถหิ.....ปวิสฺสสามีติ

นิกฺขมนฺตํ ทิสฺวา สกฺโก.....

สุเมธปณฺธิตํ "ปพฺพชิสฺสามี"ติ นิกฺขนฺตํ
ทิสฺวา สกฺโก เทวานมินฺโท วิสฺสุกมฺมํ
เทวปฺตํ อามนฺเตสิ "อัย สุเมธปณฺธิโต
'ปพฺพชิสฺสามี'ติ นิกฺขนฺโต, กจฺจ ตาต,
มหาสฺตตฺสฺส วสนฺภูจฺฉานํ มาเปหี"ติ.

โส ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา รมณียํ
อสุสฺมปทํ สุกฺตํ ปณฺณสาลํ, มโนรมํ
จฺงกมํ จ มาเปสิ.

ภควา ปน ตทา อตฺตโน ปุณฺณานุภาเวน
นิปฺพนฺนํ ตํ อสุสฺมปทํ สนฺธาย "สาริปฺตฺต
ตสฺมี ฐมฺมิกปพฺพเต

อสุสโม สุกโต มยฺหํ
ปณฺณสาลา สุมาปิตา
จฺงกมํ ตตฺถ มาเปสิ
ปญฺจโทสวีสฺวชิตฺนุ"ติ

อาท.

ทั้งนี้. ท้าวสักกะผู้จอมทวยเทพเห็นสุเมธ-
บัณฑิตผู้ออกไป ด้วยหมายใจว่า "เราจัก
บวช" แล้ว จึงตรัสเรียก เวสสุกรรม
เทพบุตรมา ตรัสว่า "สุเมธบัณฑิตนี้ออกด้วย
หมายใจว่า 'เราจักบวช', เธอจงไป
เนรมิตที่อยู่แก่พระมหาสัตว์เถิดพ่อ".

(เวสสุกรรม)เทพบุตรนั้น รับเทวบัญชาแล้ว
ได้เนรมิตอาศรมบนถ้ำอันรื่นรมย์บรรณศาลา
อันคุ้มครองดี (และ) ที่จงกรมอันรื่นเรียง
ใจ.

ส่วนพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงหมายเอา
อาศรมบนถ้ำ อันสำเร็จแล้วด้วยอนุภาพ
แห่งบุญของตนในกาลนั้น จึงตรัสว่า :

"สาริปฺตฺร อาศรมอันเราสร้างไว้ดีแล้ว
บรรณศาลาก็สร้างไว้ดีแล้ว ไกลธรรมิก-
บรรพตนั้น เราสร้างที่จงกรมที่เว้นจาก
โทษ ๕ อย่างไว้ที่อาศรมบนถ้ำนั้น".

๑ ฉ. วิสฺสุกมฺม เทวปฺตํ.

อภฺจฺฉาติเน ป. - ๗. ๑ - ๕

ตตถ อัสสโม สุกโต มยฺหนติ บรรดาบทเหล่านั้น ชื่อว่า อัสสโม
สุกโต มยา. ปณฺณสาลา สุมาปิตาติ สุกโต มยฺห แปลว่าอันเราสร้างไว้ดีแล้ว.
ปณฺณจฺจหนา สาลาปิ เม สุมาปิตา สอนบทว่า ปณฺณสาลา สุมาปิตา แปลว่า
อโหสิ. แม่ศาลาที่มุ่งด้วยใบไม้ ก็เป็นอันเราสร้าง
ไว้ดีแล้ว.

ปณฺจโทสวิวชชิตฺตฺนติ ปณฺจิเม ฟังทราบอธิบายในคำว่า ปณฺจโทส-
จฺจกมโทสา นาม ถทฺธวิสมตา, วิวชชิต นี้ ขึ้นชื่อว่า โทษแห่งที่จงกรม
อนฺโตรูกฺขตา, คหนจฺจนฺนตา, อติ- เหล่านี้มี ๕ อย่าง คือ ๑. พื้นที่แข็งขรุขระ
สมฺพาธตา, อติวิสาเลตฺตาติ. ๒. มีต้นไม้อยู่ภายใน ๓. มีซี่งูกกลุ่ม ๔. แคบ
เกินไป ๕. กว้างเกินไป.

ถทฺธวิสมภูมิกาสุมิ หิ จฺจกเม จริงอยู่ เมื่อเดินจงกรม ในที่จงกรม ซึ่งมี
จฺจกมนฺตสฺส ปาทา รชฺชชฺนติ, โผฏา ภาคนั้นแข็งขรุขระ เท่าทั้ง ๒ ย่อมเจ็บ,
อฏฺฐหนฺติ, จิตฺต เอกคฺคต น ลภติ, โครธองศาจะเกิดขึ้น, จิตจะไม่ไต่ความ
กมฺมฏฺฐาน วิปชฺชติ. มฺหุสมฺตเล ปน แนวแน่, กรรมฐานย่อมวิบัติ. แต่กรรมฐาน
ผาสฺสูวิหาร อาคมฺม กมฺมฏฺฐาน สมฺปชฺชติ. จะสำเร็จได้ ก็เพราะอาศัยการอยู่อย่าง
ตสฺมา ถทฺธวิสมภูมิกาทา จฺจกเม ผาสูกที่พื้นอ่อนนุ่มและราบเรียบ ฉะนั้นข้อที่
ปจฺจโม โทโสติ เวทิตพฺพา. ภาคนั้นแข็งขรุขระ ฟังทราบว่า เป็นโทษ
ข้อที่ ๑ ในที่จงกรม.

๑ ฌ.เอโก โทโสติ เวทิตพฺพา.

จุงกมนุตส อุนโต วา มชฺเฌ วา
โกภฺยิ วา รุกฺเข สติ ปมาทมาคมม
จุงกมนุตส นลาภู วา ลีลํ วา
ปฏินุณตํ อุนโตรุกฺขตา ทุติโย โทโส.

เมื่อตนไม่มีภายในท่ามกลางหรือที่สุด แห่งที่
จงกรม เพราะอาศัยความประมาท หน้า-
ผากหรือศีรษะของผู้จงกรมอยู่ยอมจะกระทบ
เพราะฉะนั้น ข้อที่มีตนไม่อยู่ในภายใน พึง
ทราบว่าเป็นโทษข้อที่ ๒.

คินฺลตาทิกหนจฺจนฺเน จุงกเม จุงกมนฺโต
อนฺธการเวลายํ อฺรคาทิกเก ปาณ
อกฺกมิตฺวา วา มาเรติ, เตหิ วา
ทฺฐโฆ ทุกฺขํ อापชฺชตีติ กหนจฺจนฺตา
ตติโย โทโส.

ผู้จงกรมอยู่ ณ ที่จงกรม มีชู้ มีภรรยา และ
เถาวัลย์เป็นต้น ปกคลุมอยู่ในเวลามืด
ยอมจะเหยียบสัตว์มีงูเป็นต้นตาย, หรือถูก
สัตว์เหล่านั้นกัด แล้วได้รับความลำบาก
ฉะนั้น ข้อที่จงกรมมีชู้ปกคลุม พึงทราบว่าเป็น
โทษข้อที่ ๓.

อติสมฺพาธะ จุงกเม วิตุถารโต
รตฺนิกเก วา อทฺมรตฺนิกเก วา
จุงกมนุตส ปริจฺเจเท ปกฺขลิตฺวา
นขาปี อํกุสิโยปี ภิชฺชนฺตํ อติ-
สมฺพาธตา จตุตฺโถ โทโส.

เมื่อเดินจงกรมในที่แคบเกินไป ซึ่งว่าโดย
กว้างประมาณ ๑ ศอก หรือครึ่งศอก
เล็บทั้งหลายก็ดี นิ้วเท้าทั้งหลายก็ดี ย่อม
แตกเพราะลื่นในที่จำกัด ฉะนั้น ข้อที่ภาคพื้น
แคบเกินไปพึงทราบว่าเป็นโทษข้อที่ ๔.

อติวิสาเล จุงกเม จุงกมนุตส จิตฺตํ
วิธาวตี, เอกกคฺคตํ ลภตีติ อติวิสาลตา

เมื่อเดินจงกรมอยู่ ณ ที่จงกรมกว้างเกินไป
จิตยอมพลาน ไม่ได้ความแน่วแน่ ฉะนั้น

คุณสมบุญ-คุณสมจิตร อารยศักดิ์กาดุล และครอบครัว
อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษ

อภฺยสาธินํ ม. - ๗. ๑ - ๕

ปณฺจโม โทโส.

ปุลฺลโต ปน ทิยทฺมรตน์ ทวีสุ ปสฺเสสุ
 รตนมตฺตํ อนุจฺกมน์^๑ ทิมโต สฺมฺมฺหิตฺถํ
 มุทฺตลํ สมวิปฺปกิณฺณพาลุกํ จฺกมน์
 วฏฺฏตีติ^๒ เจตฺยคีริมฺหิ ทิปฺปสาทกมหา-
 มหิณฑฺวเณรสฺส จฺกมน์ วีย, ตาทิสฺนตํ
 อโหสิ. เตนานห "จฺกมฺนตฺตถ มาเปตี,
 ปณฺจโทสวิวชฺชิตฺน"ติ.

อฏฺฐคุณสมฺเปตฺตนิ อฏฺฐหิ สมณ-
 สฺเชหิ อฺเปตฺ.

อฏฺฐิมานิ สมณสฺขานิ นาม ฌนธณฺญาทิ-
 ปรีคฺคหาวา^๓ อนวชฺชปฺปิณฑฺวปรีเยสน-

ขอที่ภาคพื้นกว้างเกินไป ฟังทราบว่าเป็น
 โทษข้อที่ ๕.

แต่ที่จงกรมซึ่งเป็นที่จงกรมขนาดเล็กกว่าโดย
 ส่วนกว้าง ๑ ศอกคืบ มีข้างทั้ง ๒ ประมาณ
 ๑ ศอก กานยาว ๖๐ ศอก มีพื้นอ่อนนุ่ม
 เกลี่ยทรายไวเรียบ ย่อมเหมาะ เพราะ
 ฉะนั้น ที่จงกรมนี้ก็เป็นอย่างนั้น เหมือนกับ
 ที่จงกรมของพระมหามหิณฑฺวเณระ ผู้ปลุก
 ความเลื่อมใสแก่ชาวเกาะที่เจตฺยคีรีวิหาร.
 เพราะฉะนั้น สุนฺธมฺมบัณฑิตจึงได้กล่าวว่
 "เราได้สร้างที่จงกรม อันเว้นจากโทษ
 ๕ ประการ ที่อาศรมบพทนั้น".

บทว่า อฏฺฐคุณสมฺเปตฺ คือ ประกอบ
 ฌายสุขของสมณะ ๘ อย่าง.

ชื่อว่า สุขของสมณะ เหล่านี้มี ๘ อย่าง คือ
 ๑. ไม่มีความหวงแหนทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น

^๑ ฉ. รตนมตฺตอนุจฺกมน์.

^๒ ฉ. จฺกมน์ วฏฺฏตี.

^๓ ฉ. ฌนธณฺยปรีคฺคหาวา.

ภาโว, นิพพุตปิณฑปริภุชชนภาโว, รฏฺฐ^๑
ปีเพตฺวา ธนสารี วา ทาสีทาส-
กหาปณาทินิ^๒ วา คณฺหฺนฺเตสุ ราชกุเลสุ
รฏฺฐปีพนิกิเลสภาโว, อุปกรณฺเตสุ
นิจฺจนฺทราคภาโว, โจรวิโลเป นิพฺภย-
ภาโว, ราชราชสมหามตฺเตหิ อสฺสํญฺจ-
ภาโว, จตุสุ ทิสาสู อปฺปฏิหตภาโวติ.

๒. ความแสวงหาบิณฑบาต อันหาโทษมิได้
๓. ความที่ฉันทบิณฑบาตอันบริสุทธิ์ ๔. เมื่อ
ราชตระกูลบีบคั้นราษฎร ยึดทรัพย์สิ้นอันเป็น
แก่นสาร หรือทาสหญิงทาสชายและกหาปณะ
เป็นต้น ไม่มีความมัวหมองเพราะบีบคั้น
ราษฎร ๕. ความที่ไม่หลงติดด้วยอำนาจ
ความพอใจในเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ๖. ความ
ปลอดภัยในการถูกปล้น ๗. ความที่ไม่คลุกคลี
ด้วยพระราชา หรืออำมาตย์ของพระราชา
๘. ความไม่ถูกกระทบกระทั่งในทิศทั้ง ๔.

อิทํ วุตฺตํ โหติ "ยถา ตสฺมึ อสฺสเม
วสนฺเตน สกฺกา โหนฺติ อิมานิ อญฺจ
สมณฺสฺขานี วินฺทิตฺุ, เอวํ อญฺจคฺคณ-
สมฺเปตํ ตํ อสฺสํ มาเปสิณฺ"ติ.

ท่านอธิบายไว้ดังนี้ : "เราได้สร้างอาศรม
นั้น ซึ่งประกอบด้วยคุณ ๘ อย่าง ไว้โดย
อาการที่ผู้ซึ่งอยู่ในอาศรมนั้น อาจประสบสุข
ของสมณะทั้ง ๘ อย่างเหล่านั้น".

อภิญญาพลมาหริณฺติ ปจฺฉา ตสฺมึ
อสฺสเม วสนฺโต กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา,

บพฺวา อภิญญาพลมาหรี คือ ภายหลัง
เราอยู่ในอาศรมนั้น ทำบริกรรมในกสิณ

^๑ ส. อนวชฺชปิณฑปาต.....
^๒ ฉ. ลีสกหาปณาทินิ.

คุณสมบุญ-คุณสมจิตร อารยศักดิ์กากุล และครอบครัว
อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษ

อภิญญาสาริตินิ บ. - ๗.๑ - ๕

อภิญฌานญจ สสมาปตฺตึนญจ อุปฺปาทนฺตฺถาย
อนิจฺจโต ทุกฺขโต วิปสฺสนํ อารภิตฺวา
ถามปฺปตฺตํ วิปสฺสนาพฺลมาหริ. ยถา
ตสฺมี วสฺนโต ตํ พลํ อหริทฺถํ สกฺโกมิ,
เอวณฺตํ อสฺสํ ตสฺส อภิญฌตฺถาย
วิปสฺสนาพฺลสฺสํ อณฺุจฺจวิกํ กตฺวา
มา เปสฺสินฺติ อตฺถโถ.

เริ่มวิปัสสนา โดยความไม่เที่ยงเป็นทุกข์
เพื่อต้องการจะให้ภิญญาและสมาบัติเกิดขึ้น
แล้ว นำกำลังวิปัสสนาอันมีกำลังมา อธิบาย
ว่า เราสร้างอาศรมนั้นไว้กระทำให้สมควร
แก่กำลังแห่งวิปัสสนานั้นเพื่อต้องการภิญญา
โดยที่เมื่ออยู่ในที่นั้น สามารถจะนำกำลัง
นั้นมาได้.

(ข้าพเจ้าจะพรรณนาคาถาว่า)

สาฎกํ ปชหิ ตตฺถ
นวโทสมุปากตํ.
วากจิริํ นิวาเสสิ
ทฺวาทสฺคณฺมุปากตฺตฺนฺติ.

เราละทิ้งผ้าสาฎก อันประกอบด้วย
โทษ ๘ ประการไว้ในบรรณศาลานั้น
แล้วนุ่งหมเป็ลือกไม้กรอง อันประกอบ
ด้วยคุณ ๑๒ ประการ.

ต่อไป :

สาฎกํ ปชหิ ตตฺถ, นว-
โทสมุปากตฺตฺนฺติ เอตฺถาย อณฺุพฺพุพิกธา,

ในกึ่งคาถานี้ว่า สาฎกํ ปชหิ
ตตฺถ, นวโทสมุปากตํ ทั้งนี้มีอนุพพุพิกธา
ดังต่อไปนี้ :

ตทา กิร กุฎิเลณจุงกมาทีปภูมิณทีคิ
 ปุပ္ผุปกผลูปครุกุขสถุณนุ รณียิ มธุรส-
 ลิลาสยิ อปกตวาพมิกภิสนกสกุณิ
 ปวีเวกกุขมิ อสุสมิ มาเปตวา อลงุกต-
 จุงกมสัส อุกโอส อุนเตส อาลมพนผลก
 สวีธาย นิสีทนตุถาย จุงกมนเวมชุณเ
 สมตลั มุกควณณิ ลิลิ มาเปตวา
 อุนโตปณณสาลาเย ชฎามณทลวากจีร-
 ทิณทกุณทีกาทีเก ตาปสปริกษาเร
 มณท เป ปานียิฆฎปานียิสงขปานีย-
 สราวกานิ อุกุทิสาลายิ อุงการก-
 ปลลทารุกาทีนิตี เอวิ ยิ ยิ ปพพิชิตานิ
 อุกุปรณาย^๑ สมุปวัตตติ^๒ สพพนต^๓
 มาเปตวา ปณณสาลาเย ภิตุคิยิ "เยเกจิ
 ปพพิชิตุกามา อีเม ปริกษาเร คเหตุวา
 ปพพิชนต"^๔ติ อุกุขรานิ ฉินุทิตวา
 เทวโลกเมว คเต วิสุสุมมเทวปุตเต^๕

เล่ากันมาว่า ในกาลนั้น เมื่อ(เวสสุกรรม)
 เทพบุตร เนรมิตทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเป็น
 เครื่องใช้สอยของเหล่าบรรพชิตอย่างนี้ คือ
 เนรมิตอาศรม อันประดับด้วยกุฎิที่เร็นและ
 ที่จงกรมเป็นต้น อันคารคาศไปด้วยไม้ดอก
 และไม้ผล นารันรมย์ มีน้ำจืดสนิทปราศจาก
 พาลมฤค และสกุณชาติที่มีเสียงน่าสะพึงกลัว
 อันควรแก่วิวก จัดแจงกระดานสำหรับขีด
 เห็นยวไว้ในที่สุดทั้ง ๒ แห่งที่จงกรมอัน
 ประดับแล้ว เนรมิตแผ่นศิลาซึ่งมีพื้นราบเรียบ
 มีสี่ดั่งถั่วเขียวไวตรงกลางที่จงกรม สำหรับ
 นั่งเนรมิตคาบสปริขาร มีชฎาทรวดทรงกลม
 ผาคากรอง ไม้สามงามและลักจันเป็นต้นไว้
 ภายในบรรณศาลา เนรมิตหมอน้ำดื่ม สั่งช
 ตักน้ำดื่มและขันไวที่ชุ่มน้ำ เนรมิตกระเบื้อง
 รองถานเพลิงและพื้นเป็นต้น ไว้ในโรงไฟ
 แล้วสลักอักษรไว้ที่ฝาบรรณศาลาว่า "ผู้ใด

^๑ ส. ปานียถุณ. ^๒ ฉ. อุกการาย.
^๓ ฉ. ส่วตตติ. ^๔ ฉ. ตั ตั สพพ.
^๕ ฉ. วิสุสุมมเทวปุตเต.

อัญสาณิน บ. - ๗. ๑ - ๕

ผู้หนึ่ง ประสงค์จะบวช จงถือเอาบริวาร
เหล่านี้บวชเถิด"ตั้งนี้แล้ว กลับไปสู่เทวโลก
ตามเดิม.

สุเมธปณฺธิโต หิมวตฺตปาเท คิริ-
กนฺทรานุสาเรน อตฺตโน นีวาสนารูป^๑
ผาสุกฺกุจจัน วิจินฺนโต^๒ นทีนิวตฺตเน
วิสสุกมฺมนิมิตฺตํ สกฺกทตฺตียํ รมณียํ
อสุสมปท^๓ ทิสฺวา จงฺกมโกฏฺฐิ คนฺตฺวา
ปทวลญฺชํ อปสุสนฺโต "ธฺวปพฺพชิตา
ธฺรคาเม ภิกฺขุํ ปริเยสิตฺวา กิลนฺตฺรฺปา
อาคณฺตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา นิสินฺนา
ภวิสฺสนฺตีสฺตี จินฺตฺเตตฺวา โลกํ
อาคเมตฺวา "อติวีย จิรายนฺติ,
ชานิสฺสามีสฺตี ปณฺณสาลทฺวารํ วิวริตฺวา
อนฺโต ปวิสิตฺวา อีโต จีโต จ
โอโลเกนฺโต มหาภิตฺตียํ อกฺขรานิ

สุเมธบัณฑิตคนหาที่ผาสุก. อันควรเป็นที่อยู่-
อาศัยของตน ตามแนวชอกเขาที่ชายป่า
หิมวันต์ ได้เห็นอาศรมที่เวสสุกรรม
เนรมิตไว้ ที่ท้าวสักกะประทาน นารัณรมย์
ที่คั่งแน่น้ำ แล้วจึงไป ณ ที่สุดแห่งที่จงกรม
เมื่อไม่เห็นรอยเท้า จึงคิดว่า "บรรพชิต
ที่อยู่ประจำจักแสวงหาภิกษาในยานชุนมฺชน
แล้วเห็นคเหน้อยมา ชะรอยจะเข้าไปยัง
บรรณศาลานั่งอยู่" คอยอยู่หน้อยหนึ่งแล้ว
เห็นว่า "ชกชานัก, อยากจะทราบ" จึง
เปิดประตูบรรณศาลาเข้าไปข้างในแลดูข้าง
โน้นข้างนี้ อ่านอักษรที่ฝาใหญ่ แล้วจึงคิด
ว่า "บริวารเหล่านี้เป็นบริวารที่สมควรแก่

^๑ ฉ. นีวาสนานารูป.
^๒ ฉ. โอโลเกนฺโต.
^๓ ฉ. อสุสม.
^๔ ฉ. ปณฺณสาลกฺกุฏฺฐิทฺวารํ.

คุณัทธรา อรุณทัต อภิศกฺุสลให้นายริ้ว-นางเข็ม
นายจ่านงค์-ปกรณ-มัลลิกา อรุณทัต และตาฤกษ์-นายศิริ-สอ้าน คสิสุวรรณ

วาเจตฺวา "มยฺหํ กปฺปิยปริกฺขารธา
เอเต, อีเม กเหตุวา ปพฺพชิสฺสามี"ติ
อตุตฺตนา นีวตฺตปารุคฺติ สํวณฺณกฺขณํ^๑ ปชฺหี.

เตนาท "สํวณฺณํ ปชฺหี ตตุตฺตา"ติ. เอวํ
ปวิญฺโຈหํ สํวณฺณํ ตตุตฺตํ ปณฺณสาธาเย
สํวณฺณํ ปชฺหี.

นวโทสมุปาคตนฺติ สํวณฺณํ ปชฺชนฺโต
นว โทเส ทิสฺวา ปชฺหิณฺติ ทีเปติ.
ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตานํ ทิ สํวณฺณกฺขณํ
นว โทสา อฺปฺภุจฺจนฺติ.

ตตุตฺต, เตสุ ตตุตฺต มหคฺคฺคาโว
เอโก โทโส, ปฺรปฺภุทฺตตาย
อฺปฺปชฺชนภาโว เอโก, ปฺริโกเคน
ลหุคฺคิลิสฺสนภาโว^๒ เอโก, กิลิฏฺโຈ

เรา เราจักถือเอาบริวารเหล่านี้บวช"ดังนั้น
จึงละผ้านุ่งหมทั้งคู่ถวายตนเอง.

เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า
"เราละผ้าสาฎกในที่นั้น". ความว่า สารี-
บุตรเราเข้าไปแล้วอย่างนั้น ไต่ละผ้าสาฎก
ไว้ที่บรรณศาลานั้น.

จะอธิบาย คำว่า นวโทสมุปาคต
ต่อไป : ท่านแสดงว่า เราเมื่อจะละ
ผ้าสาฎก พิจารณาเห็นโทษ ๘ อย่างแล้ว
จึงละ จริงอยู่ โทษ ๘ อย่าง ย่อมปรากฏ
ในผ้าสาฎกของผู้บวชเป็นคาบส.

ในบรรดาโทษ ๘ อย่าง ในผ้าสาฎกนั้น
ผ้านั้นมีค่ามาก เป็นโทษข้อ ๑ ผ้านั้นเกิดขึ้น
เพราะเนื่องด้วยมีผู้อื่นเป็นเจ้าของ เป็น
โทษข้อ ๑ ผ้านั้นเศร้าหมองเร็วเพราะ

^๑ ฉ. สํวณฺณกฺขณํ.

^๒ ฉ. ลหุ คิลิสฺสนภาโว.

หิ^๑ โธวิตพุโพ จ รชิตพุโพ จ โหติ,
 ปริโฆเคน ลหุกัม ชีรณภาโว^๒ เอโก,
 ชินฺณสุส หิ ตุนฺนํ วา อคฺคพฺทานํ วา
 กตฺตพฺพํ โหติ. ปุณฺนปริเยสฺสนาย
 ทุรภิสฺสมุภวภาโว เอโก, ตาปสฺสปพฺพชฺชาย
 อสํารุปฺปภาโว เอโก, ปจฺจตฺตติกาณํ
 สําธาธณฺภาโว เอโก, ลหุภภาเว
 ยถา หิ ตํ ปจฺจตฺตติกา น คณฺหนฺติ,
 เอวํ โคเปตพุโพ โหติ. ปริภุญฺชนฺตสุส
 วิภูสฺนญฺจานภาโว เอโก, กเหตุวา
 จรณฺตสุส ขนฺธการมฺหิจฺฉณภาโว เอโกติ.

การใช้สอย เป็นโทษข้อ ๑ เพราะว่า
 ผ่าสำภูที่เส้าหมอง จำเป็นจะต้องซัก
 และยอม. ผ้านั้นเก่าไปเพราะการใช้สอย
 เป็นโทษข้อ ๑ เพราะว่า ผ่าเก่าจำเป็น
 จะต้องชุนหรือปะ ความลำบากด้วยการ
 แสวงหาใหม่ เป็นโทษข้อ ๑ ความเป็นของ
 ไม่ควรแก่การบรรพชาของดาบส เป็นโทษ
 ข้อ ๑ ความเป็นของสาธารณทั่วไปแก่พวก
 ชาศิก เป็นโทษข้อ ๑ จะต้องคุ้มครองไว้โดย
 วิธีที่พวกชาศิกจะถือเอาผ้านั้นไม่ได้ เพราะ
 ความเป็นของเบา ความเป็นของสวยงาม
 สำหรับผู้ใช้สอยเป็นโทษข้อ ๑ ความมักมาก
 ในสิ่งของใช้ประจำตัว ของผู้ครองแล้ว
 เที่ยวไป เป็นโทษข้อ ๑.

วากจිරํ นิวาเสสันติ ตทา อหํ
 สําริปฺตุต อิเม นว โทเส ทิสฺวา
 สํากฺกํ ปหาย วากจिरํ นิวาเสสี,

สองบทว่า วากจिरํ นิวาเสสี มี
 อรรถาธิบายว่า สําริปฺตุต ในกาลครั้งนั้น
 เราพิจารณาเห็นโทษ ๘ อย่างเหล่านี้ จึง

^๑ ส. กิลิฏฺเฐ จ.

^๒ ก. ชินฺณภาโว.

มฤชติณฺ์ หีรํ หีรํ กตฺวา คนฺเดตฺวา
กตํ วากจีรํ นีวาสนปารุปนตฺถาย
อาหิยฺนติ อตฺโถ.

ละผ้าสาฎกเสีย แล้วนุ่งผ้าคากกรอง คือถ้อ
เอาผ้าคากกรอง ซึ่งบุคคลฉีกหม้ายมุงกระต่าย
ออกเป็นริ้ว ๆ แล้วกรองไว้ เพื่อประโยชน์
แก่การนุ่งหม.

ทฺวาทสฺคณฺมุปาคตฺนติ ทฺวาทสฺหิ
อานิสฺเสหิ สมฺนนาคตํ, วากจีรสมฺณฺหิ
ทฺวาทส อานิสฺสา : อปฺปคฺคฺมํ สฺนฺหฺรํ
กบฺปิยฺนติ อัยํ ตาว เอโก อานิสฺโส,
สทฺถฺตา กาทฺถํ สกฺกาทิ อัยํ ทฺติโย,
ปริโกเคน สณฺิกํ กิลิสฺสติ, โธวียมา เนปิ
ปฺปญฺโจ นตฺถิติ อัยํ ตติโย, ปริโกเคน
ชฺเณปิ สิปฺพิทฺพฺพาภาโว จตฺตฺโถ, ปฺน
ปริเยสนฺตฺสฺส สฺเชน กรณฺภาโว ปญฺจโม,
ตาปสฺปพฺพชฺชาย สารูปฺภาโว ฉฺญฺโจ,
ปจฺจตฺถิกานํ นิปฺปริโกคภาโว^๑ สตฺตโม,
ปริภุชฺชนฺตฺสฺส วิภฺนฺนฺจานาภาโว
อภฺจโม, ธารณฺ สลฺลหฺกภาโว นวโม,

บทว่า ทฺวาทสฺคณฺมุปาคตํ คือประกอบ
ด้วยอานิสฺงส์ ๑๒ อย่าง จริงอยู่ อานิสฺงส์
ในผ้าคากกรอง มี ๑๒ อย่าง คือ มีคาน
น้อยที เป็นของควรร นี่เป็นอานิสฺงส์ข้อแรก
สามารถจะทำไต่ควมมือของตน นี่เป็น
อานิสฺงส์ข้อที่ ๒ คอย ๆ เค้าหมองเพราะ
การใช้สอย แม่มื่อชักก็ไมชักซ่า นี่เป็น
อานิสฺงส์ข้อที่ ๓ แม่เกาเพราะการใช้สอย
ก็ไม่ตองเียบ นี่เป็นอานิสฺงส์ข้อที่ ๔ เมื่อ
แสวงหาอีก ก็กระทำไต่ง่าย นี่เป็นอานิสฺงส์
ข้อที่ ๕ ควรรแก่การบรรพชาของคาบส
นี่เป็นอานิสฺงส์ข้อที่ ๖ พวกที่เป็นข้าศึก
ก็ใช้สอยไม่ได้ นี่เป็นอานิสฺงส์ข้อที่ ๗ ไม่เป็น

^๑ ฉ. นิรูปโกคภาโว.

คุณสุพรีร์ จิตรนุตร

สร้างคณฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จิวรปจฺจเย อปฺปิจฺฉภาโว ทสโม, ฐานะแห่งเครื่องประดับของผู้ใช้สอย นี้เป็น
 วากุปฺปตฺตียา ฌมฺมิกานวชฺชภาโว อานิสฺสขอที่ ๘ เป็นของเบาในเวลาครอง
 เอกาทสโม, วากจีเร นฏฺเจปิ นี้เป็นอานิสฺสขอที่ ๘ มีความปรารถนาน้อย
 อนเปกฺขภาโว ทฺวาทสโมติ. ในปัจจุย คือจิวร นี้เป็นอานิสฺสขอที่ ๑๐
 ความไม่มีโทษทางธรรม เพราะการเกิด
 ของหญาคา นี้เป็นอานิสฺสขอที่ ๑๑ แม
 เมื่อผาคากรองหายก็ไม่เสียดาย นี้เป็น
 อานิสฺสขอที่ ๑๒.

(ข้าพเจ้าจะกล่าวคาถาต่อไป)ว่า

อฏฺฐโทสสฺมาภิณฺณํ
 ปชฺหิ ปณฺณสาลกํ
 อฺปาคมฺมิ รุกฺขมฺมูลํ
 กุณฺเณหิ ทสฺหุปาคตฺนฺติ.

เราละบรรณศาลาอันเคลื่อนกลนด้วย
 โทษ ๘ ประการ เข้าไปอาศัยโคนไม้
 อันประกอบด้วยคุณ ๑๐ ประการ ดังนี้.

อฏฺฐโทสสฺมาภิณฺณํ ปชฺหิ ปณฺณ-
สาลกนฺติ,

ในกึ่งคาถาว่า เราละบรรณศาลาอัน
เคลื่อนกลนด้วยโทษ ๘ ประการ(นั้น),

ถึ ปชฺหิ ?

มีคำถามว่า สู่เมธบัณฑิต ละใดอย่างไร ?

คุณเชิงเขี้ยว แซ่ฮึง
 อุทิศกุศลให้แก่ คุณมุ่ยคิม แซ่คั้ง

โส กิร ตํ สาฏุกยัคค^๑ โอมุญจนุโต
 จีวรวิเส ลคฺคิตํ อโนชปุพฺพทามสทิสํ
 รตฺตวากจีรํ คเหตุวา นีวาเสตฺตวา ตสฺส
 อฺปรี อปรํ สุวณฺณวณฺณํ วากจีรํ
 ปรีทิตฺตวา ปุณฺนาคปุพฺพสฺนฺนรสทิสํ สขุรํ
 อชินจมฺมํ เอกํสํ กตฺตวา ชฎามณฺทลํ
 ปฏิมุญฺจิตฺตวา จุฬาย สหุติ นิจฺจลภาว-
 กรณตฺถํ สารสฺสุจี ปเวเสตฺตวา มุตฺตวา-
 ชาลสทิสาย ลิกฺกาย ปวาฬวณฺณกฺกฺกํ
 โอทิตฺตวา ตีสํ จาเนสฺสุ วฏฺกกาชํ
 อาทาย เอกิสฺสุสา กาชโกฏฺฐิยา กุณฺทิกํ,
 เอกิสฺสุสา องฺกุสฺสกปฺจฉิตฺติทณฺทกาทีน^๒
 โอลคฺคเหตุวา ชาริกาช^๓ อํเส กตฺตวา
 ทกฺขิณฺเนน หตฺถเณน กตฺตรทณฺทํ คเหตุวา
 ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺตวา สฏฺฐิจิตฺตเณ
 มหาจฺงกเม อปราปรํ จงฺกมฺนุโต

แก้วา นัยว่า สุเมธบัณฑิตนั้น เมื่อจะเปลื้อง
 ผ้าสาฎกทั้งคู่นั้น ได้ถือเอาผ้าคากกรองที่ย้อม
 แล้ว คลายพวงดอกอังกาบที่พาดอยู่กับราว
 จีวร นุ่งแล้วจึงห่มผ้าคากกรอง ซึ่งมีสีเหมือน
 สีทองอีกผืนหนึ่งทับบนผ้านุ่งนั้น แล้วทำหนัง-
 สัตว์มีกับคล้ายราดด้วยดอกบุนนาค ให้เป็น
 ผ้าเฉวียงบาข้างหนึ่ง แล้วจึงสวมชฎาทรง
 กลม เสียบไม้กลัดเข้าไปกับมวยผมเพื่อจะ
 ทำให้ไม่ให้ไหวติงได้ แล้วตั้งลักจั่นซึ่งสีดั่งแก้ว
 ประพาฬลงในสำแหรง คลายกับชายแก้ว
 มุกดา แล้วถือเอาไม้คานซึ่งคดในที่หึ่ง ๓
 ห้อยลักจั่นไว้ที่ปลายไม้คานข้างหนึ่ง, ห้อย
 ขอกระเช้าและไม้สามง่ามเป็นคันทวนไว้ที่ปลาย
 ไม้คานอีกข้างหนึ่ง แล้วก็ยกหาบเครื่อง
 บริหารขึ้นบา เอามือข้างขวาจับไม้เท้า
 ออกจากบรรณศาลา แล้วเดินจงกรมกลับไป
 กลับมาอยู่ ณ ที่จงกรมใหญ่ยาวประมาณ
 ๖๐ ศอก.

^๑ ฉ. วรรสาฎกยัคค.

^๒ ส. องฺกุส...

^๓ ส. ชาริการ.

คุณอำพน อัมพรพฤติ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อตุตโน เวสั โอลโลเกตุวา "มยหิ
มโนรโณ มตุถกั ปตุโต, โสภติ วัต
เม ปพพชชชา, พุทธปจเจกพุทธาทีหิ
สพเพหิปี อีรปุรีเสหิ วณณิตา โณมิตา
อัย จ ปพพชชชา นาม, ปहीं เม
คิหิพนุณัน, นิกขนุโตสุมิ เนกขมม,
ลทฐา เม อตุตมปพพชชชา, กริสสามิ
สมณธมม, ลภิสสามิ อคคผลสุขน^๑ติ
อุสุสาหชาโต.

ขาริกาชั โอลตาเรตุวา จงกมเว-
มชชเฒ มุคควณณสีลาปฏเฐ สุวณณปฏิม
วีย นิสินโน ทิวสภากั วิตินาเมตุวา
สายณหสมเย ปณณสาลั ปวิสิตวา
วิทลมณจกปสุเส กฏจตุตริกาย นินนุโน
สรีรั อตุตุ คาหาเปตุวา พลวปจจุสสมเย
ปพชชชิตวา อตุตโน อากมนั อาวชชเชลี
"โสหิ ฆราวาเส อาทีนวิ หิสวา

แลดูเพศของตนแล้ว เกิดความอุทสาหว่า
"มโนรตของเราถึงที่สุดแล้ว, บรรพชาของ
เรางามหนอ, ก็ขึ้นชื่อว่า บรรพชานี้อันบุรุษ
ผู้มีปัญญาทั้งปวง มีพระพุทธเจ้าและพระ-
ปัจเจกพุทธเจ้าเป็นต้น สรรเสริญชมเชย
แล้ว, เราละเครื่องผูก คือคฤหัสถ์ไต่แล้ว,
เราออกบวชแล้ว, เราได้บรรพชาอันสูงสุด
แล้ว, เราจักประพฤตีสมาชรรณ, จักไต่สุข
ในมรรคผล" ดังนี้.

จึงปลงหาบบริขารลงแล้ว นั่งบนแผ่นศิลา
มีสี่คล้ายถั่วเขียว ทามกลางที่จงกรม เหมือน
พระปฏิมาทองคำยังส่วนแห่งวันให้ผ่านพ้นไป
เข้าไปยังบรรณศาลาในเวลาเย็น นอนบน
เครื่องลาดสานด้วยใบไม้ (จำพวกใบเตย)
ข้างเตียงขัดตะ ให้สรีระรับอากาศแล้ว
ตื่นในเวลาใกล้รุ่ง รำพึงถึงการมาของตน
ว่า "เรานั้นพิจารณาเห็นโทษในฆราวาส

^๑ ก. มคคผลสุขนติ.

อมิตโกกั อนนตยส์ ปหาย อรณั
 ปวิสิตุวา เนกขมมัม คเวสโก^๑ หุตฺวา
 ปพฺพชิตฺ, อิตฺทานิ ปฏฺจาย ปมาทจารั
 จริคฺคํ น วฏฺฏติ, ปวิเวกั หิ ปหาย
 วิจฺรณคฺคํ มิจฺฉาวิตกฺกมฺกฺชิกา ขาทนฺติ,
 อิทานิ มยา ปวิเวกมนุพฺรหฺมเหตุ^๒ วฏฺฏติ,
 อหฺลหิ ขรราวาสปฺลิโพธ^๓ หิสฺสุวา
 นิกฺขมฺนฺโต, อยฺยจ มนาปา ปณฺณสาลา,
 เวลฺลวปกฺกาวณฺณา ปรีกฺขทกฺคา ญฺมิ,
 รชตวณฺณเสตภิตฺติโย, กโปตปาท-
 วณฺณํ ปณฺณจฺจหนํ, วิจิตฺตคฺคฺตรณวณฺโณ
 วิทลฺมณฺจโก, นีवासผาสูกั วสนฺญฺจานั
 ปตฺโต, น อิตฺ อติเรกฺตรา วิย เม
 เกหสมฺปทา ปณฺณายตี^๓ติ ปณฺณสาลา
 โทเส วิจฺฉินฺนฺโต อญฺจ โทเส ปสฺสตี.

แล้วละโลกทรัพย์นับไม่ได้ (และ) ยศยิ่งใหญ่
 เข้าป่าแสวงหาเนกขัมมะจึงบวช, จำเดิม
 แต่นี้ไป การที่เราประพฤติ (ตนให้เป็นคน)
 ประมาท ย่อมไม่ควร, คิดว่า ก็พวกแมลง
 คือมิจฉาวิตก ย่อมกัดคนผู้ละที่สังกัดเที่ยวไป
 บัดนี้ ชอบที่เราจะพอกพูนวิเวก, เพราะว่า
 เราพิจารณาเห็นความกังวลในฆราวาสแล้ว
 จึงออกบวช, ก็บรรณศาลานี้ น่าพอใจ,
 ภูมิภาคก็ถูกเขาประพรหมไว้เป็นอย่างดี มีสี
 ประหนึ่งว่าผลมะตูมสุก, ฝั่งฝ้าเล่าก็ขาว
 ดั่งสีเงินยวง, หลังคาใบไม้มีสีดั่งสีเทา
 นกพิราบ, เตี้ยงที่ซัดแต่จะมีสีคล้ายเครื่อง-
 ลาดอันวิจิตร, สถานที่อยู่ก็น่าผาสูกในการ
 อยู่ เกหสมปติหาปรากฏแก่เรา เหมือน
 ภูมิประเทศอันยิ่งกว่านี้ไม่" ตั้งนี้แล้ว เมื่อ
 สอดส่องถึงโทษแห่งบรรณศาลาอยู่ จึงได้
 เห็นโทษ ๘ อย่าง.

^๑ ส. เนกขมมัม คเวสนฺโต.

^๒ ก. ปวิเวกมนุพฺรหฺมเหตุ.

^๓ ฉ. ขรราวาส ปฺลิโพธโต.

คุณอำพน อัมพรพฤติ

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มีผู้อยู่รวมทวย เป็นโทษข้อที่ ๗, การมีสภาพ เป็นสาธารณะทั่วไป จึงเป็นสาธารณะแก่ สัตว์ เช่น เล็น เรือด และจิ้งจก เป็นต้น เป็นโทษข้อที่ ๘.

อิติ อีเม อฏฺฐ อาทึนเว ทิสฺวา มหาสตฺโต ปณฺณสาละ ปชหิ. เตนนาท "อฏฺฐโทสสมาภิณฺณ,ปชหิ ปณฺณสาละกนฺ"ติ.

ดังนั้น พระมหาสัตว์เห็นโทษ ๘ อย่างนี้แล้ว จึงละบรรณศาลา เหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า : "เราละบรรณศาลา อัน เกื่อนกล่นทวยโทษ ๘ อย่างแล้ว".

อุปาถมิ รุกฺขมฺลํ, กุณฺเหหิ ทสฺหุปาถกตฺนติ.

จะอธิบายคำว่า เราจึงเข้าไปยัง โคนต้นไม้ อันประกอบด้วยคุณ ๑๐ อย่าง ต่อไป.

ฉนฺนํ ปฏิกุชิปิตุวา ทสฺหิ กุณฺเหหิ อุเปตฺติ รุกฺขมฺลํ อุปาถกโตสฺมีติ วทติ.

พระองค์ตรัสว่า เราปฏิเสธที่มุ่งบังแล้ว เข้าไปสู่โคนต้นไม้ อันประกอบด้วยคุณ ๑๐ อย่าง.

ตตฺริเม ทสฺ คุณฺหา : อปฺปสฺมารมฺภตา เอโก คุโณ, อุปกมนนฺมตฺตเมว หิ ตตฺถ

ที่โคนต้นไม้ นั้นย่อมมีคุณ ๑๐ อย่าง เหล่านี้คือ : มีการตระเตรียมน้อย เป็นคุณ

๑ ฉ. อปฺปสฺมารมฺภตา.

โหตีติ. อปฺปฏิชคฺคณฺตา ทฺติโย, ตณฺหิ
 สฺมมญฺจํปิ อสฺมมญฺจํปิ ปริโภคณาสุกํ
 โหตีเยว. อญฺญาปณฺเฑยาโว ตฺติโย,
 ครหํ น ปฏฺิจฺฉาเทติ, ตตฺถ หิ ปาปํ
 กโรนฺโต ลชฺชตีติ ครหาย อปฺปฏิจฺฉาทณ-
 ภาโว จตฺตโต, อพฺโภกาสาวาโส
 วีย กายํ น สฺนฺถมฺเมตีติ กายสฺส
 อสฺนฺถมฺภนภาโว ปญฺจโม, ปริคฺคห-
 ภรณาภาโว ฉญฺโฆ, เคหาลยปฏฺิจฺเชโป
 สตฺตโม, พหุสาธารณฺเณ เคเห วีย
 "ปฏฺิจคฺคิสฺสํสามิ น, นิภฺขมถา"ติ
 นีหรณาภาโว อญฺจโม, วสฺนฺตสฺส
 สปฺปีติกภาโว นวโม, รุกฺขมฺลเสนาสนสฺส
 คตคตญฺจาเน สฺลภตาย อนเปกฺขภาโว
 ทสฺโมติ, อีเม ทสฺส คฺเณ ทิสฺวา
 รุกฺขมฺลํ อุปคฺโตสฺมีติ วทติ.

ข้อที่ ๑, เพราะเพียงเข้าไปเท่านั้นก็อยู่ได้.
 เป็นที่ที่มีการงานน้อย ไม่ต้องดูแลรักษา เป็น
 คุณสมบัติที่ ๒, ไม่ต้องดูแลรักษา แม้(บุคคลนั้น)
 จะสามารถหรือไม่สามารถก็ตาม ย่อมเกิด
 ความผาสุกได้ เป็นคุณสมบัติที่ ๓, ไม่อาจปกปิด
 (ความชั่วให้พ้น) การติเตียน, เพราะการ
 ทำชั่วในที่นั้น ย่อมละอายไม่ซ่อนเร้น(ความ
 ชั่วให้พ้น)จากการติเตียนได้ เป็นคุณสมบัติที่ ๔,
 เป็นการไม่ทำให้กายซึมเซาเกียจคร้าน ดัง
 เช่นอยู่กลางแจ้ง ซึ่งไม่ทำให้กายซึมเซา
 เกียจคร้าน เป็นคุณสมบัติที่ ๕, ไม่มีสภาพ
 ทำให้เกิดความหวงแหน เป็นคุณสมบัติที่ ๖,
 ไม่มีความ(รู้สึก)ผูกพันในที่อาศัย เป็นคุณ
 ชาติที่ ๗, ไม่มีการไล่ให้ออกไป(จากโคนไม้)
 ติเตียน(คำ)ว่า "เราจะดูแลรักษาเรือนนี้
 (เอง), พวกเธอจงออกไป" นั้น เพราะ
 (โคนไม้) เป็นประจักษ์เรือนสาธารณะทั่วไป
 เป็นคุณสมบัติที่ ๘, รู้สึกอึดอับเมื่อใดอยู่อาศัย
 เป็นคุณสมบัติที่ ๘, ไม่ต้องเที่ยวแสวงหา
 เพราะเสนาสนะ คือโคนไม้เป็นของหาได้

งายตามที่ได้ไป ๆ มาแล้ว เป็นคุณช่อที่ ๑๐, ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสว่า เราเห็นคุณ ๑๐ อย่างเหล่านี้ จึงเข้าไปยังโคนต้นไม้.

อิมานิ เอตตกานิ การณานิ
สลลกุเขตฺวา มหาสตุโต ปุนทิวเส
ภิกฺขาย กามํ ปาวิสี.

พระมหาสัตว์กำหนดเหตุเหล่านี้เพียง เท่านั้นแล้วรุ่งขึ้นจึงได้เข้าไปบ้านเพื่อศึกษา.

อดสฺส สมฺปตฺตกา เม มนุสฺสา
มหนฺเตน อุตฺสา เหน ภิกฺขํ อทฺสุ.
โส ภตฺตกิจฺจํ นิฏฺจาเปตฺวา อสฺสํ
อาคมม นิสีทิตฺวา จินฺเตสิ "นาหํ
'อาหารํ น ลภามิ'ติ ปพฺพชิโตสฺมิ,
ลีนิทฺธาหาโร นาเมสฺส มานมทปฺริสฺมเท
วทุจฺเจติ, อาหารมฺลลสฺส จ ทุกฺขสฺส
อนฺโต นคฺติ, ยนฺนุนาหํ วาปีตโรปีตธฺณ-
นิพฺพตฺตํ^๑ อาหารํ ปชหิตฺวา นีรวเสสโต
อเนกคุณสมฺปนฺนํ ปวตฺตผลมาทียินฺติ
วาปีตโรปีตธฺณนิพฺพตฺตํ อาหารํ ปชหิตฺวา

ที่นั่นพวกมนุษย์ในบ้านที่พระมหาสัตว์นั้นไปถึง จึงได้ถวายภิกษา ด้วยความอุตสาหะใหญ่. ท่านยังภักติกิจให้สำเร็จแล้ว ก็กลับมาอาศรม แล้วนั่งคิดว่า "เราบวชเพราะ 'ไม่ได้ อาหาร(อด)' ก็หาไม่, ธรรมดาว่าอาหาร ที่นี้ ย่อมยังความเมาให้เจริญใน(เรื่อง) มานะ และใน(เรื่อง)ความเป็นบุรุษ, ก็ ทุกข์ซึ่งมีอาหารเป็นมูล ย่อมไม่มีที่สิ้นสุด, ไฉนหนอเราพึงงดเว้นอาหารที่เกิดแต่ข้าว- เปลือก อันบุคคลหว่านปลูกแล้วทุกชนิด พึ่ง มีผลไม่ตามแต่จะหามาได้เป็นโภชนะ (ตั้ง)

^๑ ฉ. วาปีตํ โรปีตํ ธฺณนิพฺพตฺตํ.

รองศาสตราจารย์นายแพทย์สุนพิศ อมาตยกุล
อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษ และศิลปินเพลงไทยผู้ล่วงลับไปแล้ว

อภฺจสาธิตํ ป. - ๗. ๑ - ๑๐

ปวตฺตผลโกชโน^๑ ภเวยฺยนฺ"ติ.

ในข้อว่า เรางดเว้นอาหารที่เกิดแต่ข้าว-
เปลือก อันบุคคลหว่านปลูกแล้วทุกชนิด มา
ถือเอาผลไม้ที่หล่น ซึ่งสมบูรณ์ด้วยคุณหลาย-
หลาก".

โส ตโต ปฏฺจาย ตถา กตฺวา
มฺเณนฺโต วายมนฺโต สตฺตทาพฺพณฺตเรเยว
อญฺจสฺมาปตฺตติโย, ปญฺจ จ อภิญญาโย
นิพฺพตฺเตสึ.

ท่านก็ทำอย่างที่เคยตั้งแต่นั้นมา พวกเพียร
พยายามอยู่ ได้ยังสมาบัติ ๘, และอภิญญา ๕
ให้เกิดได้ภายใน ๗ วัน.

เตน วุตฺตํ :

เหตุนี้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า :

"วาปีตํ โรปีตํ ธณฺณํ
ปชฺหี นีรวเสสฺสโต
อเนกคุณสมฺปนฺนํ
ปวตฺตผลมาทียี.
ตตฺถ ปธานํ ปทฺหี
นิสฺสชฺชญฺจานจฺงกเม
อพฺพณฺตรมฺหิ สตฺตทาเห
อภิญญาพล ปาปฺปณฺนํ"ติ.

"เรางดเว้นข้าวเปลือกที่บุคคลหว่าน
ปลูกแล้วทุกชนิด ถือเอาแต่ผลไม้
ตามแต่จะหาได้ซึ่งมีคุณหลายหลาก.
ตั้งความเพียรในที่นั่งที่ยืน และที่
จงกรม ในที่โคนไม้ นั้น บรรลุกำลัง
แห่งอภิญญาภายใน ๗ วัน".

^๑ ลี. ปวตฺตผลโกชนี.

เอวี่ เม สิทธิปัตตสฺส
 วสิฏฺฐสฺส สาสเน
 ที่ปงฺกโร นาม ชิโน
 อุปฺปชฺชิ โลกนายโก.
 อุปฺปชฺชุนเต จ ชายนฺเต
 พุชฺฌนฺเต ฌมฺมเทสเน
 จตุโร นิมิตฺเต นาทุหฺลํ
 ฌานรตฺติสมปฺปิโต.

ปจฺจนฺเต เทสฺวิสเย^๑
 นิมนฺเตตฺวา ตถาคตํ
 ตสฺส อากมฺนํ มคฺคํ^๒
 โสเธนฺติ ตฺถุจฺมานสา.

อหฺนฺเตน สมฺเยน
 นิภฺขมิตฺวา สกฺสฺสมา
 ธุนฺนโต วากจฺีรานิ
 กจฺฉามิ อมฺพเร ตทา.

เมื่อเราถึงความสำเร็จ เป็นผู้ชำนาญ
 ชำนาญในฆานและอภิญญา ซึ่งเป็น
 คำสอนในลัทธิของพวกทาส อย่างนี้
 แล้ว พระชินเจ้า ทรงพระนามว่า
 ที่ปงฺกร ผู้ทรงเป็นนายของเหล่า
 สัตว์โลกก็เสด็จอุบัติ. เรามัวอึดอึด
 อยู่ด้วยความยินดีในฆาน จึงไม่ได้
 เห็นนิมิต ๔ คือ ๑. เมื่อพระองค์
 เสด็จอุบัติ ๒. ทรงประสูติ ๓. ตรัสรู้
 ๔. ทรงแสดงธรรม.

พวกมนุษย์มีใจยินดี นิมนต์พระตถาคต
 ให้เสด็จในเขตประเทศปลายแดนจึง
 พากันแห่ผ่านทางที่พระองค์จะเสด็จ
 ผ่านมา.

ในสมัยนั้น เราครองผ้าตากรองออก
 จากอาศรมของตนเหาะไปในท้องฟ้า
 ในกาลนั้น.

^๑ ฉ. ปจฺจนฺตเทสฺวิสเย.

^๒ ก. อากมนมคฺคํ.

เวทชาติ ชน ทิสฺวา
 คุญฺหุจฺจํ ปโมทิตํ
 โอิโรหิตฺวาน คคณา
 มนุสฺเส ปุจฺฉิ ทาวเท.
 "คุญฺหุจฺจํ ปมุทิตํ
 เวทชาติ มหาชน.
 กสฺส โสธียติ มคฺโค
 อญฺชสํ วญฺฺมายนํ".

เต เม ปุญฺจา วิทยาถฺสุ
 "พุทฺโธ โลเก อนุตฺตโร
 ที่ปจฺกโร นาม ชินโน
 อูปฺปชฺชิ โลกนายโก.
 ตสฺส โสธียติ มคฺโค
 อญฺชสํ วญฺฺมายนํ"

"พุทฺโธ"ติ นาม^๑ สุตฺวาน
 ปีติ อูปฺปชฺชิ ทาวเท.
 "พุทฺโธ พุทฺโธ"ติ กถยนฺโต
 โสมนสฺสํ ปเวทยิ

ได้เห็นชนเกิดความรำเรงบันเทิงใจ
 แลลงจากท้องฟ้า จึงถามพวกมนุษย์
 ในขณะนั้นว่า "มหาชนผู้เกิดความ
 รำเรงบันเทิงใจ ย่อมแผ้วถางทาง
 เป็นที่มาเพื่อใคร".

พวกเขาถูกเราถามแล้ว จึงตอบว่า
 "พระชินเจ้าทรงพระนามว่า ที่ปังก
 เป็นพุทธเจ้าไม่มีใครจะเทียบถึงทรง
 เป็นนายกของโลก เสด็จอุบัติมาใน
 โลก มหาชนยอมแผ้วถาง ทางเป็นที่
 เสด็จมาเพื่อพระองค์".

เพราะได้ฟังชื่อว่า "พุทฺโธ" ก็เกิดปีติ
 ในทันทีทันใด เรากล่าวอยู่ว่า "พุทฺโธ
 พุทฺโธ" ได้เสวยโสมนัสแล้ว.

^๑ฉ. "พุทฺโธ"ติ วจฺนํ.

ตตฺถ จตฺวา วิจิณฺเตสึ
 ตฺถุจฺจ สํวึคฺคมาณโส.
 "อิธ พืชานิ โรปิสุสํ
 ขโณ เว มา อุปชฺฌกา"
 ยถิ พุทฺธสุสํ โสเธถ
 เอโกกาสิ ททาถ เม.
 อหฺมปิ โสธยิสฺสามิ
 อญฺชสํ วฏฺฏมายณํ
 อทฺสุ เต มโฆกาสิ
 โสเธตุ อญฺชสํ ตทา.
 "พุทฺโธ พุทฺโธ"ติ จินฺตฺนฺโต
 มกฺกํ โสเธมฺหิ ตทา
 อนิฏฺฐิเต มโฆกาเส
 ที่ปงฺกโร มหามุณี.
 จตฺตฺหิ สตฺสฺหสฺเสหิ
 ฉฬภิญฺญเณหิ ตาทิหิ
 ชีณาสฺเวหิ วิมเลหิ
 ปฏฺฐิปชฺชิ อญฺชสํ ชิโน.

เราทั้ง ๆ ที่ยินดียืนอยู่ ณ ที่นั้น ก็ลัด
 จิตคิดว่า "เราจักปลุกพืชทั้งหลายไว้
 ในที่นี้ กาลเวลาอย่าไต่ล่วงเลยไป
 เสีย" ถ้าหากพวกท่านแผ้วถางทาง
 เพื่อพระพุทธเจ้า ก็จงให้ทางส่วน
 หนึ่งแก่เราเถิด ถึงเราก็จักแผ้วถาง
 ทางเป็นที่เสด็จดำเนินมา

พวกเขา ได้ให้ทางส่วนหนึ่งแก่เรา
 เพื่อจะแผ้วถางทางในกาลนั้น. เรา
 คิดว่า "พุทฺโธ พุทฺโธ" พลางแผ้ว
 ถางทางในกาลนั้น

เมื่อทางบางส่วนของเรา ยังไม่สำ-
 เร็จ พระชินเจ้าผู้มหามุณี ทรงพระ-
 นามว่า ที่ปงฺกโร พร้อมด้วยพระชีณาสพ
 ประมาณ ๔ แสน ผู้ปราศจากมลทิน
 ล้วนแล้วแต่ได้อภิญญา ๖ ประกอบด้วย
 ตาทิคุณก็เสด็จดำเนินมาตามหนทาง.

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ขุนพิศ อมาตยกุล
 อุตฺตฺกศฺสให้บรรพบุรุษ และศิลปินเพลงไทยผู้ล่วงลับไปแล้ว

ปัจจุคฺคมนา วตฺตุนฺติ
 วชฺชนฺติ เภริโย พุ
 อาโมหิตา นรมฺรุ
 สาธุการํ ปวตฺตยฺ.

เทวา มนุสฺเส ปสฺสนฺติ
 มนุสฺสาปิ จ เทวตา
 อุโภปิ เต ปณฺชลิกา
 อนฺยุนฺติ ตถาคตฺ.

เทวา ทิพฺเพหิ ตฺริเยหิ
 มนุสฺสา มานุสฺสเกหิ^๑ จ
 อุโภปิ เต วชฺชยฺนฺตา
 อนฺยุนฺติ ตถาคตฺ.

ทิพฺพ์ มนุทารวฺ^๒ ปุပ္ผิ
 ปทุมํ ปาริฉตฺตํ
 ทิสฺสทิสฺส โอกิรฺนฺติ
 อากาเสน^๓ คตา มฺรุ.

การต้อนรับก็กำลังเป็นไป กลองเป็น
 อันมากก็บันลือลั่น นรชนและพวก
 เทวาก็ปรีดาปราโมทย์ แซ่ซ้อง
 สาธุการ.

พวกเทวาก็เห็นพวกมนุษย์ แม่พวก
 มนุษย์ก็เห็นพวกเทวตา พวกเทวตา
 และมนุษย์ทั้ง ๒ นั้น ประคองอัญชลี
 ตามเสด็จพระตถาคต.

พวกเทวาก็ประโคมดนตรีทิพย์ พวก
 มนุษย์ก็ประโคมดนตรีมนุษย์ เทวตา
 และมนุษย์ทั้ง ๒ นั้น ต่างก็ประโคม
 ดนตรี ตามเสด็จพระตถาคต.

พวกเทวตาเหาะมาทางอากาศโปรย
 ดอกมณฑารพ ดอกบัว และดอกปาริ-
 ฉัตตกะอันเป็นทิพย์ทั่วทุกทิศานุทิศ.

^๑ ฉ. มานุเสหิ จ. ^๒ ก. มนุทารว.

^๓ ฉ. อากาสนภคตา.

ทิพย์ จันทนจตุณญจ
 วรรณคุณจ กวาล์
 ทิสิตส์ โอกิรนต์^๑
 อากาเส่น คตา มรุ.

พวกเทวดาเหาะมาทางอากาศ ไปรย
 จุณจันท์ และของหอมอันประเสริฐ
 ซึ่งล้วนแต่เป็นของทิพย์ ทั่วทุกทิศา-
 นุทิศ.

จมุปกั สรลั นีปี
 นาคบุณนาคเกตกั
 ทิสิตส์ อุกชิปนต์
 ภูมิตลคตา นรา.

พวกนรชนมาตามภาคพื้น ชูดอกจำปา
 ดอกพวงแฉ่ม (ดอกสน) ดอกกระทุม
 ดอกกาเกะทิง ดอกบุณนาค และดอก
 การะเกด ทั่วทุกทิศานุทิศ.

เกเส มุญจิตวาท^๒ ตตุถ
 วากจีรณจ จมุหมกั
 กลเล ปตฤริตวาน^๓
 อวกุชโซ นิปชชห.

ส่วนเราสยายผมออก และเปลื้องผ้า
 คากรอง แล้วลาดหนังเสือไวบน
 เปือกตมนั้น แลนอนคว่ำอยู่.

อกุกมิตวาน^๔ มั พุทโธ
 สห ลิสเสหิ กจจตุ

(ด้วยคิดว่า) พระพุทธเจ้าจงทรง
 เหยียบเราเสด็จไปพร้อมทั้งหมู่สาวก

^๑ ก. โอกุชิปนต์.

^๒ ก. มุญเจตวาท.

^๓ ก. ปตฤเรตวาน.

^๔ ก. ออกุกเมตวาน.

มา นี กุลเล อุกุมิตฺต^๑
 หิตาย เม ภวิสฺสตี.

ปจฺวิยํ นิปนฺนสฺส
 เอวํ เม อาสี เจตโส
 "อิจฺจมาโน อหํ อชฺช
 กิเลสฺส ขาติสฺสามห^๒."

กึ เม อญฺญาตเวเสน
 ธมฺมํ สจฺฉิกเตนิต
 สัพฺพญฺญตํ ปาปฺญิตฺวา
 พุทฺโธ หฺเรสฺสํ สเทวเก.

กึ เม เอเกน ตินฺนเณน
 ปุริเสน ฅามทสฺสีนา
 สัพฺพญฺญตํ ปาปฺญิตฺวา
 สนฺตาเรสฺสํ สเทวก^๑.

อย่าได้เหยียบเปือกตมเลย พระองค์
 จักอำนวยประโยชน์แก่อกุลแก่เรา.

เรานอนบนแผ่นดิน ได้มีความคิด
 อย่างนี้ว่า "วันนี้เมื่อเราปรารถนา
 ก็จักฆ่าเหล่ากิเลสได้."

การกระทำธรรมให้แจ้ง ด้วยเพศที่
 คนเขาไม่รู้จักในที่นี้ จะมีประโยชน์
 อะไรแก่เราเล่า เราจักบรรลุพระ-
 สัพัญญุตญาณ แล้วจักเป็นพระพุทธเจ้า
 ในมนุษยโลกพร้อมทั้งเทวโลก.

ความเป็นบุรุษ ผู้แสดงความสามารถ
 ข้ามพนโคคนเดียว จักมีประโยชน์
 อะไรแก่เราเล่า เราบรรลุพระ-
 สัพัญญุตญาณแล้ว จักยังมนุษยโลก
 พร้อมทั้งเทวโลกให้ข้ามพน.

^๑ ส. อุกุมิตฺตโถ.

^๒ ฉ. ขาติยามห.

อิมินา เม อธิกาเรน
 กเตน ปุริสูตตเม
 สัพพญญตฺ ปาปญิตฺวา
 ตาเรมิ ชนตฺ พหุ.

ความเป็นบรูษผู้มีบุญญาธิการซึ่งแสดง
 ความสามารถ ข้ามพ้นใดคนเดียวนี
 จะมีประโยชน์อะไรแก่เราเล่า เรา
 บรรลุพระสัพพัญญุตญาณ แล้วจะยัง
 ประชุมชนเป็นอันมากให้ข้ามพ้น.

สํสารโสตํ ฉินฺทิตฺวา
 วิหฺธเสตฺวา ตโย ภเว
 ธมฺมนาวํ สมารุญฺห
 สนฺตาเรสฺสํ สเทวํ."

เราจักตัด กระแสแห่งสงสารจักร
 ก่าจักภพทั้ง ๓ แล้วขึ้นธรรมนาวาให้
 พวกมนุษย์และเทวดาข้ามพ้น".

ทีปังฺกโร โลกวิฑู
 อาหุตฺตํ ปฏิกุคฺโท
 อุตฺตีสฺสเก มํ จตฺวาน
 อิทํ วจนมพฺรวิ.

พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ทีปังกร
 ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรับเครื่องสักการะ
 ที่เขานำมาถวาย ประทับยืนอยู่ที่ภาค
 พื้นเบื้องศีรษะของเรา ไต่ตรัสคำนี้
 ว่า :

"ปสฺสถ อิมํ ตาปสํ
 ชฎิลํ อุกฺคตาปนํ
 อปริเมยฺเย อิตฺโต กบฺเป
 พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสตี.

"พวกเธอจงดูตาบสนี้ ผู้เป็นชฎิล
 มีตะบะกล่าในกัปนับไม่ถ้วน นับแต่กัป
 นี้ไป เธอจักเป็นพระพุทธเจ้าใน
 โลก.

อหุ กบิลวุหยา รุมมา
 นิกุมมิตฺวา ตถาคโต
 ปธานํ ปทหิตฺวาน
 กตฺวา ทุกฺกกรกักริกํ.
 อชปาลรุกฺขมุเล
 นิสิตฺติวาทถาคโต
 ตคฺค ปายาสํ ปคฺคยฺห^๑
 เนรณฺชรมุเปหิตฺติ.

เนรณฺชราย ตีรมหิ
 ปายาสํ อท โส ชิน
 ปฏฺยิตฺตวรมคฺเคน
 โปธิมุลมุเปหิตฺติ.

ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา
 โปธิมณฺฑํ อนุตฺตร^๒
 อสฺสคฺคณฺมุเล^๓ สมฺพุทฺโธ
 พุชฺฉิสฺสตี มหายโส.

เธอจักเป็นพระตถาคต เสด็จออก
 จากนครอันมีนามว่า กบิลพัสดุ์ ที่นา
 ไร่รมย์ ทรงตั้งความเพียรทำทุกกร-
 ิกริยา ประทับนั่ง ณ โคนต้นไม้
 อชปาลนิโครธ ทรงรับขาวปายาส
 ณ ที่นั้นแล้ว จักเข้าไปประทับ ณ ฝั่ง
 แม่น้ำเนรัญชรา.

พระชินเจ้า เสวยขาวปายาส ที่ฝั่ง
 แม่น้ำเนรัญชราแล้ว จักเสด็จมา
 ประทับ ณ โคนต้นโพธิ์โดยหนทางที่
 เขาแดงไว้เป็นอันดี.

แต่นั้นจะทรงทำ ประทักษ์ณบัลลังก์
 อันเป็นที่ผองใสแห่งพระโพธิญาณ แล้ว
 จักตรัสรู้ธรรมอันเยี่ยมยอด เป็น
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระยศ
 อันยิ่งใหญ่ที่โคนต้นอัสสัถตถพฤกษ์.

^๑ ส. ปายาสมคฺคยฺห. ^๒ ฉ. อนุตฺตโร.

^๓ ฉ. อสฺสคฺคณฺมุเลมฺหิ พุชฺฉิสฺสตี.

อิมสฺส ชนินยา^๑ มาตา
 มายา นาม ภวิสฺสตี
 ปิตา สฺหุโธทโน นาม
 อยํ เหสฺสตี^๒ โคตโม.

พระมารดาผู้ชื่อนี้ของดาบสนี้ จักทรง
 พระนามว่า มายา พระบิดาจักทรง
 พระนามว่า สฺหุโธทนะ ดาบสนี้จัก
 เป็นพระโคตมะ.

อนาสวา วีตราคา
 สนฺตจิตฺตา สมหาหิตา
 โกลิโต อุปติสฺโส จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวกา
 อานนฺโท นามุปฺภุจาโก
 อุปฺภุจิสฺสตีมนํ ชินํ.

พระเถระ ๒ รูป คือ โกลิตะ และ
 อุปติสสะ ผู้ไม่มีอาสวะ ปราศจาก
 รากะ มีจิตสงบ มีจิตตั้งมั่น จักเป็น
 อัครสาวก ภิกษุพุทธอุปัฏฐากชื่อว่า
 อานนท์ จักอุปัฏฐากพระชินเจ้านั้น.

เขมา อุปลวณฺณา จ
 อคฺคา เหสฺสนฺติ สาวิกา
 อนาสวา วีตราคา
 สนฺตจิตฺตา สมหาหิตา.
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 อสฺสตุโถติ ปวฺจจติ

นางเขมาและนางอุปลวรรณ ผู้ไม่มี
 อาสวะ ปราศจากรากะ มีจิตสงบ
 มีจิตตั้งมั่น จักเป็นอัครสาวิกา.

ไม่เป็นที่ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
 นั้น ชื่อว่า อัสสตัดะ จิตตกหบดี และ

^๑ ฉ. ชนิกา.

^๒ ก. เปสฺสตี.

จิตโต จ หตุถาพวโก
 อคคา เหลสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อุตฺตรา นนฺทมาตา จ
 อคคา เหลสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตฺต

หัตถาพวกคทหตี จักเป็นอัครอุปัฏฐาก
 นางอุตตราและนางนันทมาตา จักเป็น
 อัครอุปัฏฐายิกา".

อิทํ สุตฺวาน วจัน
 อสมสฺส มเหสีโน
 อาโมทิตา นรมฺร
 พุทฺธพืชฺชกุโร^๑ อัย.

พวกมนุษย์และเทวดา ไถยีนพระคำรัส
 ของพระมเหสีเจ้า ผู้ซึ่งไม่มีใครเสมอ
 เหมือนนี้ว่า ผู้นี้จักเป็นหน่อพุทธางกูร
 ผู้รูแจจดังนี้แล้ว ก็พากันชื่นชมทุกทั่ว
 หนา เสียงโหรงก่กับนั้นลือลั่น.

อุกฺกุฏจิสฺสททา วตฺตตฺต
 อปฺโปฆฺเณตฺติ^๒ หสฺนตฺติ จ
 กตฺตฺตชฺลี นมสฺสฺนตฺติ
 ทสฺสทสฺสฺลี สทฺเวตา.^๓
 ยทิมสฺส โลกนาถสฺส
 วิรชฺณิสฺสสาม สาสนํ

พวกมนุษย์และพวกเทวดาทั้งหมื่นโลก-
 ธาตุก็ปรบมือหัวเราะ กระพุ่มหัตถ์
 นมัสการ ตั้งความปรารถนาไวว่า แม่
 ถาวาพวกเราจักพลาตจากศาสนาของ
 พระโลกนาถนั้น ต่อไปในอนาคตกาล
 พวกเราก็จักพบกับกับดาบสนี้ เฉพาะ

^๑ ฉ. พุทธพืชฺช กิร อัย.

^๒ ส. อปฺโปฆฺเณตฺติ.

^๓ ก. ทสฺสทสฺสฺลี ทเวตา.

อนาคตมहि อหุชาน

हेतुसाम समुखा ओम्.

यदा मनुसा न्ति क्रनुता

प्रुतिदुत् विरुधिय

हेनुजा तिदुदे कहेतुवान

ओत्त्रनुत्ति महान्ति.

एवमेव मयि सपुपे

यति मुण्डजामि चिन्

อนาคตमहि อหุชาน

हेतुसाम समुखा ओम्.

ทีपङ्गโร โลกวิทู

आहुत्तिन् प्रुकुคโท

म्म गम्म पक्तिเตत्तुवा

ทกุขินฺ ปาทมุตฺทริ.

เย ตตฺถ อาสุํ ชินปุตฺตา

สพฺเพ ปทกุขินมกฺสุ มํ

นรา นาคา จ คนฺธพฺพา

อภิวาเทตฺวาน ปกุกมฺ.

พระพักตร์.

ถ้าหากว่า พวกเราทุกคนพลาดจาก
พระชินเจ้าพระองค์นี้เสีย ต่อไปใน

อนาคตกาล พวกเราก็จักพบกับกับ

ดาบสนี้ เฉพาะพระพักตร์, อุปมา

เหมือนพวกมนุษย์จะข้ามที่ธาร พลาด

จากท่าตรงข้าม ครั้นมายึดท่าตอนล่าง

ได้แล้ว ก็ข้ามมหานทีได้ ฉะนั้น.

พระพุทธเจ้าพระนามว่า ทีปังกร

ผู้ทรงรูแจ้งโลก ทรงรับเครื่องสักการะ

บูชาที่เขานำมาบูชา ทรงประกาศกรรม

ของเราแล้ว ได้ทรงยกพระบาทเบื้อง

ขวาขึ้น.

เหล่าชินบุตร ผู้ซึ่งอยู่ในที่นั้นทั้งหมด

ก็ได้ทำประทักษิณเรา พวกมนุษย์ พวก

นาค และพวกคนธรรพ์พากันอภิวาท

แล้วก็หลีกไป.

คุณสุพจน์ โอแสงธรรมนนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ทสฺสนิ เม อติกุณฺเฑ
 สสฺเม โลกนายเก
 ตุญฺจหฺมฺเจเน จิตฺเตน
 อาสนา วุญฺจหิ ตทา.

สุเขน สุขิโต โหมิ
 ปาโมชฺเชน ปโมทิตो
 ปิตฺติยา จ อภิสฺสนฺโน
 ปลฺลงฺกํ อากุชฺชิ ตทา.

ปลฺลงฺเกน นิสฺสิทฺตฺวา
 เอวํ จินฺนฺเตสฺหิ ตทา
 "วสิฏฺโถ อหิ ฌาเน
 อภิญญาปารมฺมิ คโต.
 ทสฺสทสฺสิโลกมฺหิ^๑
 อิสฺโย นตฺถิ เม สฺมา
 อสฺโม อิทฺธิธฺมฺเมสุ
 อลภี อิทฺถิ สฺสุขิ".

เมื่อพระโลกนาถ พร้อมด้วยพระสงฆ์
 เสด็จลวงสายตาเราไปแล้ว เรามีจิต
 ยินดีราเริง ลุกขึ้นจากอาสนะในกาล
 นั้น.

เราเป็นผู้ประสพสุขด้วยสุข บันเทิง
 ด้วยปราโมทย์และคัมค้ำด้วยปีติ นั่งคู้-
 บัลลังก์ในกาลนั้น.

ในกาลนั้น เรานั่งคู้บัลลังก์ แล้วคิด
 อย่างนี้ว่า "เราเป็นผู้เชี่ยวชาญใน
 ฌาน ถึงความเต็มเปี่ยมในอภิญญา
 แล้ว. ในหมื่นโลกธาตุ ไม่มีฤาษีผู้ที่จะ
 เสมอเหมือนเรา เราเป็นผู้ไม่มีใคร
 จะเสมอเหมือน ในธรรมคือความ
 สำเร็จ เป็นหน่อแห่งพุทธางกูร ได้รับความ
 ความสุขเช่นนั้น".

^๑ สาทสฺสิกมฺหิ โลกมฺหิ . สาทสฺสิยมฺหิ โลกมฺหิ
 (สี. สยาม).

ปลุลงกาภูชเน มยหํ
 ทสสหัสสิวาสิโน^๑
 มหานาถํ ปวตฺเตสุ
 ธูวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ.

ยา ปุพฺเพ โปธิสฺตฺตานํ
 ปลุลงฺกวมภาสุเช
 นิमितฺตานํ ปทิสฺสนฺติ
 ตานํ อชฺช ปทิสฺสเร.

สีตํ พยาปกตํ โหติ
 อญฺญญจ อปฺสุมฺมติ
 ตานํ อชฺช ปทิสฺสนฺติ
 ธูวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ.

ทสสหัสสิ โลกธาตุ
 นิสฺสทฺทา โหนฺติ นีรากุลา
 ตานํ อชฺช ปทิสฺสนฺติ
 ธูวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ.

ขณะที่เรานั่งกู่บัลลังก์ ประชาสัตว์ซึ่ง
 อยู่ในหมื่นโลกธาตุ ต่างก็เปล่งเสียง
 บันลือกันว่า ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้า
 แน่.

นิमितเหล่านี้ ย่อมปรากฏในขณะที่
 ประทับชั้บัลลังก์อันประเสริฐ ของ
 พระโพธิสัตว์ทั้งหลายในปางก่อน นิमित
 เหล่านี้ย่อมปรากฏในวันนี้.

ความเยือกเย็นย่อมคลายตัวไป และ
 ความอบอุ่นก็สงบระงับไป นิमित
 เหล่านี้ย่อมปรากฏในวันนี้ ท่านจัก
 เป็นพระพุทธเจ้าแน่.

หมื่นโลกธาตุก็เงียบเชียบ ปราศจาก
 ความสับสนวุ่นวาย นิमितเหล่านี้ย่อม
 ปรากฏในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้า
 แน่.

^๑ ฉ. ทสสทสสาธิวาสิโน.

มหาวาตานิ วายุนฺติ
 น สฺนฺทฺนฺติ สฺวฺนฺติโย
 ตานิ อชฺช ปทิสฺสฺนฺติ
 ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสฺสลิ.

ถลชา ชลชา^๑ ปุปฺผา
 สฺพฺเพ ปุปฺผนฺติ ตาวเท
 เตปชฺช ปุปฺผิตา สฺพฺเพ
 ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสฺสลิ.

ลตา วา ยถิ วา รุกฺขา
 ผลธฺรา^๒ โหนฺติ ตาวเท
 เตปชฺช ผลิตา สฺพฺเพ
 ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสฺสลิ.

อากาสฺกุจฺจา จ ภูมฺมฺกุจฺจา^๓
 รตนา โชตฺนฺติ ตาวเท

พายุกัใหญ่ก็ไม่ว่าพายุกัพัด แม่น้ำทั้งหลาย
 ย่อมไม่วไหล นิมิตเหล่านี้ย่อมปรากฏ
 ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

เหล่าบุปผชาติ ทั้งที่เกิดบนบก ทั้งที่
 เกิดในน้ำ ทุกชนิดย่อมเบ่งบานในขณะ
 นั้น บุปผชาติเหล่านั้นทุกชนิดก็เบ่งบาน
 แล้วในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้า
 แน่.

เถาว์ลัยหรือหมู่พฤษชาติ ซึ่งล้วนแต่
 ตระการไปด้วยผลในขณะนั้น เถาว์ลัย
 หรือหมู่พฤษชาติเหล่านั้นทุกชนิด ก็ผลิ
 ดอกออกผลในวันนี้ ท่านจักเป็นพระ-
 พุทธเจ้าแน่.

เหล่ารัศนีส ทั้งที่อยู่บนอากาศ ทั้งที่อยู่
 บนภาคพื้น ย่อมส่องแสงโชติช่วงใน

^๑ ฉ. ทกชา.

^๒ ฉ. ผลภารรา.

^๓ ฉ. ภูมฺมฺกุจฺจา.

เตปชช รตนา โชตนฺติ
 ฐวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

ขณะนั้น รัศนะแม่เหล่านั้ก็ส่องแสง
 โชติช่วงในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุท-
 เจาแน.

มานุสฺสลิกา^๑ จิ ทิพฺพา จ
 คุริยา วชฺชนฺติ ตาวเท
 เตปชชโก อภिरวฺนฺติ
 ฐวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

ดนตรีทั้งที่เป็นของมนุษย์ และของทิพย์
 ย่อมส่งเสียงในเวลานั้น ดนตรีทั้ง ๒
 ประเภทนั้น ก็ส่งสำเนียงเสียงลั่นใน
 วันนั้น ท่านจักเป็นพระพุทเจาแน.

วิจิตฺตปฺปผา คคฺนา
 อภิวสฺสนฺติ ตาวเท
 เตปิ อชฺช ปวสฺสนฺติ
 ฐวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

ดอกไม้ที่มีสีอันงาม ก็ตกลงมาจาก
 ฟากฟ้านภากาศในเวลานั้น ดอกไม้
 เหล่านั้นก็ตกลงมาแม้ในวันนี้ ท่านจัก
 เป็นพระพุทเจาแน.

มหาสมุทฺโท อามุชฺติ
 ทสฺสทสฺสี ปกมฺปติ
 เตปชชโก อภिरวฺนฺติ
 ฐวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

มหาสมุทรยอมคะนอง หมีนโลกธาตุ
 ย่อมหวั่นไหว ๒ ประเภทนั้นก็บันลือ
 ลั่นแม้ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทเจา
 แน.

^๑ ฉ. มานุสฺสกา. ส. มานุสกา.

คุณสุพจน์ โอแสงธรรมนันท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นिरเขปี ทสสทสุเส^๑

อคุคี นิพพุนฺตี ตาวเท
เตปชช นิพพุตตา อคุคี
ธวั พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

วิมโล โหติ สุริโย

สพฺพา ทิสฺสนฺตี ตารกา
เตปิ อชฺช ปทิสฺสนฺตี
ธวั พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

อโนวฏฺเฐน^๒ อุกกั

มหิยา อุพฺภิชฺชิตฺตา ตาวเท
ตมฺปชฺชอุพฺภิชฺชิตเต มหิยา
ธวั พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

ตาราคมา วิโรจนฺตี

นภฺชตฺตา คคนมณฺฑเล
วิสาชา จนฺทิมายุตฺตา
ธวั พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

แม่ไฟในนรกทั้งหมื่นโลกธาตุ ก็ดับหมด
ในเวลานั้น ไฟเหล่านั้นก็ดับหมดแม่ใน
วันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

๑

ดวงตะวัน ย่อมปราศจากมลทิน ดวง-
ดาว ย่อมปราศจากทุกประเภท นิमित
เหล่านั้นก็ปราศจากแม่ในวันนี้ ท่านจัก
เป็นพระพุทธเจ้าแน่.

น้ำย่อมพุ่งขึ้นจากแผ่นดิน โดยที่ฝนมิได้
ตกในเวลานั้น น้ำนั้นก็พุ่งขึ้นจาก
แผ่นดินแม่ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระ-
พุทธเจ้าแน่.

ดวงคารา วิสาขนักษัตร์ ประกอบด้วย
ดวงจันทร์ ย่อมไฟโรจน์ในท้องฟ้า ท่าน
จักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

^๑ ก. ทสสทสุสา.

^๒ ฉ. อโนวฏฺเฐน.

วิลาสยา ทรีสยา

นิกุขมนุติ สภาสยา

เตปชช อาสยา นุทธา^๑

ธวั พุทโธ ภวิสฺสสิ.

น โหติ อรติ สตุตถานัน

สนตุฏฐา โหนติ ตาวเท

เตปชช สพุเพ สนตุฏฐา

ธวั พุทโธ ภวิสฺสสิ.

โรคา ตหุปสมฺมนุติ

ชิมจฺฉา จ วินสฺสติ

ตานิปชช ปทิสฺสนุติ

ธวั พุทโธ ภวิสฺสสิ.

ราโก ตทา ตนุ โหติ

โทโส โมโห วินสฺสติ

เตปชช วิกตา สพุเพ

ธวั พุทโธ ภวิสฺสสิ.

ฝูงสัตว์ที่อาศัยโพรง อากัยชอกเป็น
ที่อยู่ ย่อมออกจากที่อยู่ของตน สัตว์
เหล่านั้นได้ออกจากที่อยู่แม่ในวันนี้ ท่าน
จักเป็นพระพุทธาน์.

สัตว์ทั้งหลาย ย่อมไม่มีความเคียดฉุน
กัน ย่อมมีไมตรีจิตสนิทสนมในเวลานั้น
สัตว์เหล่านั้นก็เป็นมิตรกันทั้งหมดแม่ใน
วันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธาน์.

โรคย่อมสงบหมด และความหิวก็ไม่
มีในเวลานั้น นิมิตทั้งหลายเหล่านั้นย่อม
ปรากฏแม่ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระ-
พุทธาน์.

รากะย่อมเบาบาง โทสะ โมหะ ย่อม
ประลัยในเวลานั้น รากะ โทสะ โมหะ
เหล่านั้น ก็เสื่อมสิ้นไปทั้งหมดแม่ใน
วันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธาน์.

^๑ ก. ฐฐา.

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใช่ญาติ

ภยั ตทา น ภวติ
 อชชเปตัง ปทิสฺสตี
 เตน ลิงฺเคน ชานาม
 ธูว์ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

รโชนุทฺธสฺตี อุทฺธ
 อชชเปตัง ปทิสฺสตี
 เตน ลิงฺเคน ชานาม
 ธูว์ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

อนิฏฺฐคนฺโธ ปกุกมตี
 ทิพฺพคนฺโธ ปวายตี
 โสปชฺช วายตี คนฺโธ
 ธูว์ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

สพฺเพ เทวา ปทิสฺสนฺตี
 จปยิตฺวา อรูปิโน
 เตปชฺช สพฺเพ ทิสฺสนฺตี
 ธูว์ พุทฺโธ ภวิสฺสตี.

ยาวตา นิริยา นาม
 สพฺเพ ทิสฺสนฺตี ทาวเท

สิ่งที่น่ากลัวย่อมไม่มี ในเวลานั้นแม้ใน
 วันนั้นก็ปรากฏอย่างนั้น เพราะนิमितนั้น
 พวกข้าพเจ้าจึงทราบว่า ท่านจักเป็น
 พระพุทธเจ้าแน่.

ดุที่ย่อมไม่ฟุ้งขึ้น ในเวลานั้น แม้ในวันนี้
 ก็ปรากฏอย่างนั้น เพราะนิमितนั้น พวก
 ข้าพเจ้าจึงทราบว่า ท่านจักเป็นพระ-
 พุทธเจ้าแน่.

กลิ่นที่ไม่ชอบใจย่อมหายไปหมด กลิ่น
 ทิพย์ ย่อมฟุ้งตกลงในเวลาใด กลิ่นนั้น
 ก็ฟุ้งตกลงแม้ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระ-
 พุทธเจ้าแน่.

พวกเทวดาทั้งหลายทั้งปวง ยกเว้น
 อรูปพรหม ย่อมปรากฏในเวลานั้น
 เทวดาเหล่านั้นทั้งหมด ก็ปรากฏแม้ใน
 วันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

ชื่อวานรทั้งหมด ย่อมปรากฏในเวลา
 นั้น นรกลเหล่านั้นทั้งหมดก็ปรากฏแม้ใน

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใช่ญาติ

เตปชช สพเพ ทิสฺสนฺติ
ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

วันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

ภฺฎา^๑ กวาตา เสลา จ
น โหนฺตาวรรณา ตทา
อากาสภฺฎตา เตปชช
ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

ฝาเรือนก็ดี บ้านประตูก็ดี ภูเขาก็ดี
ยอมไม่เป็นเครื่องบังสายตา ในเวลา
นั้น สัมภาระเหล่านั้น ก็เป็นที่เปิดเผย
แม้ในวันนี้ ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

จฺฐิ จ อุปฺปตฺติ จ
ชณฺเฑ ตสฺมี น วิชฺชติ
ตานิปชช ปทิสฺสนฺติ
ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

จฺฐิ และ ปฏิสนธิ ย่อมไม่มีในขณะนั้น
แม้ในวันนี้ ก็ปรากฏเหมือนอย่างนั้น
ท่านจักเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

อิเม นิमितฺตา ทิสฺสนฺติ
สมฺโพธิตฺถาย ปาณินฺ
ทพฺพิํ ปคฺคณฺห วิริยํ
มา นีวตฺต อภิกฺกม
มยมฺเปตํ วิชานาม
ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสลิ.

นิमितเหล่านี้ ย่อมปรากฏแก่เหล่าสัตว์
เพื่อประโยชน์แก่การตรัสรู้ ขอท่านจง
ประคองความเพียรให้มั่น อย่าถอยหลัง
จงก้าวหนา ส่วนข้าพเจ้า ย่อมแจ้ง
ประจักษ์นิมิตนั้น ท่านจักเป็นพระพุทธ-
เจ้าแน่ ดังนี้แล.

^๑ ส. กุททา ; ฉ. ภฺฎา.

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใช่ญาติ

พุทธสูส วจัน สุตวา
 ทสสหัสสิ้น จุภย์
 ตุญจหมุโจ ปโมทีโต
 เอว จินุเตสหิ ททา.

อเทวชฌวจนา พุทธา
 อโมฆวจนา ชินา
 วิตถิ นตฺถิ พุทธานัน
 ธูว พุทฺโธ ภวามหิ.

ยถา ชิตฺตํ นเก เลหุ
 ธูว ปตฺติ ภูมียํ
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน
 วจัน ธูวสฺสูสํ.

ยถาปี สพฺพสฺตฺตานัน
 มรณํ ธูวสฺสูสํ
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน
 วจัน ธูวสฺสูสํ.

เราไต่คับพระคำรัสของพระพุทธเจ้า
 และทวยเทพในหมุ่จักรวาล ทั้ง ๒
 ฝ่าย ไต่เป็นผู้มีความปริตาปราโมทย์
 คำริในเวลาอันอย่างนี้ว่า

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีพระคำรัสไม่
 เป็น ๒ พระชินเจ้าทั้งหลายมีพระ-
 คำรัสไม่เปลาประโยชน์ พระคำรัสที่
 ไม่จริง ย่อมไม่มีแก่พระพุทธเจ้าทั้ง-
 หลาย เราต้องเป็นพระพุทธเจ้าแน่.

ก่อนดินที่โยนไปในอากาศ ต้องตกลง
 ในภาคพื้นเป็นแน่แท้ฉันใด พระคำรัส
 ของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ต้อง
 เป็นพระคำรัสแน่นอนเหมือนฉะนั้น.

มรณะ ต้องเป็นการแน่นอนของสรรพ-
 สัตว์ฉันใด พระคำรัสของพระพุทธเจ้า
 ผู้สูงสุด ต้องเป็นพระคำรัสแน่นอน
 เหมือนฉะนั้น.

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใช่ญาติ

ยถา รตฺตํกฺขเย ปตฺเต
 สूरียฺคฺคมนฺ^๑ ชฺว
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจํ
 วจันฺ ชฺวสฺสํสํ.

ยถา นิกฺขนฺตสฺยนสฺส
 สีสฺส นทฺนํ ชฺว
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจํ
 วจันฺ ชฺวสฺสํสํ.

ยถา อาปฺนฺนสฺตฺตานํ
 ภาโรโรปนํ^๒ ชฺว
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจํ
 วจันฺ ชฺวสฺสํสํ.

หนฺท พุทฺธกเร ฌมฺเม
 วิจินามิ อิตฺโต จิตฺโต
 อุตฺถํ อโธ ทสฺสิสา
 ยาวตา ฌมฺมธาทฺตฺยา.

เมื่อราตรีสิ้นไป ดวงตะวันต้องขึ้นเป็น
 แฉฉันใจ พระดำรัสของพระพุทธเจ้า
 ผู้สูงสุด ต้องเป็นพระดำรัสแน่นอน
 เหมือนฉะนั้น.

สี่หะออกจากที่นอน แล้วตองบ้นลือ
 เป็นแฉฉันใจ พระดำรัสของพระพุทธ-
 เจาผู้สูงสุด ต้องเป็นพระดำรัสแน่นอน
 เหมือนฉะนั้น.

ผู้แบกของหนัก เมื่อถึงจุดหมายแล้ว
 ยอมปลงภาระลงเป็นแฉฉันใจ พระ-
 คำรัสของพระพุทธเจ้าผู้สูงสุด ต้องเป็น
 พระดำรัสแน่นอนเหมือนฉะนั้นแล.

เอาละ เราจักเลือกเฟ้นธรรม อัน
 กระทำความเป็นพระพุทธเจ้า ทางโน้น
 และทางนี้ ทั้งเบื้องบนเบื้องต่ำทั่วไป
 ในทิศทั้ง ๑๐ ตลอดถึงธรรมชาตฺ.

^๑ ส. สूरียสุคฺคมนฺ.

^๒ ฉ. ภาโรโมโรปนํ.

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใชญาติ

วิจิณฺโตะ ตทา ทกฺขี
 ปจฺมํ ทานปารมี
 ปุพฺพเกหิ มเหสีหิ
 อุนฺจิลฺลํ มหาปถํ.

อิมํ ตวํ ปจฺมํ ตาว
 ทฬฺหํ กตฺวา สมาทีย
 ทานปารมิตํ คจฺฉ
 ยถิ โปธิ ปตฺตุมิ จฺฉลสิ.

ยถาปิ กุมฺโภ สมนฺุณฺโณ
 ยสฺส กสฺสจฺจิ อโธกโต
 วมเตวทกํ นิสฺเสสํ
 น ตตฺถ ปรีรกฺขติ.
 ตถเว ยาจเก ทิสฺวา
 หีนมุกฺกฏฺฐมชฺฉมิเม
 ททาหิ ทานํ นิสฺเสสํ
 กุมฺโภ วีย อโธกโต.

น เหนเต เอตฺตกาเยว
 พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร

เมื่อเราเลือกเพื่อนในกาลนั้น ได้พบ
ทานบารมี ซึ่งเป็นมหาวิถิ ที่พระพุทธ-
 เจาผู้แสวงหา ซึ่งบุญอันยิ่งใหญ่ในครั้ง
 ก่อน ๆ ทรงประพฤติเป็นลำดับมา
 เป็นพุทธการกกรรมของตน.

สอนตนว่า ดังนี้ เธอจงบำเพ็ญทาน
 บารมี อันเป็นพุทธการกกรรม ขอตน
 นี้ สมาทานทำใหม่ในวันก่อน ถ้าเธอ
 ประราธนาจะบรรลุปุทธิญาณ.

หมอน้ำที่เต็มอันผู้หนึ่งผู้ใดคว่ำลง ย่อม
 คายน้ำจนไม่เหลือ ย่อมรักษาน้ำไว้ใน
 นั้นไม่ได้ฉันใด เธอเห็นพวกยาก
 เป็นคนชั้นต่ำ หรือชั้นสูง หรือชั้นกลาง
 ก็ตาม จงให้ทานจนไม่เหลือ ดูกุหมอน้ำ
 ที่เขาคว่าไว้จะนั่นแล.

อันพุทธการกกรรมนั้น จักมีเพียงเท่านั้น
 ก็หามิได้ เราจักเลือกเพื่อนธรรม

คุณสุนทร โคตรสุ

อุทิศกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งที่เป็นญาติ และไม่ใช่ญาติ

อญเณปี วิจิณีสสามิ
เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

วิจิณฺนโต ตทา ทกฺขิ
ทฺติยํ สึลปารมฺมิ
ปุพฺพเกหิ มเหสึหิ
อาเสวิตฺติเสวิตํ.

อิมํ ตฺวํ ทฺติยํ ตาว
ทพฺหํ กตฺวา สฺมาทีย
สึลปารมิตํ คจฺฉ
ยทึ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ.

ยถาปิ จามรี^๑ วาลํ
กิสฺมิณฺจ ปฏฺิลคฺคิตํ
อุเปติ มรณํ ตตฺถ
น วิโกเปติ วาลํธี.
ตถเว จตฺตสฺส ญฺมึสฺส
สึลานิ ปริปุรย

อันเป็นเครื่องบ่มโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเราเลือกเพื่อนในกาลนั้น ได้พบศิลา-
บารมีที่พระพุทธเจ้าผู้แสวงหา ซึ่งคุณ
อันยิ่งใหญ่แต่ครั้งก่อน ได้บำเพ็ญอบรม
กันมาเป็นพุทธการกกรรมข้อที่ ๒ .

สอนตนว่า ดังนี้ เธอจงบำเพ็ญศิลา-
บารมีอันเป็นพุทธการกกรรม ข้อที่ ๒
สัมาทานไว้ให้มันต่อไป ถ้าเธอ
ปรารถนาจะบรรลุโพธิญาณ.

อันจามรีเมื่อขนของอยู่ที่ไหน ๆ ย่อม
ยอมตายในที่นั้น ๆ ย่อมไม่ยอมเสียหาง
ฉันทใด เธอก็จงเป็นเหมือนฉะนั้น
จงบำเพ็ญศิลาให้บริบูรณ์ทั้ง ๔ ภูมิ จง
รักษาศีลให้มันทุกเมื่อ จุจจามรีรักษา
หางฉะนั้นแล.

^๑ ฉ. จมรี.

ปริรูกข สทา สลั
จามรี^๑ วย วาลธึ.

น เเทเต เอกตกาเยว
พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเฌปี วิจินิสฺสามิ
เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

วิจินนฺโต ตทา ทกฺขี
ตติยํ เนกขมฺมปารมม
ปุพฺพเกหิ มहेสึหิ
อาเสวิตนึเสวิตํ.

อิมํ ตวํ ตติยํ ตาว
ทพฺหํ กตฺวา สมาทีย
เนกขมฺมปารมมิตํ กจฺฉ
ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ.

ยถา อนฺตุมเร ปุริโส
จิรวุฏฺโฐ หุชฺฌภูติโต

อันพุทฺธการกธรรมนั้น จักมีแต่เพียง
เท่านั้นหาไม่ เราจักเลือกเฟ้นธรรม
อันเป็นเครื่องบมโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเลือกเฟ้น ในกาลนั้น ได้พบ
เนกขัมบารม ซึ่งพระพุทฺธเจ้าผู้แสวง
หาคุณอันยิ่งใหญ่ในกาลก่อน ได้บำเพ็ญ
อบรมมาอันเป็นพุทฺธการกธรรมข้อที่ ๓.

สอนตนว่า ดังนี้ เธอจงบำเพ็ญ
เนกขัมบารม อันเป็นพุทฺธการกธรรม
ข้อที่ ๓ นี้ สมาทานใหม่้นต่อไป ถ้าเธอ
ปรารถนาจะบรรลุโพธิญาณ.

คนใดรับความลำบากอยู่นานในเรือน-
จำ ย่อมไม่ชอบอยู่ในเรือนจำ เป็น

^๑ ฉ. จมรี.

น ตตถ รากมภิขเนติ^๑

มุตติเมว คเวสติ.

ตถเว ตวั สพฺพภาเว

ปัสส อนฺทุมรํ วย

เนกขมฺมาภิมุโข โหหิ

ภวโต ปริมุตฺติยา.

น เหเต เอตฺตกาเยว

พฺพุตฺตมฺมา ภวิสฺสเร

อญฺเฌปิ วิจินิสฺสามิ

เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

วิจินฺนโต ตทา ทกฺขิ

จตุตฺถํ ปญฺญาปารมม

ปุพฺพเกหิ มเหสึหิ

อาเสวิตนึเสวิตํ.

อย่างยิ่ง แสวงหาแต่การพ้นไปอย่าง
เดียวฉันใด เธอก็จงเป็นเหมือนฉะนั้น
จงเห็นภพทั้งปวงจุจเรื่อนจำ มุ่งแต่
เนกขัมมะเพื่อรอดพ้นจากภพอยู่เทอญ.

อันพุทธการกธรรมนั้น จักมีเพียงเท่านั้น
ก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรมอัน
เป็นเครื่องบรมโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเราเลือกเฟ้นในกาลนั้น ได้พบ
ปัญญาบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้แสวงหา
ซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อน ๆ ได้บำเพ็ญ
อบรมกันมา จัดเป็นพุทธการกธรรมขอ
ที่ ๔.

๑. รากํ ชเนติ.

อิมํ ตฺวํ จตุตฺถํ ทาว
 ทพฺพํ กตฺวา สมากิย
 ปญฺญาปารมิตํ คจฺฉ
 ยถิ โภธิ ปตฺตุมิจฺฉลล.

ยถาปิ ภิกฺขุ ภิกฺขนฺโต
 หีนมุกฺกฏจฺมชฺฉิเม
 กุลานิ น วิวชฺเชนฺโต
 เอวํ ลภติ ยาปนํ.
 ตถเว ตฺวํ สพฺพกาลํ
 ปริปุจฺฉ^๑ พุทฺธํ ชนํ
 ปญฺญาปารมิตํ คนฺตฺวา
 สมฺโภธิ ปาปฺณิสฺสลล.

น เหนเต เอตฺตกาเยว
 พุทฺธธฺมา ภวิสฺสเร
 อญฺเณปิ วิจินิสฺสามิ
 เย ธมฺมา โภธิปาจนา.

วิจินฺนฺโต ตทา ทกฺขี
 ปญฺจมํ วิริยปารมิตํ

สอนตนว่าดังนี้ เธอจงบำเพ็ญปัญญา-
 บารมี อันเป็นพุทธการกธรรมข้อที่ ๔
 สมาทานใหม่ต่อไป ถ้าเธอปรารถนา
 จะบรรลุโพธิญาณ.

ภิกษุผู้ขอลภิกษา ไม่เว้นตระกูล ทั้ง
 ชั้นต่ำ ชั้นสูงและชั้นกลางอย่างนี้ ย่อม
 ใต้อาหารพอเลี้ยงชีวิตนั้นใด เธอก็
 เหมือนกัน เทียวถามทานผู้รอบรู้ทุกเมื่อ
 บำเพ็ญปัญญาบารมีแล้ว จักได้บรรลุ
 สัมโพธิญาณเหมือนฉนั้น.

อันพุทธการกธรรมนั้น จักมีแต่เพียง
 เท่านั้นก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรม
 อันเป็นเครื่องบมโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเราเลือกเฟ้นธรรม ในกาลนั้น
 ได้พบวิริยบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้

^๑ ก. ปริปุจฺฉนฺโต.

บุพเพกัทธิ มเหสีหิ

อาเสวิตนึเสวิต.

แสวงหาซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อน ๆ ได้
บำเพ็ญอุบรรมกันมา จัดเป็นพุทธการก
กรรมข้อที่ ๕.

อิมํ ตวั ปณฺจมนํ ตาว

ทพฺหํ กตฺวา สฺมาทีย

วิริยปารมิตํ คจฺฉ

ยทึ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ.

สอนตนว่าดังนี้ เธอจงบำเพ็ญวิริย-
บารมอันเป็นพุทธการกกรรมข้อที่ ๕ นี้
สมาทานให้มันต่อไป ถ้าเธอปรารถนา
จะบรรลุนิพพาน.

ยถาปิ สึโห มิคราชา

นิสฺสชฺชฎฺฏจฺฉานจฺฉกเม

อลีนวิริโย โหติ

ปคฺคหิตมโน สทา.

ตถเว ตวั สพฺพภเว

ปคฺคณฺห วิริยํ ทพฺหํ

วิริยปารมิตํ กนฺตฺวา

สมฺโปธิ ปาปฺปณิสฺสสิ.

ราชสีหย์่อมมีความเพียร ไม่ย่อหย่อน
มีใจอันความเพียร ประคองไว้ทุกเมื่อ
ในการนั่ง การยืน และการเดินฉันใด
เธอก็เหมือนฉะนั้น จงประคองความ
เพียรให้มันทุกภพ บำเพ็ญวิริยบารม
แล้ว จักได้บรรลุนิพพานแล.

น เหเต เอตฺตกาเยว

พฺพุตฺถมฺมา ภวิสฺสเร

อญฺเณปิ วิจินิสฺสามิ

เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

อันพุทธการกกรรมนั้น จักมีแต่เพียง
เท่านั้นก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรม
อันเป็นเครื่องบรมโพธิญาณอื่นอีก.

ข้าพเจ้านางบุญเทียม อินค๊ะปา อุทิศกุศลนี้ไปให้

พ่อสิงห์ อินค๊ะปาผู้ล่วงลับไปแล้ว

วิจิณฺโตะ ททา ทกฺขี
 ฌฏฺฐมฺหิ ขนฺติปารมิ
 ปุพฺพเกหิ มเหสฺสีหิ
 อาเสวิตฺนินฺเสวิตฺตํ.

อิมํ ตฺวํ ฌฏฺฐมฺหิ ทาว
 ทพฺพหิ กตฺวา สฺมาทีย
 ตตฺถ อเหตุวชฺชมานโส
 สมนฺโพธิ ปาปฺปณิสฺสสฺสี.

ยถาปิ ปลวีนาม
 สฺจุจิมฺปิ อสฺจุจิมฺปิ จ
 สพฺพํ สหติ นิกฺเขปํ
 น กโรติ ปฏิฆทฺทหํ^๑
 ตถาว ตฺวมฺปิ สพฺเพสํ
 สมนฺมานาวมานกฺขโม
 ขนฺติปารมิตฺตํ คนฺตฺวา
 สมนฺโพธิ ปาปฺปณิสฺสสฺสี.

เมื่อเราเลือกเฟ้น ในกาลนั้นได้พบ
ขันติบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้แสวงหา
 ซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อน ๆ ได้บำเพ็ญ
 อบรมกันมา จัดเป็นพุทธการกกรรมขอ
 ที่ ๖.

สอนตนว่าดังนี้ เอตจฺจสฺมาทานขันติ-
 บารมีขอที่ ๖ นี้ ให้มั่นคงต่อไป เอตมิ
 ใจไม่เป็น ๒ ในบารมีนั้น จักบรรลุ
 สัมโพธิญาณ.

อันธรรมกา แแผนดินยอมอดทนสิ่ง
 สะอาดและไม่สะอาดทุกชนิด ที่เขาทิ้ง
 ลง ย่อมไม่ทำความยินดียินร้าย ฉันท
 แม่เธอก็เช่นกัน เป็นผู้อดทนต่อความ
 นับถือ และความคูห่มินของคนทุกประ-
 เภท บำเพ็ญขันติบารมีแล้ว จักได้
 บรรลุสัมโพธิญาณแล.

^๑ ฉ. ปฏิฆํ ตยา; ส. ปฏิฆํ ทยํ.

น เหน๑เต เ๑ต๑ต๑กา๑เย๑ว
 พุ๑ต๑ธ๑ม๑มา ภา๑วิ๑ส๑ส๑เร
 อ๑ณ๑เ๑ป๑ วิ๑จิ๑นิ๑ส๑สามิ
 เย ธ๑ม๑มา โป๑ธิ๑ปา๑จ๑นา .

วิ๑จิ๑น๑น๑โต ต๑ทา ท๑ก๑ขี
 ส๑ต๑ต๑ม๑ ส๑จ๑จ๑ป๑าร๑มี
 ปุ๑พ๑พ๑เก๑หิ ม๑เห๑ส๑สี๑หิ
 อา๑เส๑วิ๑ต๑นิ๑เส๑วิ๑ต๑ .

อิมิ๑ ต๑วั ส๑ต๑ต๑ม๑ ต๑าว
 ท๑พ๑หิ ก๑ต๑วา ส๑มา๑ท๑ิย
 ต๑ค๑ถ อ๑เท๑ว๑ช๑ฎ๑ว๑จ๑โน
 ส๑ม๑โป๑ธิ ป๑า๑ป๑ุ๑ณิ๑ส๑ส๑สี .

ย๑ถ๑า๑ปี โ๑ส๑ธ๑ี น๑าม
 ต๑ุ๑ลา๑ภ๑ู๑ตา ส๑เท๑ว๑เก
 ส๑ม๑เย อ๑ตุ๑ว๑ส๑เส๑ ว๑า
 น โ๑ว๑ก๑ก๑ม๑ติ^๑ วิ๑ถิ๑โต .

อันพุ๑ท๑การ๑ก๑ธ๑ร๑ม๑น๑ัน จ๑ก๑มี๑แต่๑เพ๑ียง
 เ๑ท๑าน๑ก๑ห๑ามี๑ได้ เ๑เรา๑จ๑ก๑เล๑ือก๑เพ๑น๑ธ๑ร๑ม
 อัน๑เป็น๑เ๑ร๑อง๑บ๑ม๑โป๑ธิ๑ญา๑ณ๑อื่น๑อีก .

เม๑ื่อ๑เ๑เรา๑เล๑ือก๑เพ๑น ใน๑กา๑ล๑น๑ัน๑ได้๑พบ
 ส๑จ๑บ๑าร๑มี ซึ่ง๑พระ๑พุ๑ท๑เจ๑า๑ผู้๑แส๑วง๑หา
 ซึ่ง๑คุณ๑อัน๑ย๑ิ่ง๑ใหญ่๑ค๑ริง๑ก๑อน ๆ บำ๑เพ๑็ญ
 อ๑บ๑ร๑ม๑ก๑ัน๑มา จ๑ัด๑เป็น๑พุ๑ท๑การ๑ก๑ธ๑ร๑ม
 ข๑อ๑ที่ ๑๑ .

ส๑อน๑ต๑น๑ว่า๑ค๑ง๑นี้ เ๑เธอ๑จ๑ง๑ส๑มา๑ทา๑น๑ส๑จ๑-
 บ๑าร๑มี อัน๑เป็น๑พุ๑ท๑การ๑ก๑ธ๑ร๑ม๑ข๑อ๑ที่ ๑๑ น๑ี้
 ไ๑หม๑ัน๑ค๑ง๑ต๑อ๑ไป เ๑เธอ๑มี๑ถ๑อย๑ค๑ำ๑ไม๑เป็น๑ส๑อง
 ใน๑บ๑าร๑มี๑น๑ัน จ๑ัก๑ได้๑บ๑รร๑ลุ๑ส๑ัม๑โป๑ธิ๑ญา๑ณ .

อัน๑ค๑าว๑ป๑ระ๑จ๑ำ๑ร๑ุง ย๑อม๑เป็น๑ค๑ารา
 ป๑ระ๑จ๑ำ๑วิ๑ถิ๑ใน๑โล๑ก๑น๑ี้๑ห๑ง๑เท๑ว๑โล๑ก ไม๑ค๑อ๑จ๑ร
 ละ๑ลง๑จ๑าก๑วิ๑ถิ๑ทุ๑ก๑ส๑ม๑ัย ทุ๑ก๑ถ๑ุ หรือ๑ทุ๑ก๑ปี
 ฉ๑ัน๑ใจ แม๑เ๑อ๑ก๑ก็๑เห๑ม๑ือ๑น๑ก๑ัน อ๑ย๑า๑เดิน๑ละ

^๑ ส . น โ๑ก๑ก๑ม๑ติ .

คุณจินดา ยิมเรวัต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตถเว' ตุมปิ สจเจสุ
 มา โวกุณมิ^๑ วิถีโต
 สจปารมิต์ คนุตวา
 สมโพธิ ปาปณิสสลิ.

น เหนเต เอตตกาเยว
 พุทธธมมา ภวิสสเร
 อญเณปิ วิจินิสสามิ
 เย ธมมา โพธิปาจนา.

วิจินนโต ตทา ทกขี
 อญจมฺ อธิญจานปารมึ
 ปุพเพเกหิ มเหสึหิ
 อาเสวิตนึเสวิต.

อิมํ ตวํ อญจมํ ทาว
 ทพฺหํ กตฺวา สมาทีย

ลงจากวิถีในความสัจย์ บำเพ็ญสั่ง-
 อบรมมาแล้ว จักได้บรรลุสัมโพธิญาณแล.

อันพุทธการกธรรมนั้น จักมีเพียงเท่านั้น
 ก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรมอัน
 เป็นเครื่องบมโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเราเลือกเฟ้นในกาลนั้น ได้พบ
อธิชฌานบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้แสวง
 หาซึ่งคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อนๆได้บำเพ็ญ
 อบรมกันมา จักเป็นพุทธการกธรรมข้อ
 ที่ ๘.

สอนตนว่าดังนี้ เธอจงสมาทานอธิชฌาน
 บารมี อันเป็นพุทธการกธรรมข้อที่ ๘ นี้

^๑ ส. มา โอกุณมิ หิ; มา โวกุณมิ หิ
 (ฉ. พุทธวํเส ๓๑๘ ปิฎฺฐเจ ปสฺสิตพฺพ).

ตตฺถ ทฺวํ อจฺโล หุตฺวา
สมฺโพธิ ปาปฺณิสฺสลิ.

ยถาปิ ปพฺพโต เสโล
อจฺโล สฺปตฺติฏฺฐิตฺโต
น กมฺปติ ภูสฺวาเตหิ
สภฺภูจฺจาเนว ติฏฺฐติ.

ตเถว ทฺวํปิ อธิฏฺฐาเน
สพฺพทา อจฺโล ภว
อธิฏฺฐานปารมิตฺตํ คนฺตฺวา
สมฺโพธิ ปาปฺณิสฺสลิ.

น เหเต เอตฺตกาเยว
พฺุทฺธธฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเฌปิ วิจินิสฺสามิ
เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

วิจินฺนโต ตทา ทกฺขิ
นวมํ เมตฺตาปารมิตฺตํ
ปพฺพเกหิ มเหสฺสีหิ
อาเสวิตฺตนิเสวิตฺตํ.

ทำให้มันต่อไป เธอเป็นผู้คงที่ในบารมี
นั้น จักได้บรรลุสัมโพธิญาณ.

ภูเขาคีตาลวน ย่อมตั้งดำรงคงที่ไม่
หวั่นไหวเพราะลมที่แรงกล้า ดำรงอยู่
ในที่เดิมเที่ยวฉันใด เธอก็เหมือนกัน
จงเป็นผู้คงที่ ในอธิษฐานบารมีทุกเมื่อ
บำเพ็ญอธิษฐานบารมีแล้ว จักได้บรรลุ
สัมโพธิญาณแล.

อันพุทธการกธรรมนั้น จักมีแต่เพียง
เท่านั้นก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรม
อันเป็นเครื่องบมโพธิญาณอื่นอีก.

เมื่อเราเลือกเฟ้นในกาลนั้น ได้พบ
เมตตาบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้แสวง-
หาคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อน ๆ ได้บำเพ็ญ
อบรมกันมา จักเป็นพุทธการกธรรมขอ
ที่ ๘.

คุณจินดา ยิมเรวัต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อิมํ ตฺวํ นวมนํ ทาว
 ทพฺหํ กตฺวา สฺมาทีย
 เมตฺตตาย อสโม โหหิ
 ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ.

ยถาปิ อุกกํ นาม
 กลฺยาณ ปาปเก ชเน
 สมนํ ผรติ สึเตน
 ปวาทฺเหติ รโชนลํ.
 ตเถว ตฺวุมฺปิ หิตาหิเต
 สมนํ เมตฺตตาย ภาวย^๑
 เมตฺตตาปารมิตํ กนฺตฺวา
 สมนํ โปธิ ปาปฺณิสฺสสิ.

น เหเต เอตฺตกาเยว
 พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
 อญฺเฌปิ วิจินิสฺสามิ
 เย ธมฺมา โปธิปาจนา.

สอนตนว่าดังนี้ เธอจงสมาทานเมตตา
 บารมี อันเป็นพุทธการกธรรมข้อที่ ๘ นี้
 ทำให้มันต่อไป เธอจงเป็นคนที่ไม่มี
 ใครเสมอด้วยเมตตาถ้าเธอปรารถนา
 จะบรรลุโพธิญาณ.

ชื่อว่า ย่อมแผ่ความเย็น ย่อมล้าง
 มลทินคือธุลีในคน ทั้งดีและชั่ว สมน่า
 เสมอกันฉันใด แม่เธอก็เหมือนกัน
 จงเจริญเมตตา สมน่าเสมอในคนทั้งผู้ที่
 เกื้อกูลและไม่เกื้อกูล เธอบำเพ็ญ
 เมตตาบารมีแล้ว จักได้บรรลุสัมโพธิ-
 ญาณแล.

อันพุทธการกธรรมนั้น จักมีแต่เพียง
 เท่านั้นก็หามิได้ เราจักเลือกเฟ้นธรรม
 อันเป็นเครื่องบรมโพธิญาณอื่นอีก.

^๑ ก. ภาวย.

วิจิณฺโตนฺ ตทา ทกฺขี
 ทสมฺ อุกฺเขชาปารมฺมี
 ปุพฺพเกหิ มเหสฺสีหิ
 อาเสวิตนฺิเสวิตฺ.

อิมํ ตฺวํ ทสมฺ ตาว
 ทฬฺหํ กตฺวา สฺมาทีย
 ตฺลลาภฺโต ทฬฺโห หุตฺวา
 สมนฺโโพธิ ปาปฺณิสฺสสฺสิ.

ยถาปิ ปจฺวี นาม
 นิกฺขิตฺตํ อสฺสุจํ สฺสุจํ
 อุกฺเขชฺติ อุกฺโฆเปเต
 โกปานฺนุททยวชฺชิตา^๑
 ตเถว ตฺวมฺปิ สฺสุขทฺถุเข
 ตฺลลาภฺโต สทา ภว
 อุกฺเขชาปารมิตํ คนฺตฺวา
 สมนฺโโพธิ ปาปฺณิสฺสสฺสิ.

เมื่อเราเลือกเพื่อนในกาลนั้น ได้พบ
 อุเบกขาบารมี ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้แสวง
 หาคุณอันยิ่งใหญ่ครั้งก่อน ๆ ได้บำเพ็ญ
 อบรมกันมา จัดเป็นพุทธการกธรรม
 ครอบขื่อที่ ๑๐.

ได้สอนตนว่าดังนี้ เธอจงสมาทาน
 อุเบกขาบารมี อันเป็นพุทธการกธรรม
 ขื่อที่ ๑๐ นี้ ให้มั่นคงต่อไป เธอเป็น
 ผู้คงที่มั่นคง จักบรรลุสัมโพธิญาณ.

ชื่อว่าแผ่นดิน ย่อมเว้นจากการยินดี
 และยินร้าย วางเฉย ในคนที่หึงของที่
 ไม่สะอาดหรือสะอาดทั้ง ๒ พวกฉันใด
 แม้เธอก็เหมือนกัน จงเป็นผู้คงที่ในสุข
 และทุกข์ทุกเมื่อ เธอบำเพ็ญอุเบกขา-
 บารมีแล้ว จักบรรลุโพธิญาณแล.

^๑ ฉ. โกปานุนยวชฺชิตา.

คุณยี่วา แซ่ค่าน

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอตตกาเยว เต โลเก
 เย ธมมา โพธิปาจนา
 ตตฺต^๑ นตฺถิ อญฺญตฺร
 ทฬฺหิ ตตฺถ ปตฺติภูจฺหิ.

อิเม ธมฺเม สฺมมสฺสโต
 สภาวรสลฺกฺขณ^๒
 ธมฺมเตเชน วสุธา
 ทสฺสทสฺสี ปกมฺปถ.
 จลฺลิตี รวตฺติ^๓ ปจฺวี
 อจฺจุยฺนตฺว ปิฬิตํ
 เตลยฺนตฺ^๔ ยถา จกฺกํ
 เอวํ กมฺปติ เมทินี.

(สํขุภีสุ สฺมุตฺทา จ
 คิรินฺโท ตตฺถ โอนมิ
 โอนมิตฺวา สิเนรฺมฺหิ
 หีหีสทฺโท ปวตฺตติ).

ธรรมเครื่องบมโพธิญาณในโลก มี
 จำนวนเท่านั้นแล นอกจากนั้นแล้วไม่มี
 อะไรอีก เธอจงตั้งมั่นอยู่ในธรรม
 เหล่านั้น.

เมื่อเราเลือกเฟ้นธรรม อันมีสภาวะ
 หน้าที่และลักษณะเหล่านั้นอยู่ ด้วยเดช
 แห่งธรรม พสุธาไคหวันไหว ทัวไปทั้ง
 ห่มนโลกธาตุ แผ่นดินไหว เสียงลั่นคูด
 เครื่องยนต์ที่บออย ที่ถูกบีบ ฉะนั้น
 แผ่นดินยอมหม่นอย่างเดียวกัน กับจักร
 เครื่องยนต์น้ำมันหม่น ฉะนั้นแล.

(สมุทริกตีฟองกำเรบขึ้น และจอมคีรีที่
 สมุทรรนี้ก็โอนอ่อนน้อมลง เสียงคราง
 หึ่ง ๆ ก็ก้องขึ้นที่เขาสิเนรุ).

^๑ ส. ตตฺต.

^๒ ส. สภาวรสลฺกฺขณ.

^๓ ฉ. จลตา รวตติ. ^๔ ฉ. เตลยฺนเต.

คุณยี่วา แซ่दान

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยาวตา ปรีสา อาสี
 พุทฺธสฺส ปรีเวสเน
 ปเวธมานา ส่า ตตฺถ
 ๑ มุจฺฉิตา เสสิ ๑ ภูมียา.

บริษัท ที่อยู่ในที่อังกาสพระพุทฺธเจ้านั้น
 ย่อมโงเงงเป็นลมลมนอนอยู่ ณ ภาค
 พิน ณ ที่นั้น.

ขฺมา เนกสหัสสานิ
 กุมภินญจ สตา พุ
 สลฺยจฺจณฺณา มถิตา ตตฺถ
 อญฺณมณฺณํ ปมฺภุฏิตา ๒

หมอน้ำหลายพันและกระถางหลายร้อย
 ย่อมกระทบซึ่งกันและกัน แดกละเอียดย
 อยู่ในที่นั้น.

อุพฺพิคฺคา ตลิตา ภูตา
 ภาตฺตา พุยฺยจิตฺมานสา ๓
 มหาชนา สํมาคฺคฺม
 ที่ปงฺกรมฺปาคฺมู.

มหาชนสะดุ้งตกใจกลัว ตื่นเต้น มีใจ
 อันหวาดหวั่นมาประชุมกัน เฝ้าพระ-
 ที่ปงฺกรพุทฺธเจา กราบทูลถามว่า
 ความร้ายหรือดีจักมีแก่โลก โลกย่อม

๑ ก. เสสิ.
 ๒ ส. อญฺณมณฺณูปมฺภุฏิตา.
 ๓ ฉ. พุยฺยจิตฺมานสา.

คุณนารี โอทกานนท

อุทิศกุศลให้ นายโอภาส-นางเอม โอทกานนท

ก็ ภวิสฺสตี โลกสฺส
 กลฺยาณมถ ปาปกั
 สพุโพ อุปฺพุโต โลโก
 ตั วิโนเทหิ จกฺขุม.

เตสั ตทา สณฺญาเปสึ
 ที่ปงฺกโร มหามุณี
 วิสฺสตุถา โหน มา ภายถ^๑
 อิมสฺมี ปจฺวิกมฺปนเ.
 ยมหิ อชฺช พฺยาภาสี
 พุฑฺโธ โลเก ภวิสฺสตี
 เอโส สมฺมสตี ฐมฺม
 ปุพฺพกั ชินเสวิตั.
 ตสฺส สมฺมสโต ฐมฺม
 พุฑฺธภูมึ อเสสโต
 เตนายั กมฺปิตา ปจฺวี
 ทสฺสทสฺสี สเทเวเก.

ปั่นป่วนทั่วกันทั้งหมด ขอพระองค์ผู้มีจักขุ
 จงได้โปรดบรรเทาความปั่นป่วนนั้น.

พระมหารุณีที่ปังกรพุทธเจ้า ตรัสให้ชน
 เหล่านั้นทราบในเวลานั้นว่า พวกท่าน
 จงวางใจเถิด อย่ากลัวเลย เพราะ
 เรื่องแผ่นดินไหวนี้. คาบสัที่เรา
 ทำนายไว้ในวันนี้ว่า จักเป็นพระพุทธ-
 เจ้าในโลกนั้น เธอเลือกเฟ้นธรรมที่
 พระชินเจ้าบำเพ็ญกันมาแต่ครั้งก่อน ๆ.
 เมื่อเธอเลือกเฟ้นธรรมอันเป็นภูมิของ
 พระพุทธเจ้า โดยหาส่วนเหลือมิได้
 แล้ว แผ่นดินที่ไหวทั่วหมื่นโลกธาตุ
 รวมทั้งเทวโลกนี้ ย่อมเกิดด้วยเหตุ
 นั้นแล.

^๑ ฉ. ภาค.

พุทธัสสะ วณฺเณ สุตฺวา
 มโน นิพฺพายี ตาว เท
 สพุเพ มํ อุปสงฺกมฺม
 ปุณฺาปี อภิวนฺทิสฺสุ^๑

สมาทฺยิตฺวา พุทฺธคฺคณฺ์
 ทฬฺหํ กตฺวาน มานสํ
 ทีปฺงฺกรํ นมสฺสิตฺวา
 อาสนา วุฏฺฐทฺธี ตทา.

ทฬฺหํ มานุสสิกํ ปุปฺผํ
 เทวา มานุสสิกา อุกฺโก
 สโมกิริณฺติ ปุปฺผเฬหิ
 วุฏฺฐหนฺตสฺส อาสนา.

เวทยนฺติ จ เต สโตตฺถิ
 เทวา มานุสสิกา อุกฺโก
 มหนฺตํ ปญฺจิสฺสํ คฺคฺยทฺหํ
 ตํ ลภสฺสํ ยถิจฺฉิสฺสํ.

เพราะไค้ฟังคำของพระพุทธเจ้า ใจ
 ของพวกเขาสงบลงทันที เขาทั้งหมด
 เข้าไปอภิวัตเราอีกครั้งหนึ่ง.

เราสมาทานพระพุทธคุณ ทำใจใหม่
 นมัสการพระที่บังกรพุทธเจ้าแล้ว ลูก
 จากอาสนะในเวลานั้นแล.

เมื่อเราลุกจากอาสนะ พวกเทวดา
 และมนุษย์ทั้ง ๒ ฝ่าย ไค้ไปรยบุปผ-
 ชาติทั้งของทิพย์และของมนุษย์.

พวกเทวดา และมนุษย์ทั้ง ๒ ฝ่ายนั้น
 ไค้แสดงความยินดีให้เราทราบควยว่า
 ความปรารถนาที่ท่านตั้งไว้ เป็นเรื่อง
 ใหญ่ ท่านจงไค้โพธิญาณนั้นตามความ
 ปรารถนา.

^๑ ส. อภิวัตย์.

สพพีติโย วิวชชนตุ
 โสโก โรโค วินสสุ
 มา เต ภาวตฺวานฺตรายา^๑
 ผุส ชิปป์ โภธิมุตฺตมံ.

ยถาปิ สมเย ปตฺเต
 ปุปฺพนฺติ ปุปฺผิโน ทฺมา
 ตเถว ตฺวํ มหาวีร
 พุทฺธญาณน ปุปฺผสุ^๒

ยถา เย เกจิ สมฺพุทฺธา
 ปุรยฺหิ ทสฺปารมี^๓
 ตเถว ตฺวํ มหาวีร
 ปุเรหิ^๔ ทสฺปารมี.

ยถา เย เกจิ สมฺพุทฺธา
 โภธิมุตฺตมฺหิ พุชฺฌเร

ขอเสนียกทั้งปวงจงพินาศ ขอความ
 โศกและโรคาพาธจงเสื่อมสูญ ขอ
 อันตรายจงอย่ามีแก่ท่าน ขอท่านจง
 ตรัสรู้โพธิญาณอันสูงสุดฉับพลันเถิด.

ต้นไม้ดอกย่อมผลิดอก ในเมื่อถึงฤดู
 ฉนั้นใด ขอท่านผู้เป็นมหาวีรบุรุษ จง
 บานควยพุทธญาณเหมือนฉนั้นแล.

พระสัมพุทธะทุกพระองค์ ได้บำเพ็ญ
 บารมีธรรม ๑๐ ประการ ฉนั้นใด ขอ
 ท่านผู้เป็นมหาวีรบุรุษ จงบำเพ็ญ
 บารมีธรรม ๑๐ ประการเหมือนฉนั้น
 แล.

พระสัมพุทธะทุกพระองค์ ได้ตรัสรู้ ณ
 ควงไม้ อันเป็นที่ผ่องใสแห่งโพธิญาณ

^๑ ฉ. มา เต ภาวตฺวานฺตรายา.

^๒ ก. ปุปฺผสิ.

^๓ ฉ. ทสฺปารมี.

^๔ ปุรย. (พุทฺธวเส ๔๓๔ ปีฎฺเจ).

ตเถว ตูว มหาวีร
 พุชฌสฺส ชินโพธิยฺ.

ฉันใด ขอทานผู้เป็นพระมหาวีรบุรุษ
 จงไตร่ตรองโพธิญาณ ของพระชินเจ้า
 เหมือนฉะนั้นแล.

ยถา เย เกจิ สมพุทฺธา
 ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺตยฺ
 ตเถว ตูว มหาวีร
 ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺตย.

พระสัมพุทธะทุกพระองค์ ไต่ทรงประ-
 ภาศพระธรรมจักรฉันใด ขอทานผู้เป็น
 มหาวีรบุรุษ ก็จงประกาศพระธรรมจักร
 เหมือนฉะนั้นแล.

ปฺญณฺมายํ^๑ ยถา จนฺโท
 ปริสฺสุทฺโธ วิโรจติ
 ตเถว ตูว ปฺญณฺมโน
 วิโรจ ทสฺสทสฺสียํ.

ดวงจันทร์ในวันเพ็ญ ย่อมบริสุทธิ์
 ไพโรจน์ฉันใด ท่านจงมีใจเต็มเปี่ยม
 ไพโรจน์ในหมื่นโลกธาตุเหมือนฉะนั้น-
 แล.

ราหุมุตฺโต ยถา สุริโย
 ตาเปน อติโรจติ
 ตเถว โลกา มุจฺจิตฺวา
 วิโรจ สิริยา ตูว.

พระสุริยะพ้นจากราหุลแล้ว ย่อมเปล่ง
 ปลั่งด้วยความร้อนฉันใด ขอทานจง
 เปล่งโลก ไพโรจน์ด้วยศิริเหมือน
 ฉะนั้นแล.

^๑ ฉ. ปุณณมาเย.

ยถา ยา กาจิ นทีโย
 โอสรนต์ิ มโหทธิ
 เอวํ สเทวกา โลกา
 โอสรนต์ุ ทวนต์ิเก.

เตหิ อุตฺตปฺปสฺสจฺโฉ^๑ โส
 ทสฺ ฐมฺเม สฺมาทีย
 เต ฐมฺเม ปรีปุเรนฺโต
 ปวณฺํ ปาวีสี ททา.

สุเมธกถา นิฏฺฐิตา.

ตทา เต โภชยิตฺวาน
 สสฺมํ โลกนายกํ
 อุปคณฺฐุ^๒ สรณํ ตสฺส
 ทีปงฺกรสฺส สตฺถุโน.

แม่น้ำทุกประเภท ย่อมไหลลงสู่มหา-
 สมุทร ฉันทิ ขอชาวโลกนี้กับทั้งชาว
 เทวโลกจงรวมอยู่ ณ สำนักของท่าน
 เหมือนฉะนั้นแล.

เรานั้น ได้รับความชมเชยสรรเสริญ
 จากเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น แล้วได้
 สมาทานบารมีธรรมทั้ง ๑๐ ประการ
 เมื่อจะบำเพ็ญบารมีธรรมทั้ง ๑๐ ประ-
 การนั้นให้ครบสืบทัดเต็มบริบูรณ์ จึงกลับไป
 ไปยังป่าหิมพานต์ในกาลนั้นแล.

จบสุเมธกถา.

เมื่อประชาชนชาวรัมมนครเหล่านั้น มี
 ความสมัครสโมสรร่วมกัน อังคาส
 พระโลกนายก พร้อมกับพระสงฆ์แล้ว
 พากันเข้าถึง พระที่ปึงกรตาสดาพระ-
 องค์กรนั้นเป็นสรณะทั่วกัน.

^๑ ฉ. อุตฺตปฺปสฺสจฺโถ.

^๒ ฉ. อุปคณฺฐุ.

สรรณากมเน กณฺจึ
 นิเวเสสิ ตถาคโค
 กณฺจึ ปญฺจสุ สีเสสุ
 สีเส ทสฺวิเช ปรี.
 กสฺสจึ เทติ สามณฺณํ
 จตุโร . ผลมุตฺตเม
 กสฺสจึ อสเม ฐมฺเม
 เทติ โส ปฏิสมฺภิตา.
 กสฺสจึ วรสมาปตฺติโย
 อญฺจ เทติ นราสโก
 ติสฺโส กสฺสจึ วิชฺชาโย
 ฉพฺภิตฺตวา ปเวจฺจติ.

เตน โยเคน ชนกายํ
 โอวทติ มหามุณี
 เตน วิตุถาริตํ^๑ อาสิ
 โลกนาถสฺส สาสนํ.

พระที่บังกรตถาคคเจ้า ผู้บรราศภทศพล
 โปรดให้ทวยนาครบางพวกอยู่ในไตร-
 สรรณคมณเช่นนั้นแล้ว ให้บางพวกดำรง
 อยู่ในศีล ๕ บางพวกดำรงอยู่ในศีล ๑๐.
 บางพวกก็ให้สามัญผล บางพวกก็ให้
 อริยผล ๔ บางพวกก็ให้อริยสัง ๔
 บางพวกก็ให้ปฏิสัมภิตา ๔. บางพวกก็
 ให้สมาบัติอันประเสริฐ ๘ บางพวกก็
 ให้วิชชา ๓ บางพวกก็ให้อภิญญา ๖.

พระบรมโลกนายก ผู้มหามุณี ทรง-
 พากเพียรสั่งสอนชนนิกร ประกาศ
 พระศาสนา ให้แพร่หลายกว้างขวาง
 ออกไปตามลำดับ.

^๑ ฉ. วิตุถาริก.

มหาหนุสภกขุโธ

ที่ปงฺกรสนามโก^๑

พหู ชเน ๑ ตารยติ

ปริโมเจติ ๑ ทุกคตี.

โพธเนยฺย ๑ ชนํ ทิสฺวา

๑ สตสฺสสฺสเป โยชเน

๑ ขณน อุปคนฺตฺวาน

๑ โพธติ ๑ ตํ มหามุณี.

๑ ปจฺมาภิสฺมเย พุทฺโธ

๑ โภฏิสฺตมโพธิ

๑ ทฺติยาภิสฺมเย นาโถ

๑ นวฺติโภฏิมโพธิ^๒

๑ ยทา ๑ จ เทวภวณฺมहि

๑ พุทฺโธ ๑ ธมฺมมเทสฺยิ

๑ นวฺติโภฏิสฺสฺสํ

๑ ตฺติยาภิสฺมโย ๑ อหุ.

พระที่ปงฺกร บรมโลกนายก ทรง

พระพุทฺธลักษณะพระหนุใหญ่ ลำพระ-

องคฺกัสมฺส่วน ยังมหาชนโหชามพนจาก
หวงทุกคตี.

พระมหามุณีทอดพระเนตรเห็นชนที่ควร

สอนใหญ่ตามใด ในระยะทางไกลแม

ตั้งแสนโยชน์ ก็เสด็จไปโปรดเขาให้

ไครูธรรมโดยพลัน.

พระองคฺกัทรงโปรดให้สัตนิกาย ใด

ตรัสรู้ตาม คราวแรกประมาณร้อยโภฏี

ครั้งที่ ๒ ประมาณเก้าสิบโภฏี และ

ครั้งที่ ๓ เมื่อพระพุทฺธเจ้าทรงแสดง

ธรรมที่ดาวดึงส์เทวโลก ได้มีผู้ตรัสรู้

ตามประมาณเก้าหมื่นโภฏี.

^๑ ก. ที่ปงฺกรสฺส นามโก.

^๒ ก. สตสฺสสฺส อโพธิ.

สนุนิปาตา ตโย อากสู
 ที่ปังกรสูส สตุตฺโน
 โกฏิสตสหัสสานัน
 ปจโม อาสิ สมากโม.

ในพระคำสนา ของพระบรมศาสดา
 ที่ปังกร มีมหาสาวกสันนิบาต ๓ ครั้ง
 ครั้งแรก มีพระชีณาสพมาประชุมประ-
 มาณแสนโกฏิ.

ปุณ นารทกฺกมฺหิ
 ปวีเวกคเต ชิเน
 ชีณาสวา วิตมลา
 สมีสุ สตโกฏิโย.

ครั้งที่ ๒ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเข้า
 นิโรธสมาบัติที่นารทกฺก มีพระชีณาสพ
 ปราศจากมลทิน มาประชุมกันประมาณ
 รอยโกฏิ.

ยทา^๑ วสิ มหาวีโร
 สุตฺสนสิลฺลจฺเย
 นวุติโกฏิสหสฺเสหิ
 ปวาเรสิ ตทา มุนิ^๒

ครั้งที่ ๓ เมื่อคราวที่พระมหาวีระเจ้า
 ทรงประทับอยู่ที่ภูเขาสุทิสสนะ ได้มี
 พระชีณาสพผู้ชำนาญในธรรม และมี
 ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว มาประชุมกัน
 ประมาณเกาหมื่นโกฏิ.

^๑ ฉ. ยมฺหิ กาเล.

^๒ ฉ. ปวาเรสิ มหามุนิ.

อหนุเตน สมเยน
 ชฎิลโ อุกคตาปโน
 อนุตลิกขมฺหิ จรโณ
 ปญจาภิญญาสุ ปารกฺข.

ทสฺวีสสฺสฺสํ
 ธมฺมาภิสฺมโย อหุ
 เอกทฺวินฺนํ อภิสฺมโย^๑
 คณนาโต อสงฺขิโย?

วิตถาริตฺ^๒ พาทุชฌณฺ
 อิทฺธํ ฝึตฺ อหุ ททา
 ทีปงฺกรสฺส ภควโต
 สาสนํ สุวิโสธิตํ.

จตุตฺตาริ สตสฺสฺสํ
 ฉฬภิญญา มหิตฺธิกา
 ทีปงฺกรํ โลกวิทฺ
 ปรีวาเรนฺติ สพฺพทา.

ในขณะนั้น เราบวชเป็นชฎิล บำเพ็ญ
 ทบะธรรมแก่กล้า บรรลุภิญญา ๕
 เหาะเห็นไปได้ในอากาศ.

มหาชนพร้อมทั้งทวยเทพมีประมาณหมื่น
 หรือสองหมื่น ไต่ตรัสรู้ธรรมเสมอ
 ที่ตรัสรู้ที่ละพันสองพันนั้นนับไม่ถ้วน.

ในครั้งนั้น พระศาสดาของพระผู้มี
 พระภาคเจ้า พระนามว่าที่บังกร อัน
 บริสุทธ์สะอาด ปราศจากมลทิน แพร
 หลายไพศาล เป็นประโยชน์แก่มหาชน
 อย่างอุหนาฝาคั่ง.

พระขีณาสพประมาณสี่แสน บรรลุ
 อกิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก ตามเสด็จแวด-
 ล้อมพระผู้มีพระภาคเจ้าที่บังกรผู้โลก-
 วิทูทุกเวลา.

^๑ อสงฺขิยา. ^๒ ฉ. วิตถาริก.

เย เกจิ เคน สมเยน
ชหนฺติ มานุสํ ภวํ
อปฺปตฺตมานสา เสชา
ครหิตา ภวนฺติ เต.

สมัยนั้นใครละมนุษย์โลกทั้งที่เป็นพระ-
เสขะยังจำต้องศึกษาอีก เพราะยังไม่
ถึงที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ก็ถูกตีได้.

สุปฺปผิตํ ปาวจณํ
อรหนฺเตหิ ตาทิหิ
ชฺเฌาสเวหิ วิมเลหิ
อุปฺโสภติ สเทวเก.

ปาพจน์คือพระศาสนาของพระพุทธเจ้า
พระองค์นั้น อันพระสาวกผู้ชฺเฌาสพ
ปราศจากมลทิน เป็นพระอรหันต์ ผู้คงที่
ประกาศให้แพร่หลาย ย่อมงดงาม
พร้อมทั้งเทวโลก.

นกรํ รมฺมวตี นาม
สุเทโว นาม ขตฺติโย
สุเมธา นาม ชนินยา^๑
ที่ปงฺกรสุส สตฺตฺตฺโน.

เมืองชื่อรัมมวตีนคร กษัตริย์พระนาม
ว่า สุเทพ พระนางสุเมธाराชเทวี
เป็นพระชนกชนนีของพระที่ปงฺกรสุส-
เจ้า.

สุมฺงฺกโล จ ติสฺโส จ
อเหสุ อคฺคสาวกา
สาคโต นามฺปฏฺจาโก
ที่ปงฺกรสุส สตฺตฺตฺโน.

พระมหาเถระนามว่า พระสุมังคละ
และพระติสสะ เป็นคู่อัครสาวก พระ-
สาคตเถระ เป็นพุทธอุปัฏฐากของ
พระที่ปงฺกรสุสตา.

^๑ ฉ. ชนิกา.

นันทา เจว สุนันทา จ
 อเหตุ อคฺคสาวิกา
 โโพธิ ตสฺส ภควโต
 ปิปลลิตี ปวฺจจติ.

พระมหาเถรีนามว่า นันทาและสุนันทา
 เป็นคู่อัครสาวิกา ไม่เลียบเป็นไม้ที่
 ตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์
 นั้น.

อสีติหตุถมุพฺเพโธ
 ที่ปงฺกรมหามุณี
 โสภติ ที่ปรุกฺโขว
 สาลราชาว ปุปฺพิโต?

พระที่ปงฺกรมหามุณี มีพระวรกายสูง
 ประมาณ ๘๐ ศอก งามดุจไม้พระยา
 รุ่ง ประจำทวีป ชิงบานสะพรั่ง.

ปภา วิธาวติ ตสฺส
 สมนฺตา ทฺวาทสโยชเน
 สตสฺสสฺสวสฺसानิ^๒
 อายุ ตสฺส มเหสีโน.

พระรัศมีของพระองค์ แผ่ชานไปได้
 ๑๒ โยชน์โดยรอบ พระที่ปงฺกรมุแสง
 หาพระคุณใหญ่ พระองค์มีพระชนมายุ
 ประมาณแสนปี.

ตาวตา ติฏฺฐมาโน โส
 ตาเรสิ ชนฺตํ พุํ
 โชตยิตฺวาน สทฺธมฺมํ
 สนฺตาเรตฺวา มหาชนํ.

พระองค์ดำรงพระชนม์ชีพอยู่ เพื่อโปรด
 ประชาชนให้ขวมนพทุกข์ หาประมาณ
 มิได้ จนตลอดพระชนม์ชีพ.

^๑ มุลลิตโต (พทุธวเส).

^๒ สตวสฺสสฺสวสฺसानิ.

ชลิตฺวา อคฺคิกฺขณฺโธว
 นิพฺพุโต โส สสาวโก.
 สา จ อิทฺธิ โส จ ยโส
 ตานิ จ ปาเทสุ จกฺกรตนาณิ
 สัพฺพิ สมนฺตรหิต^๑
 นฺน^๒ วิตฺตา สัพฺพสงฺขาราคิ.

พระองค์พร้อมทั้งพระสาวกได้ประกาศ
 พระธรรมวินัยให้รุ่งเรือง คุจกองไฟ
 ที่ลูกโพลงแล้ว จึงเสด็จดับขันธ-
 ประนิพพาน ฤทธิ์ ยศ และจักรรัศนะ
 ที่ฝ่าพระบาททั้งหมดก็ได้อันตรธานหายไป
 ไปพร้อมกัน เพราะสังขารทั้งหลาย
 ที่บังพวงไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเป็น
 ธรรมดาแน่นอน.

ที่ปงฺกรวตฺตฤกา ปจมา.

จบที่ปงฺกรวตฺตฤกาที่ ๑.

ที่ปงฺกรสฺส ปน ภควโต อปรภาเค
 เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา โภณฺทณฺโณ
 นาม สตุถา อุตฺปาติ. ตสฺสาปิ ตโย
 สาวกสนฺนิปาตา อเหตุ. ปจมสนฺนิปาเต
 โภณฺทิสฺสทสฺสํ, ทฺติเย โภณฺทิสฺสทสฺสํ,
 ตฺติเย นวุติโภณฺทโย.

ก็เมื่อพระที่ปงฺกร พระผู้มีพระภาค
 เสด็จดับขันธประนิพพาน ล่วงลับไปแล้วประ-
 มาณหนึ่งอสงฺเขยฺย พระบรมศาสดาพระนาม
 ว่า โภณฺทณฺเฑ ได้เสด็จอุบัติขึ้น. ในพระ-
 ศาสนาของพระโภณฺทณฺเฑนั้น มีสาวกมหา-
 สันนิบาต ๓ ครั้ง. ครั้งแรก มีพระอรหันต์
 มาประชุมประมาณแสนโกฏิ, ครั้งที่ ๒ มี
 ประชุมประมาณพันโกฏิ, ครั้งที่ ๓ มีพระ-
 อรหันต์มาประชุมประมาณ ๘๐ โกฏิ.

^๑ ฉ. ตมนฺตรหิต.

^๒ ฉ. นน.

ตทา โพธิสตุโต วิชิตาวี นาม
 จกุกวตติ^๑ หุตฺวา โภกิสตสทสฺสสงฺขยสฺส^๒
 พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํมสฺส มหาทานํ
 อทาสี. สตุถา โพธิสตุตฺตํ "พุทฺโธ
 ภวิสฺสตี"ติ พุยากริตฺวา ฅมฺมํ เทเสสิ.

โส สตุถุ ฅมฺมกถํ สุตฺวา รชชํ
 นิยุยาเทตฺวา ปพฺพชึ. โส ตีณิ ปิฎกานิ
 อุกฺคเหตฺวา อญฺจ สฺมาปตฺติโย, ปญฺจ จ
 อภิญญาโย อุปาเทตฺวา อปริหีนชฺฌาโน
 พรหมโลกเก นิพฺพตฺติ.

โกณฺทญฺญสฺส พุทฺธสฺส ภควโต ปน
 รมฺมวตี นาม นครํ, สุนฺนโท นาม
 ชตฺติโย ปิตา, สุชาทา นาม มาตา,

ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์เจ้าของเรา
 ได้เสด็จอุบัติ เป็นพระเจ้า วิชิตาวี บรม
 จักรพรรดิ ได้ถวายมหาทานแก่ภิกษุสงฆ์
 มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข นับได้แสนโกฏิ
 พระคำสทาตรงพยากรณ์พระโพธิสัตว์ว่า "จัก
 เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล" แล้วทรง
 แสดงพระธรรมเทศนา.

พระบรมโพธิสัตว์เจ้านั้น ได้ทรงสดับพระ-
 ธรรมเทศนาของพระบรมคำสทาแล้ว ทรง
 มอบราชสมบัติ แล้วเสด็จออกทรงผนวช.
 ทรงศึกษาพระไตรปิฎก ได้บรรลุสมาบัติ ๘,
 อภิญญา ๕ ไม่เสื่อมจากฌาน แล้วเสด็จอุบัติ
 ณ พรหมโลก.

ก็รัมมวดีนครเป็นนครของพระโกณทัณฺญพุทธ-
 เจ้า, พระเจ้าสุนันทรราชาแห่งนครนั้นเป็น
 พุทธบิดา, พระนางสุชாதาราชเทวีเป็นพุทธ-

^๑ ฉ. จกุกวตฺติ.

^๒ ฉ. . . .สงฺขยสฺส.

ภทโท จ สุกภทโท จ เทว อคฺคสาวกา,
อนรุทฺโธ นามุปฏฺจาโก, ทิสฺสา จ
อุปทิสฺสา จ เทว อคฺคสาวิกา,
สาลกฺลฺยาณี นาม โปธิ, อฏฺจาสิตี-
หตฺตฺพเพธฺ สรีร์, วสฺสสทฺสทฺสฺ
อายุปฺปมาณํ อโหสิ.

มารดา, พระมหาเถระ นามว่า ภัททะและ
พระสุภัททะ เป็นคู่อัครสาวกของพระองค์,
พระเถระนามว่า อนรุททะ เป็นพุทธ-
อุปัฏฐาก, พระมหาเถรี นามว่า ทิสสาและ
อุปทิสสาเป็นคู่อัครสาวิกา, ไมรั้งามเป็น
ไมตรีศัตรู, พระสรีระของพระองค์สูงประมาณ
๘๐ ศอก, พระองค์มีพระชนมายุหนึ่งแสนปี.

ตสฺส อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺยํ
อํติกกมิตฺวา เอกสฺมีเยว กปฺเป จตฺตารो
พฺพุธา นิพฺพตฺตีสฺ มจฺคโล สุมโน เรวโต
โสภิตฺติ.

เมื่อพระโกณฑัญญพุทธเจ้าเสด็จดับ
ขันธปรินิพพาน ล่วงไปประมาณอสงไขยหนึ่ง
ในกัปหนึ่ง มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้น ๔
พระองค์ คือ พระมังคลพุทธเจ้า พระสุม-
นพุทธเจ้า พระเรวตพุทธเจ้า พระโสภิต-
พุทธเจ้า.

มจฺคลสฺส ปน ภควโต ทิสฺสาวก-
สนฺนิปาเตสฺ ปจฺมสนฺนิปาเต โภภฺวิ-
สทฺสทฺสสภิกฺขุ อเหสฺ. ทฺติเย โภภฺวิสทฺสฺ.
ตฺติเย นวฺติโภภฺวิโย.

กัในศาสนาของพระมังคลพุทธเจ้า มีสาวก
มหาสนันนิบาต ๓ ครั้ง ครั้งแรกมีพระอรหันต์
มาประชุมกันประมาณแสนโกฏิ. ครั้งที่ ๒
ประมาณพันโกฏิ. ครั้งที่ ๓ ประมาณ ๘๐
โกฏิ.

อภฺธสาลินี ป.-ท.๑-๑๓

พนักงานบัญชี บริษัทการบินไทย จำกัด
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เวมาติกภาตา กิรสู^๑ อานนทกุมารโ
นาม นวติโกฏิสงขุยาย ปริสาย สห
ธมฺมสวนตฺถาย สตุถุ สนฺตีกิ อคมาลี,
สตุถา ตสฺส อนุพุพิภถ กเถสิ.
โส สหฺติ ปริสาย สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิ.

สตุถา เตสํ กุลปฺตฺตานํ พุพฺพจริตฺ^๒
โธโลเกนฺโต อิทฺธิมยปตฺตจิวรสฺส
อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา ทกฺขินฺหตฺถํ ปสาเรตฺวา
"เอถ ภิกฺขโว"ติ อาท. สพฺเพ
ตํขณฺณเณว อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา สญฺจि-
วสฺสีกตฺเถรา วีย อากปฺปสมฺปนฺนา
หุตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา ปริวารยิสฺส.
ออยมสฺส ตติโย สāvกสนฺนิปาโต อโหสิ.

ได้ยินว่าอานนทกุมารเป็นพระภาคีต่างอุทร
กับพระมังคลพุทธเจ้านั้น พร้อมกับควยบริวาร
ประมาณ ๕๐ โภฏี ไต่เสด็จไปเฝ้าพระ-
บรมศาสดาเพื่อฟังธรรม, พระบรมศาสดา
ทรงแสดงอนุพุพิภถาแก่เธอ. เธอพร้อมกับ
บริษัทบรรลพระอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสมภิตา.

พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูบุรพจริยาของ
กุลบุตรเหล่านั้น ทรงทราบว่า มีอุปนิสัย
สามารถที่จะไต่บาตรจิวร สำเร็จด้วยฤทธิ์
จึงทรงเหยียดพระหัตถ์ไปร้องว่า ประทาน
"เอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่กุลบุตรทั้งหลายเหลา-
นั้น". ทันใดนั้นกุลบุตรเหล่านั้นทั้งหมดก็ทรง
บาตรจิวรอันสำเร็จด้วยฤทธิ์ สมบูรณ์ด้วย
มรรยาต เหมือนดังพระเถระบวชมาแล้วตั้ง
๖๐ ปี แวดล้อมถวายบังคมพระบรมศาสดา.
ในศาสนาของพระมังคลพุทธเจ้านี้ มีสาวก
มหาสันนิบาต ๓ ครั้ง.

^๑ ฉ. ปนสฺส.

^๒ ฉ. พุพฺพจริยํ.

ว เสน โลก รตฺตินฺทิวปฺปรีจฺเจทํ
สลฺลกุเชสี.

ข้อที่สัตว์โลกกำหนดวันคืนได้ เพราะคอกไม้
บาน ก็กำหนดว่า เป็นเวลาเย็น นกร้อง
ก็กำหนดว่า เป็นเวลาเช้า.

กั ปน อญฺเณสํ พุทฺธานํ อยมานุภาโว
นตฺถิติ ?

ถามว่า อานุภาพเช่นนี้ของพระพุทธเจ้าทั้ง
หลายพระองค์อื่นไม่มีหรือ ?

โน นตฺถิติ, เตปิ हि อากงฺขมานา
ทสฺสทสฺสี วา โลกธาตุํ, ตโต วา
ภิชฺชโย อากาย ผเรยฺยู. มงฺกฺลสฺส ปน
ภควโต ปุพฺพตฺถนาวเสน อญฺเณสํ
พฺยามปฺปภา วิย สรีรปฺปภา นิจฺจเมว
ทสฺสทสฺสีโลกธาตุํ ผริตฺวา อญฺจาสี.

ตอบว่า ไม่มี, เพราะพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
เหล่านั้น ตั้งพระทัยแผ่รัศมีไปเพียงหมื่น
โลกธาตุ, หรือยิ่งกว่านั้น. ส่วนพระมังคล-
พุทธเจ้า ประราธนาไว้แต่ครั้งบุรพชาติว่า
ให้พระรัศมีแผ่ไปตลอดหมื่นโลกธาตุเป็นนิตย์
ทีเดียว เหมือนพระรัศมีประมาณว่าหนึ่งของ
พระพุทธเจ้าพระองค์อื่น.

โลสํ กิร โโพธิสฺตฺตจฺริยกา เล
เวสฺสฺสนฺตรสฺสทิสฺเส อตฺตภาเว จิตฺโต สปุคฺต-
ทาโร วงฺกฏปพฺพตสฺสทิสฺเส ปพฺพเต วลี.

ได้ยินว่าพระมังคลพุทธเจ้านั้น ขณะยัง
เป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีอยู่ ดำรงอยู่
ในอัครภาพเช่นเดียวกับพระเวสสันดร พร้อม
ทั้งบุตรและภรรยา ได้ออกบวชอยู่ที่ภูเข
เช่นเดียวกับเขาวงกตเหมือนกัน.

๑ ส. รวนสกุณาทีนญจ.

คุณยุทธนา - คุณทัศนีย์ บุญส่ง อุทิศกุศลให้

คุณแม่ชิต-คุณพ่อประยงค์-คุณแม่บุญมา-นางใจไล บุญส่ง และคุณแม่มุ่ยยัง แซ่เบ้

อถโก ขรทาลโก นาม ยกุโช ต่อมามียักษ์คนหนึ่งชื่อว่าขรทาลิกะ ทราบว่า
 มหาปรีสสุส ทานชุฆาสยต์ สุตฺวา พระมหาบุรุษพอพระทัยบริจาคทาน จึงแปลง
 พุราหุณวณฺเณน อุปสงฺกมิตฺวา มหาสตุตฺติ เพศเป็นพราหมณ์เข้าไปหา ทูลขอทารกทั้ง-
 เทว ทารเก ยาจิ. มหาสตุตฺติ ๒ กับพระมหาสัตว์. พระมหาสัตว์ตรัสรับคำ
 "ททามิ พุราหุณสุส ปุตฺตเก"ติ พราหมณ์ว่า "พราหมณ์ เราจะให้ลูกน้อยของ
 ทฎฺจปฎฺโฆ อุกฺกปริยฺนตฺติ ปจฺฉวี เราแก่พราหมณ์" ทรงพระปรีดาปราโมทย์
 กมุเปนฺโต^๑ เทวปี ทารเก อทาลี. ยิง พระราชทานทารกทั้ง ๒ ทำให้พื้นแผ่นดิน
 อันมีน้ำเป็นที่ลุ่มห้วยไหว.

ยกุโช จงฺกมนโกภฺยิ อาลมฺพนผลกั ยักษ์ขึ้นฟังแผ่นดินกระดาน ที่ฟังอยู่ท้ายที่จงกรม
 นิสฺสาย จตุวา ปสฺสนตฺตฺเสว ทั้ง ๆ ที่พระมหาสัตว์ยังเห็นอยู่ ก็เคี้ยว
 มหาสตุตฺตฺส มุพาลกลาป^๒ วีย เทว กินทารกทั้ง ๒ เหมือนเคี้ยวรากไม้.
 ทารเก ขาทิ. มหาปรีโส ยกุชฺช พระมหาสัตว์มองดูยักษ์ เมื่อยักษ์เอาปาก
 โอลเกตุวา มุเข วิวฏฺมตฺเต อุกฺกิชาลั มองเห็นในปากยักษ์ ซึ่งมีสายเลือดไหลออก
 วีย โลหิตธารั อุกฺกิศฺรมาณั ตสฺส มุขั มาเหมือนเปลวไฟ ไม่เสียใจแม้สักเท่า
 ทิสฺวาปี เกสฺศคฺคตฺตฺมปิ โทมนสุสฺส น ปลายผม, พระมหาสัตว์ดำริว่า "ทานเรา

^๑ ก. กมุเปตฺวา.

^๒ ก. มุลกลาป.

คุณยุทธนา - คุณทัศนีย์ บุญส่ง อุทิศกุศลให้

คุณแม่ชิต-คุณพ่อประยงค์-คุณแม่บุญมา-นางใจไล บุญส่ง และคุณแม่บุญยัง แซ่เบ้

อุปัชฌายี, "สุทินัน วต เม ทานนุ"๑ ติ ให้ดีแล้ว" เกิดปีติโสมนัสมากมายซาบซ่าน
 จินตยโต ปนัสส สรีเร มหนตฺ ทั่วสรรพางค์กาย.
 ปีติโสมนัสสํ อุทปาที.

โส "อิมัสส"๑ เม นิสฺสนุ เทน อนาคเต
 อิมินาว นีหาเรณ สรีโรโต รสฺมิโย
 นิกฺขมณฺตุ"๑ ติ ปตฺถณฺนมากาลี. ตสฺส ตํ
 นิสฺสาย พุทฺธภูตสฺส สรีโรโต รสฺมิโย
 นิกฺขมิตฺวา เอตฺตํ จานํ ฝรึสุ.

พระมหาสัตว์ตั้งความปรารถนาว่า "ด้วยผล
 แห่งทานของเรานี้ ต่อไปในอนาคตกาล ขอ
 ให้รัศมีแผ่ชานออกจากสรีระโดยทำนองนี้".
 อาศัยความปรารถนานี้เป็นฐาน เมื่อพระองค์
 ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระรัศมีจึงชาน
 ออกจากสรีระ แผ่ไปตลอดที่มีประมาณเท่านั้น.

อปรมปิสุส ปุพฺพจริตฺ อตฺถิ. โส
 กิร โโพธิสฺส ตตฺถ กาลเอ เอกสฺส พุทฺธสฺส
 เจตียํ ทิสฺวา "อิมัสส พุทฺธสฺส มยา
 ซีวิตํ ปริจฺจชิตฺ วฏฺฏตี"๑ ติ ทณฺฑกทีปิกา-
 เวจนนินยาเมณ สกฺลสรีโร เวจาเปตฺวา
 รตนมตฺตมกฺล"๒ สตสฺส หสฺสคฺขมฺนิโก สุวณฺณปาตี

บุรพจริยาของพระมังคลพุทธเจ้านั้น
 ยังมีอีก. โดยยินว่า ในเวลาที่พระองค์เป็น
 พระโพธิสัตว์ ได้เห็นเจตีย์ของพระพุทธเจ้า
 พระองค์หนึ่ง คิดว่า "เราควรจะบริจาค
 ซีวิตบุชาพระพุทธเจ้าพระองค์นี้" จึงเอาผ้า
 พันตัวทั้งหมด เหมือนกับคนพันคนเพลิง เอา

๑ ส. อิมินา.

๒ รตนมตฺตมกฺลสฺส ตสฺส หสฺสคฺขมฺนิโก.

คุณยุทธนา - คุณทัศนีย์ บุญส่ง อุทิศกุศลให้

คุณแม่ชิต-คุณพ่อประยงค์-คุณแม่บุญมา-นางใจไล บุญส่ง และคุณแม่บุญยัง แซ่เบ๊

สปีสูส ปุราเปตฺวา ตตฺถ สหสฺสวภูฏโย
ชालาเปตฺวา ตํ สีเสนาทาย สกฺลสรீรํ
ชालาเปตฺวา เจตีย์ ปทกฺขิณํ กโรนฺโต
สกลรตฺตี วัฏินา เมลี. เอวํ ยาว
อรุณฺคฺคมนา วายมนฺตสฺสาปิสฺส โลมกฺก-
มตฺตมฺปิ อสุมํ น คณฺหิ, ปทุมคพฺภํ
ปวิฏฺจกาโล วิว อโหสิ.

เนยฺโสโสเถถาทองคํ กว้างประมาณศอกก่า
มีราคาประมาณแสนกษาปณ์ จนกระทั่งเต็ม
จุดใส่ตั้งพันใส่ในถาดนั้น แล้วยกถาดนั้นขึ้น
ทูนศีรษะ จุดไฟให้โพลงทั่วร่างกาย กระทำ
ประทักษิณเจตีย์ตลอดคืน. เมื่อพระโพธิสัตว์
พยายามอยู่เช่นนี้จนสว่าง แม้มุขชนลักเส้น
หนึ่งก็มีไค่เกรียมไป, กลับปรากฏเหมือน
เวลาที่อยู่ในดอกบัว.

ธมฺโม หิ นาเมส อตฺตानํ รกฺขนฺตํ
รกฺขติ. เตนานห ภควา :

ความจริง พระธรรมนั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติ
ธรรม. เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า
จึงตรัสว่า :

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธมฺโม สฺจิจฺฉโณ สฺขมาวหาติ
เอसानิสฺโส ธมฺเม สฺจิจฺฉเณ
น ทฺถคฺคตี คจฺฉติ ธมฺมจารีตี?

พระธรรม ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อม
นำสุขมาให้ นี่เป็นอานิสงส์ ในธรรม
ที่ประพฤติดีแล้ว ผู้ประพฤติธรรมเป็น
ปกติ ย่อมไม่ไปสู่ทุกข์.

^๑ พ.ชว.๒๗/๒๔๐; พ.เถร.๒๖/๓๑๔.

คุณยุทธนา - คุณทัศนีย์ บุญส่ง อุทิศกุศลให้
คุณแม่ชิต-คุณพ่อประยงค์-คุณแม่บุญมา-นางใจไล บุญส่ง และคุณแม่บุญยัง แม่เบ๊

อิมสฺสาปิ กมฺมสฺส นิสฺสนฺแทน ตสฺส
ภควโต สรีโรภาโส ทสฺสทสฺสีโลกธาตุ
ผริตฺวา^๑ อฏฺฐาสี.

ตทา อมหากํ โปธิสฺตโต สฺรุจฺจิ
นาม พฺราหฺมณเ หุตฺวา "สฺตถาร
นิมนฺเตสฺสามี"ติ อุปสงฺกมิตฺวา มธฺร-
ธมฺมกถํ สุตฺวา "เสว มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหถ
ภนฺเต"ติ อห. พฺราหฺมณ กิตฺตเกหิ
เต ภิกฺขุหิ อตุโถติ, กิตฺตกา ปน
โว ภนฺเต ปรีวารรา ภิกฺขุติ. ตทา
สฺตถุ ปจฺมสนฺนิปาโตเยว โหติ. ตสฺมา
"โกฏฺฐิสฺตสฺสทสฺสนฺ"ติ อห. "ภนฺเต
สพฺเพหิปี สทฺธิ มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหา"ติ
อห. สฺตถา อธิวาเสสิ.

ด้วยผลกรรมที่ทรงประกอบไว้นี้ รัศมี
พระวรกายของพระผู้มีพระภาคมังคละพระ-
องค์นั้น จึงแผ่ชานไปทั่วพื้นโลกธาตุ เป็น
นิจกาล.

ในยุคนั้น พระโพธิสัตว์ของเราทั้ง-
หลาย เป็นพราหมณ์นามว่า สฺรุจฺจิ คิดว่า"จะ
ทูลนิมนต์พระบรมศาสดา" จึงเข้าไปเฝ้า
ไตฺสคัมมธฺรธรรมกถาแล้วจึงทูลว่า"วันพรุ่งนี้
ขอพระองค์ได้โปรดเสด็จไปรับภิกษา ที่บ้าน
ของข้าพระองค์เถิดพระเจ้าข้า". พระองค์
ไตฺสตรัสถามว่า พราหฺมณ ท่านต้องการภิกษุ
กักรูป, จึงกราบทูลถามว่า ภิกษุที่เป็นพุทธ-
บริวารมีเท่าไรพระเจ้าข้า. เวลานั้นเป็น
สมัยที่มีสาวกมหาสันนิบาตครั้งแรก เพราะ
ฉะนั้นจึงตรัสตอบว่า "ประมาณแสนโกฏิ"
จึงกราบทูลว่า "ขอพระองค์พร้อมทั้งสาวก
ทั้งหมด ไตฺสโปรดรับภิกษาที่บ้านข้าพระองค์
เถิดพระเจ้าข้า". พระศาสดาทรงรับโดย
คุซณีภาพแล้ว.

^๑ ก. ผเรตฺวา.

คุณยุทธนา - คุณทัศนีย์ บุญส่ง อุตฺตสิทฺถให้

คุณแม่ชิต-คุณพ่อประยงค์-คุณแม่บุญมา-นางใจไล บุญส่ง และคุณแม่บุญยั้ง แซ่เบ้